

XV LETNIK
1934

MLADIKA

11

DRUŽINSKI LIST
S PODOBAMI

MLADIKA izhaja v Celju prvega dne vsakega meseca. **Naročnina** za Mladiko je letno Din 84.—, s krojno prilogo vred Din 100.—.

Da uprava ustreže najširšim slojem, sprejema naročnino tudi polletno (Din 42.—) in četrtletno (Din 21.—).

V inozemstvu stane Din 100.—, s krojno prilogo Din 116.—; v Ameriki dol. 2.—, s krojno prilogo dol. 2.40.

Čekovni račun imamo za Jugoslavijo v Ljubljani št. 11.412 Družba sv. Mohorja, Celje, za Italijo v Trstu št. 11/1675, za Avstrijo na Dunaju D 160.150.

Naročnino in reklamacije je pošiljati na naslov: **Uprava Mladike v Celju.** — Reklamirati se more vsakokrat le zadnja številka.

Rokopisi naj se pošiljajo na naslov: **dr. Jože Pogačnik**, tehnični urednik publikacij Družbe sv. Mohorja, Ljubljana, Kolezijska 1, ali: Mladika, Ljubljana, poštni predal 337, telefon 3191.

Ugankarsko gradivo sprejema višji šolski nadzornik Josip Novak v št. Vidu nad Ljubljano. Na isti naslov je pošiljati tudi rešitve ugank.

V S E B I N A N O V E M B R S K E Š T E V I L K E

Ob tragični smrti VITESKEGA KRALJA ALEKSANDRA I. ZEDINITELJA

LEPOSLOVNI SPISI: Mati pri spomeniku (Janez Jalen) — Vsi svetniki (Cene Kranjc) — Huda ura (France Bevk) — Noč po pogrebu (Matija Malešič) — Oče (Vinko Beličič) — Očetova skrb (Janez Rožencvet) — Judita (Janez Rožencvet)

PESMI: Nekomu, ki ga ni več (Milan Šega) — Lučke (Vinko Beličič) — Našim pozabljenim (Ivan Zorman) — Krizanteme (Gustav Strniša) — Jesen (Joža Vovk) — Kmet (Ksaver Meško) — Rudarji... (Lojze Fajdiga) — Večer (Ivan Albreht) — Jesenska pesem (Zdravko Ocvirk) — Slutnja smrti (Vinko Žitnik) — Otožnost (Ivan Čampa)

POLJUDNI SPISI: Ksaver Meško šestdesetletnik (Jože Pogačnik) — Iz zgodovine slovenskega cerkvenega slikarstva (France Stelè)

PISANO POLJE: Terezija Neumann v Konnersreuthu (Pavel Slapar) — † Lojze Golobič (S. V.) — Z ljubljanskega pokopališča (D.) — Nove knjige. — O nekaterih jezikovnih grehah (Koštial)

DRUŽINA: Zdravstvena vprašanja za družino in dom — (dr. Malka Šimec) — Staromodno a' pravilno (K. H.) — Kuharica (M. R.)

ZA KRATEK ČAS: † Josip Novak — Čarodejev kotichek in zabavne igre — Uganke

SLIKE: † Kralj Aleksander zapušča ljubljansko univerzo — Nj. Vel. kralj Peter II. — Družinski nagrobnik (P. Loboda) — Brezmadežna na grobu (Kalin-Kunovar) — Nagrobnik; Skupno grobišče frančiškanov (prof. Jože Plečnik) — Družinska grobnica »Bog daj duši lahko... (Fran Gorše) — Nagrobnik (arh. Makso Strenar) — Don Bosco (Bož. Jakac) — Fr. Ksaver Meško — Iz cerkvenega slikarstva: Glava angela v cerkvi na Muljavi; glava apostola Janeza na Visokem pod Kureščkom; slika Marije pri Sv. Primožu nad Kamnikom; slika sv. Martina z beračem v cerkvi v Martjancih — † Lojze Golobič — † Josip Novak — Repo spravljajo (fot. Fr. Krašovec)

Naročniki! Prosimo vas, pokažite Mladiko tudi prijateljskim družinam. Če sodite, da bi katere naročile Mladiko, blagovolite sporočiti naslove na dopisnici: **Upravi Mladike, Celje.** — Od prejšnjih letnikov Mladike se še dobijo letniki 1924, 1925 in 1926 broširani po 90 Din, vezani po 130 Din, letniki 1927, 1928, 1929, 1930, 1931, 1932 in 1933 broširani po 110 Din, vezani po 150 Din; z odpravnino stane letnik 10 Din več. Vezava Mladike stane z izvirnimi platnicami v platnu 40 Din, napol v platnu 30 Din; lahko pa se naročajo izvirne platnice tudi same ter stanejo v platnu 30 Din, napol v platnu 20 Din.

Tiska Mohorjeva tiskarna, r. z. z o. z., v Celju (Fran Milavec, Celje). — Izdaja Družba sv. Mohorja (dr. Franc Kotnik) v Celju. Za uredništvo: Fran Milavec, Celje.

MLADIKA

LETNIK XV = 11 = LETO 1934

NEKOMU, KI GA NI VEČ

Dejal si, naj ti povem,
kakšna bo letos pomlad:
bo kaj zelenja in sonca,
bodo ti nageljni v oknu cveteli...
naj rečem, naj rečem, si silil.

»Dosti, dosti sonca bo,« dejal sem
in utihnil...
pótlej sva molčala.
Daleč od naju, nekje na polju
je nekdo kriknil —
naju pa temà je obdala.

Zdaj, ko ti pišem, je pozna jesen
in kmalu bo zima...
Ti nič več ne govoriš,
zdaj si čisto nem,
zdaj samo trohniš, trohniš...

Milan Šega.

LUČKE

Med njivami razgaljenimi (ki prižema
jih k sebi hladen, valujoč sijaj)
spi božja njiva, sredi tesnega objema
zidu, cipres. In na gomilah spomeniki
in temni križi skrivajo med cvetkami se, ki jeseni
odprejo nevonjive čaše med uklesanimi imeni.

Zvonovi kar ne morejo utihniti v kapeli,
in ko se vlažen mrak na zemljo spušča,
po valovitih fleh vztrepečejo plamenčki beli.
Postave sklonjene strme v praznino. Tiho molijo.
Joj, mati, oče, hčerka, sin in znani...
»Zastonj smo nemo klicali: Pri nas ostani —«

Nocoj potujejo v nebesa duše spokorjene
in lučke svetijo jim skoz temò.
Očetov naših, bratov in sinov gomile zapuščene
v tujini tožijo. Še tistih spomnimo se, kvišku
gredo naj zdihujoče prošnje — lučke zanje
in v srcih bo skopnelo žalovanje.

Vinko Beličič.

NAŠIM POZABLJENIM

Na Calvary pokopališču, Cleveland.

Tu ste. Med nepreglednimi grobovi
ležite v družbi narodov svetá.
Imena vaša? Kdo jih še pozna!
Samotni vaši tihi so domovi.

Samevate, ki domovini novi
ste dali pesem dela in srcá,
jekleno voljo skalnatih gorá:
krepili jo s slovenskimi darovi.

Naj vas odeva tihi, sladki mir,
o, tih, ko vaših mrtvih rož smehlja,
in sladek kakor vrb žalujk vzdihlja.

I nam v očeh ugaša zadnji žar;
kot daljno sonce smo, ko na večer
bori z nočjo se za svoj zadnji čar.

Ivan Zorman.

KRIZANTEME

V mègli mračnih, dolgočasnih dni
vse otožno je in vse mrtvó
in ko smrt zadiha čez ravni,
pestre krizanteme zacveto.

Tiha je, bolestna njih mladost:
v nežnem cvetju grobe okrasé,
že mladost njih trpka je bridkost,
ko rose jih žalostnih solze.

Na grobeh počasi ovené,
mrzla slana cvetje jim krasi,
burja trga jih in dež poji,
na grobeh umirajo molče.

V megli mračnih, dolgočasnih dni
pestre krizanteme zacveto;
ko ljubkujem z blodno jih roko,
me za mrtvimi srce boli...

Gustav Strniša.

† KRALJ ALEKSANDER ZAPUŠČA LJUBLJANSKO UNIVERZO L. 1920.
(Fot. Fr. Krašovec.)

BREZBREZNA ONOSTRANOST IMA SAMO DVA PRISTANA: ROJSTVO IN SMRT. OBA STA STRAŠNA. IN PO CELINI ŽIVLJENJA GREMO VSI OD PRVEGA DO DRUGEGA; NEKATERI PO STEZAH, DRUGI PO CESTAH, VSI PA ISTO POT. MED OBEMA PRISTANOMA JE NAŠE ŽIVLJENJE LE KAKOR KRATKO VESELJE.

DVAKRAT STRAŠNA JE SMRT, KADAR SE NAD POSLEDNJIM PRISTANOM RAZPNO KRVAVE ZARJE. KRI JE GROZA, KI NIMA PRIMERE. IN PRELITA KRI, ODKAR JE NEDOLŽNI ABEL UMRL, VPIJE, VPIJE.

TRIKRAT STRAŠNA PA JE SMRT VLADARJA, KADAR GA HIPOMA IN SILOMA VRZEJO S SVEČNIKA LAŽNI OBLASTNIKI, KI SO SE UPRLI REDU, KI GA JE POSTAVIL SAM BOG, KI SI LASTE OBLAST NAD ŽIVLJENJEM, KI GRE LE BOGU, IN SODBO NAD NAJVIŠJIM, KAR ZEMLJA IMA.

TO TRIKRAT STRAŠNO USODO SVOJEGA KRALJA ALEKSANDRA V NEMI GROZI OBJOKUJEMO.

ZARADI RAZODETE BLAGOVESTI PA PRAV TAKO MOČNO VERUJEMO: NI BILO ZLA IN GA NE BO, KI GA NE BI VSEMODRI GOSPOD SPET V DOBRO PRELIL. KRVAVE ZARJE 9. OKTOBRA ODPIRAJO NOVE VIZIJE MIRU. IN BOŽJEGA GOSPODARJA NIKDO NIKOLI ODSTAVIL NE BO.

SPOLNJUJEMO PA TUDI SVETO ZAPOVED: DAJEMO KRALJU, KAR JE KRALJEVEGA. IN V NESKONČNO VEČNOST IN V OZKI PROSTOR ZEMLJE, KI JE DANA NARODOM V LAST, V PRETEKLOST IN BODOČNOST, VASE IN V SVET KLIČEMO BESEDO BOŽJEGA RIBIČA: KRALJA SPOŠTUJTE!

MATI PRI SPOMENIKU

Janez Jalen

Do vratu zarit v otavo je ležal Hanz na samotnem seniku. Mehka in suha mrva mu je ogrela od vlage premrle ude. Nekaj, kakšen štremlj je moral biti, ga je tiščalo v stegno, pa se ni hotel premakniti. Ni maral spustiti mraza v svoje gorko ležišče. Tako dolgo se ni že nič ganil, da je za brunom tik njega škrabljala miš.

Hanzove misli pa niso bile mirne. Glodala jih je moreča skrb:

Od pičlih prihrankov, katere je poleti zaslužil ob malti, je izdal predvčerajšnjim zadnji dinar.

»Da bi na zimo kje delo dobil?« S tem praznim upanjem ni maral varati samega sebe.

»Kaj bom res moral iti kruha prosit, če nočem poginiti lakote?«

»Kraști bi začel, pa sem premalo spreten. Bi me prehitro dobili.«

Skrb. Sama skrb.

Po vaseh pa so ljudje na skrbno oplete grobove nosili rože in prižigali luči.

Včeraj je sijalo še sonce. Hanz je ves dan polegal po prisojnih brežinah in se preživljal s pobranim sadjem. Pod noč se je zakopal v kup nagrabljenega listja. Prebudil se je dokaj pred svitom. Ves moker je bil v obraz. Droban dež je pršil iz megle. Težko je čakal dneva.

Zajtrk si je spet skušal poiskati pod sadjem. Pa so ga v tem kraju že davno drugi prehiteli. Dobil je eno samo tepko. Še tista je že zaudarjala po gnilobi. Da je naprej vedel, bi ne bil dve debeli uri brskal po odpadlem listju. Čevlje bi imel sedaj suhe in obleka bi se ne parila na njem. Pa še dobro, da je o pravem času naletel na pripravno streho.

Na sleme senika je, slišal je, sedla vrana. Prestopicnila se je nekajkrat, nakar je zakrakala v pusto jesensko meglo.

»Kruha prosit? V današnjih časih to ni nič posebnega. Pa vendar — nak!«

Spomnil se je dokaj let nazaj. Prav na vse svete prvo leto vojske je bilo. S srebrno medaljo se je že postavljaj in rekrute, same mlade, napol dorasle fante je vežbal. Trd učitelj jim je bil. Kar tresli so se pred njim. S klobasami in štruklji, z žgano in nežgano pijačo je skušal, kdor je zmogel, odvrniti od sebe njegovo jezo. Za praznike njegova bira ni bila pičila.

Tudi slabotni Lojze Pohleven si je hotel olajšati bridko usodo. Poslali so mu od doma sadja in črno jabolčno potico. Skoraj na polovico jo je prerezal in ves v strahu in z rahlim upanjem po-

nudil za spoznanje manjši kos svojemu najnižjemu predstojniku.

»Saj nisem prašič, da bi žrl otrobe,« se je zadržal nad prestrašenim fantom in mu vrgel z ljubeznijo spečeni dar božji v obraz.

Lojze pa je ves obupan pobral jabolčnjačo z umazanih tal, jo obrisal in poljubil. Pa že je držal v rokah večji kos, ga dvignil vstric očem, kakor bi hotel darovati raztogotenemu maliku. Šlo mu je na jok:

»Gospod! Lepo prosim, nikar me ne zavrnite.«

»Glej, da mi zgineš izpred oči. Pes beraški.«

»Lojze! Ne sili v prevzetnost presito,« se je oglasil s slamnjače v kotu starejši vojak. »Še bos bo kruha prosil.«

»Ti morebiti že. Jaz pa ne. Rajši crknem za plotom.«

»Glej, da te res Bog ne kaznuje.«

Hanz pa je v svoji razkačenosti začel o Bogu posmehljivo govoriti in je izzivalno klical nase njegovo moč.

Zadnje dni se je čimdalje bolj pogosto spominjal davnega dogodka. Prav zavoljo besedi: »še boš kruha prosil«, kar ni mogel stopiti čez tuji prag. Pa tako je bil lačen, da se mu je kar tema delala pred očmi.

Po tramu je neslišno pribzela podlasica. Za hip je obstala, se vzpela in mu pogledala naravnost v oči. Pa že je smuknila v špranjo. Komaj ped do njega je koj nato za otavo v smrtnem strahu zacvilila miška.

Dvignil se je. Obul je kakor cunjica premočene čevlje. Oboje podplatov je bilo tako predrtih, da je za tolar na široko hodil po bosih nogi.

Poskočil je s senika v vlažno meglo in otepel otavo s ponošene obleke. Ni vedel, kam bi se obrnil. Zmanjkalo mu je misli. Videl je samo jato vran, ki so v težkem letu krakale nad obranimi sadovnjaki in nad spraznjenimi njivami.

Odzvonilo je poldne. Hanz ne bi vedel povedati, kdaj in kako ga je bilo zaneslo v vas. Počutil pa se je, kakor bi se bil ujel v mrežo. Iz hiš je dišalo meso in zabela, rožljale so žlice in ljudje so se klicali h kosilu.

Pozabil je na vse in zavil na dvorišče domačije, ki je s svojo zunanostjo molčé pripovedovala, da v njej nikomur nič ne manjka. Pa je stopil na oster kamen in se tako zbodel v razbošeno stopalo, da je odskočil, kakor bi ga bil pičil gad. Velik in rejen pes, priklenjen na močno verigo, se je zagnal proti njemu. Na prag pa je stopil postaven možak s polnimi usti jedi in kosom pogače v rokah.

»Nič se ne bojte. Kar naprej. Saj vidite, da je priklenjen in vas ne more.«

Hanz se ni odzval povabilu. Za trenotek je ostrmel, se naglo zaokrenil, zamrmral nekaj predse in hitro odšel z dvorišča.

Gospodar je začuden gledal za njim:

»Da se odrasel človek priklenjenega psa tako zboji. Nakal«

Pa Hanzu pes še malo ni bil mar. Gospodarja je spoznal. Najbolj po glasu. Pred leti, takrat ko mu je Pohleven ponujal črno jabolčno potico, mu je zaklical iz kota barake:

»Še bos bo kruha prosil.«

Da je moral prav na njegovo hišo naleteti.

S trdnim sklepom, da zlepa nikjer več ne poskusi, se je podviral proti sosedni vasi. Veter mu je prinesel že daleč naproti vonj zdravo kuhanih jedi.

Zavil je ob grmovju za vasjo. Že je bil uverjen, da se je izmotal iz mreže preizkušenj, ko je stopil skozi grmovje na odprt svet in ugledal pred sabo borno hišico. Pred durmi je stala postarna ženica. Z visoko privzdignjenim repom se je smukala okrog njenih nog bela lisasta mačka.

»Špela, jest,« je zaklicala žena.

Z loncem mleka v rokah je prišla iz hleva druga, ne dosti manj stara ženska.

Hanz je čutil, da ga prijemlje krč v čeljustih. Lotila se ga je skušnjava, da bi iztrgal iz slabotnih rok lonca, napolnjen s penečim se mlekom in zbežal. Pa se je prav takrat ženica pred pragom obrnila in ga tako dobrohotno pogledala, da je obstal in jo pozdravil:

»Dober dan, mati!«

»Bog daj!«

Hanz ni vedel nič več reči. Pa mu je gospodinja sama pomagala iz zadrege:

»Kakšno malo podporo bi radi, kajne? Denarja vam ne moreva dati, ko ga nama samima tako manjka. Če ste pa lačni, pa lahko kar prisedete.«

Nič manj kakor kosila je bil Hanz vesel tega, da ga je žena kar povabila in mu ni bilo treba

za jed prositi. Za zdaj se je še ognil grožnje, da bo še bos kruha prosil.

Obe ženici sta bili kaj zgovorni. Hanz je zvedel, da je bila starejša omožena, pa je kaj kmalu ovdovela in da je imela zelo pridnega sina, ki ga ji je pa vojska vzela.

»Kako bi se nam lahko dobro godilo. Sedaj bi že njegovi otroci odrašali in ne bilo bi treba nama tako trdo delati. Saj človek še v cerkev komaj utegne. Tako pa... Še za njegov grob ne veva. Kar zmanjkalo ga je. Popoldne ponesem rože na spomenik padlih.«

Hanz se je zahvalil in odšel. Premišljal je in premišljal, pa se ni mogel spomniti, kje in kdaj je videl že prav take oči, s kakršnimi ga je pogledovala mati v vojski zgubljenega sina.

Čimdalje bolj nizko se je spuščala megla na zemljo. Kakor v žalno tenčico je pričel mrak ovijati potrepetavajoče luči na grobeh.

Hanz je stal za temno cipreso nedaleč od spomenika vojnih žrtev. Črno oblečena žena je klečala na mrzli kameniti stopnici, molila in si brisala solze. Spoznal jo je. Opoldne sta iz iste skleda zajemala. Že je hotel pristopiti in ji reči dobro besedo. A je prav takrat ženica vstala, poljubila spodnjo sliko na levi strani, se pokrižala in odšla.

Hanz se ni mogel premagati. Približal se je spomeniku, da vidi podobo sina

nesrečne matere. Obstal je kakor v zemljo vkopan. Poleg slike prijazno smehljajočega se fanta je bilo vklesano: Alojzij Pohleven, pogrešan.

Dolgo je ostal Hanz pred spomenikom. Same so se mu razgibale ustnice v molitev. Pa je mislil, da je moliti že davno pozabil.

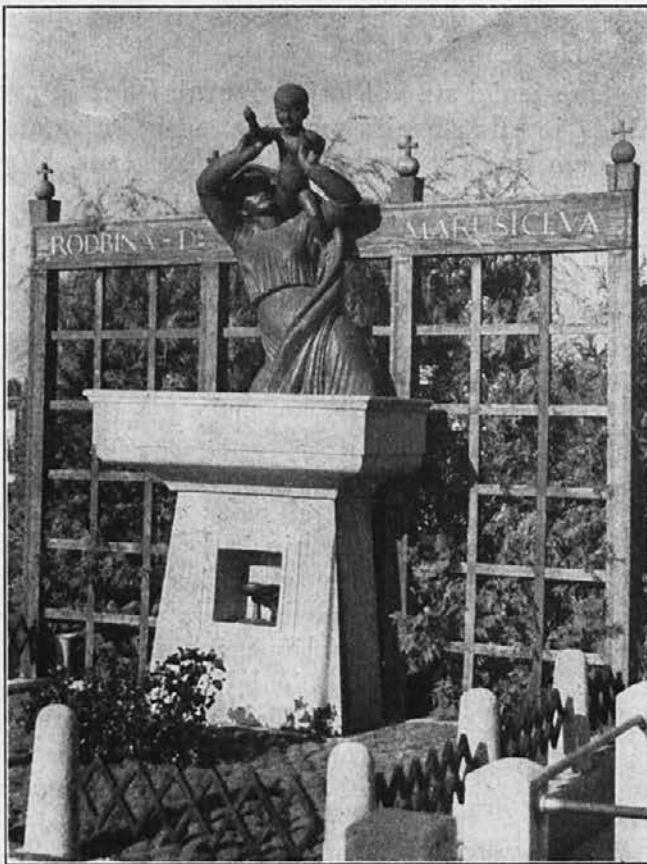
Pod noč je stopil čez tuj prag. Svojega nikoli ni imel. Noge je komaj še čutil, tako ga je zeblo. S pohlevnim glasom, kakor bi opravljal naloženo pokoro, je spregovoril:

»Za košček kruha bi prosil.«

Na pokopališču okrog spomenika padlih pa so se okrog vencev in cvetja solzile in počasi dogorevale sveče...

NJ. VEL. KRALJ PETER II.
kot turist avgusta 1934 na Kamniškem sedlu.

Družinski nagrobnik. (Akad. kipar Peter Loboda.)

J E S E N

Jutra brez zarje,
večeri brez vonja,
komaj do streh je visoko nebo,
svoj vrh opleta vanj golo drevo.
Temačna megla se spušča na tla,
krog mene počasi nitke blede
prede, prede, prede...

Zdaj bom pozabil na smeh,
ne bom pogovarjal se z brati,
omahnil bom trudno za vrati
svojega doma in strt onemel.

Jutra brez zarje,
večeri brez vonja,
komaj do stropa visoko nebo,
ujeto vanj moje življenje mladó.
Zdaj kličem dobrotno smrt,
naj hitro krog mene nitke blede
prede, prede, prede...

Joža Vovk.

K M E T

Ta streha je moja. In moj ta kot.
Tu jaz sem delavec. In jaz gospod.

In moj tu zunaj ta sadovnjak.
Napolni v jeseni mi kak polovnjak.

In moje to zeleneče poljé,
te njive, ki kruh in pogačo rodé.

Ko zrem jih, pobožno sklenem roké:
»Zahvaljen, Bog! Zavriskaj, srcé!«

Ksaver Meško.

RUDARJI...

Rudarji, blede, razdrti, mi kopljemo rudo,
zlató in srebro za bogate in premog, da v nočeh
nam mrzlih ogenj je brat. Mi smo že zdaj v grobeh,
živi, vsak dan osem ur — pod grudo.

Karbidne svetilke so naše molčeče družice,
hunt naš tovariš, brezzračni, temačni rovi
za tretjino življenja naši domovi,
lopaté — edine vsak dan do vrha napolnjene žlice.

Pri soncu in v noči sedamo v blatne vozičke
in v hipu spustimo navzdol se po rovu do dna.
Tamkaj vrtalne brnijo naprave in ko do srca
pretrese nas strel, zapuščamo svoje zaklone, kotičke.

Potem pa spet rušimo, kopljemo: krampi pojo.
Oglašá se žeja. Pa še naprej nakladamo hunte.
Zapeče nas znoj. Hipno zasanjamo v kmečke punte
in spet se spominjamo belega dne, ko ptički pojo.

O, trd je naš kruh in mnogo nas je, ki ga jemo.
Bridkó pa je to, da nam tega celó primanjkuje.
Vsak dan nas je več, vsak dan nam več mater
zdihuje.

Kdaj pa bo rešen ta rod, najmlajši, ne vemo.

Lojze Fajdiga.

VEČER

Ali je senca šla mimo okna,
ali je jokal veter samo?

»Meni pa zdi se, da bil je naš očka
in nama v pozdrav je pomahal z roko.«

Oče je daleč. Kako bi naš očka
iz nemškega rudnika k nama prišel!

»Meni pa zdi se, da tudi njegovo
toplo besedo sem zdajle ujel.«

Kaj pa je rekel, če si ga slišal?

»Nič ni dejal, samo dihnil je v mé,
dihnil je mrzlo ko temne ciprese,
kadar pozimi na grobih drhté.«

Tiho! Ne reci, otrok moj, ne reci!

»Mama, saj nisem ničesar dejal.«

Dete, moliva!

»Mama, naš očka!«

Kje ga spet vidiš?

»Tamle je stal!

Nisi opazila?«

Dete, nikar!

Očka se v Nemčiji trudi — rudar.

»Mama, oj, mama, krvav, brez moči,
ali ne vidiš njegovih oči?

Zdaj je omahnil in v tmo je spet pal.«

Ivan Albrecht.

JESENSKA PESEM

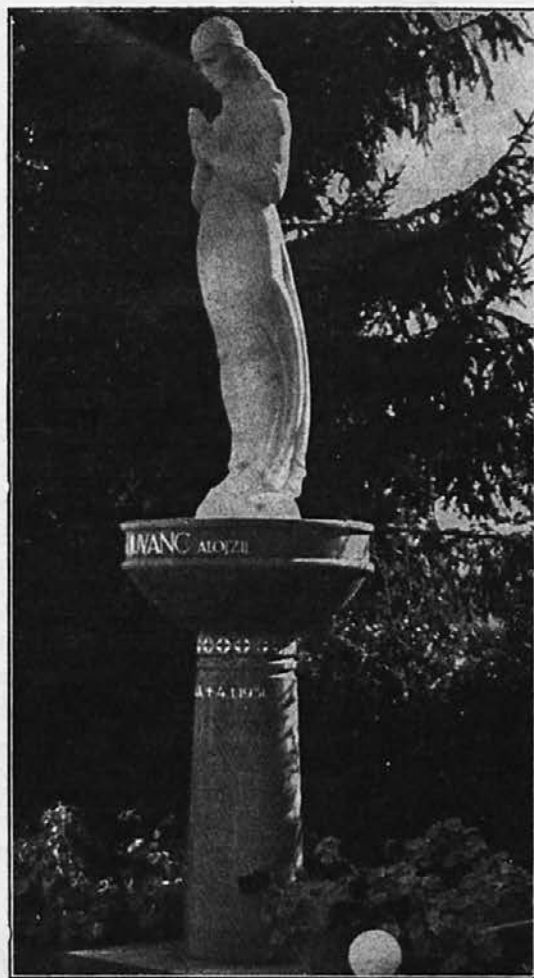
Ne vem, kako da sem tako nemirna.
Moj dom v samotni je še bolj tesnoben,
grenkó boli me vetra piš turoben,
jesen razpadanja je slika verna.

Na prag stopila sem in vsa trepečem,
vse grede so na vrtu razkopane,
vse rože mi ovele so od slane.
Le kam naj zapuščena se zatečem?

Zavrgla bom vse drago lepotičje,
na zemljo žalostna bom pokleknila,
ki dež jesenski jo je bil razmočil.

Posula bom s pepelom si obličje,
vse svoje boli vetru bom tožila,
da bi jih dragemu na grob izročil.

Zdravko Oevirk.

Brezmadežna na grobu.

(Ak. kipar Boris Kalin, izvršilo podjetje Fr. Kunovar.)

SLUTNJA SMRTI

Veter prihuljen
z vlažnim jezikom liže domove;
gledam vrtove:
kak je njih plašč ves raztrgan, oguljen!

Nebo je vse v cunjah,
umazanih, mokrih in težkih;
po praznih kadunjah
dolin ni cvetlic več — smehtjajev nebeških.

Sluzasta pota
so z žoltimi listi kostanjev nastlana;
votlo ko rana,
zeva v mé topa jesenska praznota.

V dnu srca čutim,
kakor da v večnost so vrata odprta;
smrt, na podboje oprta,
gleda s smehtjajem krvniško me krutim...

Vinko Žitnik.

VSI SVETNIKI

Cene Kranje

Že šestič me je tiha procesija zamišljenih ljudi na vseh svetnikov dan potegnila s seboj na pokopališče. Kot pogreb vseh, ki spe pod težkimi kamni za cerkvijo, hkrati — koliko pogrebcev!

Mehka jesenska zemlja na obeh straneh ceste in tudi cesta vsa zmehčana; zadnji ostanki pridelkov po njivah; drobne, zapuščene marjetice po mejah; nobenega ptiča nikjer. Na gorah so se pa le oblaki pretrgali; sonce je leglo na sneg.

Kot vsako leto na ta dan med temile grobovi: okamenela žalost nad Krekom, košček slovenske zemlje nad Cankarjem, Murnom in Kettejem, trava na grobovih junakov, ki so padli, grobovi, ki so nam blizu in ob katerih nas srce boli, in drugi, ki jih s hladnim pogledom ocenimo.

Ob tistem zidu na severni strani pokopališča pa sem se že šestič ustavil in kar nisem mogel naprej. Starček kakih osemdesetih let že šesto leto zopet sedi pri grobu svojega sina in moli. Stari, veliki rožni venec z debelimi, črnimi jagodami ima v rokah. Pa tale jasni slovenski obraz.

Pretreslo me je, že šestič letos. Na gorah so se tiste megle zopet sklenile, da ni bilo nič več sonca; tam za zidom na polju pa je zavpila jerebica. Z njo je v meni kriknila misel:

Ali je res ta starec s pristno našim obrazom in mólkom, ki že šesto leto moli za sina, naše ranjene zemlje in njih, ki nam zgodaj umirajo, živa podoba?

Mrak pada, luči na grobih svetleje goré.

Nagrobnik. (Arh. prof. Jože Plečnik.)

H U D A U R A

France Bevk

21.

Nevihta se je bila zdvijala, klanci so bili potihnili. Tine je še vedno stal na mestu, kamor se je bil zatekel nekaj minut po zločinu. Bil je premočen do kože, klobuk je bil zgubil, lasje so se mu lepili na čelu in se ocejali na lica in za vrat. S hrbtom je slonel ob deblu in tiščal roke v žepih. Le zdaj pa zdaj si je z desnico obrisal vodo, ki se mu je natekala v oči. Glava mu je klonila na prsi. Mislil je, toda nobene misli ni mogel domisliti do konca. Zasipali so ga mešani občutki. Drobcji predstav so kot v omotici vršeli mimo njega.

Kaj se je zgodilo? Zdelo se mu je, da vse to ni bila resnica, ampak se je izvršilo v nekih daljnih, krvavih sanjah. Dà, spominjal se je trenutka, ko je bil stopil iz hiše. Z občutki blaznega ljubosumja, hkrati z rahlim upanjem, ki mu ga je bil vdahnil Ivanc. Zdelo se mu je, da še ni vse izgubljeno. Potuhnjeno ko mačka se je plazil za onima dvema, ki sta hitela po sadovnjaku. Prihulil se je k drevesu v bližini, da bi mu ne ušla nobena beseda. Takrat ni mislil na uboj. Saj mu je po prvih besedah, ki jih je govorila Zalka, srce kar drhtelo. Dekle Pavleta ni maralo, odbijalo ga je z očitki in tožbo. Privzdigovalo ga je, da bi bil najrajši zavriskal in planil iz svojega skrivališča. Bilo mu je, kakor da se je šele v tistem trenutku do konca zavedel svojega globokega čuvstva do Zalke. Da bi le pes ne bil tako strašno zavijal in glušil besed! Ni mu bilo več mar, če ga opazita; ni se zdrizal, ko sta se ozirala proti njemu. Ko je dekle zbežalo proti hiši in je zagledal fanta tik pred seboj, se ni premaknil. Ni mislil zavpiti ne udariti, morda je hotel spregovoriti le nekaj besed: »Pusti to dekle, saj vidiš, da te ne mara.« Ali nekaj podobnega. Tedaj ga je treščila Pavletova pest v prsi: »Kaj vohuniš tod?« Zaječal je in omahnil, udaril z glavo ob deblo. Vzelo mu je razsodnost, a se je v trenutku spomnil noža, ki mu je tičal za golenico. Ne, saj prej ni mislil nanj, a tedaj, kakor da se mu je sam oglasil in se mu potisnil v roko... Streznil ga je jek, ki se je izvil iz ranjenčevih prsi. Spustil je nož na tla. Morda bi se bil upognil, dvignil Pavleta, če ne bi bil zaslišal naglih korakov, ki so se bližali po vrtu. Grozi se je pridružil strah; bežal je, butal ob debela, ko da je slep, se ustavil ob robu sadovnjaka ob gozdu. Tam se je oslonil ob deblo mahovite tepke in težko dihal.

Tako je stal. Zdelo se je, da se ne bo več premaknil. Bil je brez volje in brez moči. Prebujal se mu je kes radi dejanja, a je bil še tako podmolkel, da se mu je komaj dotikal zavesti.

Oziral se je okoli sebe in prisluškoval v temo. Bilo mu je, kakor da se vse neusmiljeno vali preko njega: noč, zamolkli glasovi, bližajoča se nevihta, vzkliki, tavajoče luči, koraki na klancu, in ga gazi do krvi. Zdelo se mu je, da ga preganja še bliski, ki so zdaj pa zdaj osvetlili okolico, in ga odkrivajo očem.

Polagoma so se mu misli jasnile, v srce so mu vstajali občutki in ga čimdalje huje težili. Mislil je na Pavleta. Z začudenjem se je zavedel, kako mu je na mah skopnela vsaka senca sovražstva do njega. Rad bi se bil prepričal, da se ni zgodilo hudodelstvo, ampak nesreča. A saj si ni mogel lagati. Z grozo pomešan strah mu je z vedno večjo težo legal v ude. V prsih mu je zastokalo, kakor da se mu suh jok trga iz globine. V stiski se je spomnil na Boga. Toda ni molil, ne bi našel besed, le misel mu je šepetala prošnjo, naj bi Pavle ne bil mrtev. Saj se ni bal kazni. Nanjo tedaj ni pomislil. Bili so drugačni strahovi, ki so mu razganjali prsi.

Čez dolgo je dvignil glavo in se z zmedenim pogledom ozrl okoli sebe. Bilo mu je, kakor da je bil zaspal, se prebudil, a zdaj ne ve, kje se nahaja. Vlažen hlad, tenje dreves, veter v vrhovih, zvezde in luči v nekaterih hišah, vse to mu ni prihajalo do zavesti.

Odtrgal se je od debla in se z omahujočimi koraki nameril proti klancu. Kam? Ni določno pomislil na to. Neka tajna sila ga je gnala k Pavletu. Tedaj še niti za trenotek ni jasno pomislil, da je ubijavec. Ta misel mu je bila še tako daljna, kakor mu je bila nekdanj daljna misel, da bi se odpovedal dekletu.

Šele ko je stopal po klancu, se je zavedel, kako neizmerno je izmučen. Vinjo mu je bilo medtem izpuhtelo, vendar so se mu zapletale noge, da je le s težavo hodil dalje. Zdaj pa zdaj si je segel z roko na glavo in si pogladil vlažne lase, kakor da mu je neprijetno, ker je brez klobuka. Pri koritu se je nagnil nad žleb in pil v dolgih požirkih. Ni si mogel pogasiti žeje. Kuhalo mu je v glavi in prsih.

Ob pogledu na Slivarjevo hišo, ki je čepela v bregu pod skalo, je nenadoma obstal. Obšel ga je občutek strahu in mu v drhtavici spreletel ude, a naglo se ga je otresel in stopal tiho dalje.

Skozi okna so se usipali trakovi luči in trepetali na drevju. Za šipami so se premikale sence. V mrmrajočo molitev, ki jo je zdaj pa zdaj pre-

kinilo bolešno stokanje, se je mešal ženski jok. Ljudje so stali tudi v veži in na pragu.

Ko je Tine iznenada stopil mednje, so se začudeni spogledali in se mu umeknili. Že v naslednjem trenutku mu je Blaž zastavil pot.

»Ali si norec, da prihajaš sem?«

»Je... je mar umrl?« se je Tine zmedel.

Fant je odkimal. Ne še. Tine je počasi premeril fante in može, ki so ga bili obstopili. V temi je bilo nemogoče razbrati, kaj izražajo njihovi pogledi. Če bi jih bil tudi videl, bi jih ne bil razumel. Bil je ves pogreznjen v neke občutke, zanj ni bilo drugega sveta razen njegove notranjosti. Tajna sila, ki ga je bila prignala, ga je znova pahnila v vežo.

»Bodi pameten!« ga je Lovrenc zgrabil za roko. »Ne hodi Slivarju pred oči!«

»Zakaj?« je Tine izjecal; bilo je kazno, da ga razum ne posluša.

»Še vprašuješ!«

»Nihče mi ne bo branil,« se mu je prebudila ključbovalnost. »Pusti me, hudič!«

»Saj te pustim,« ga je Lovrenc potisnil pred hišo. »Potem ti nihče ne bo branil. Toda zdaj ga pusti, da v miru izdahne...«

»Bog daj duši lahko...«

Družinska grobnica. (Ak. kipar Fran Gorše.)

Zdelo se je, da so te besede Tinetu vrnile vso hladno zavest. Udarile so ga s tako silo, da so mu noge klecnile v kolenih. Glasovi molitve in joka, ki so prihajali iz izbe, so mu šli do mozga. Bilo mu je, kakor da sta mu omahnila duša in telo. Sključil se je rahlo, roke so mu ko onemogle obvisle ob telesu.

»Pojdi z menoj!« je pristopil k njemu Grohar. »Naj gre kdo z nama.«

Fant se je zdrznil in se ozrl po obrazih. Plah, tožen nasmeh mu je spreletel ustnice. Poslušal je. V tistem trenutku bi bil poslušal vsakogar.

Pri koritu je obstal in se ozrl proti domu. Le za trenotek, kakor da ga je bila obšla neka misel in mu zopet ugasnila, že je krenil z ostalimi po klancu v gornji konec vasi. Saj niti ni mislil na to, kod hodi, kaj bo pri Groharju. Pred njegovimi duševnimi očmi je tedaj plavala Zalka. Zadnje ure niti malo ni bil pomislil nanjo. Pogreznila se mu je bila nekam v temo duše; zdaj, ko je izvedel, da Pavle umira, mu je zopet splavala na površje. Ni bil še pomislil na posledice, vendar je nagonsko čutil, da je zanj zgubljena. To ga je tako presunilo, da je postal in z divjim pogledom premeril spremljevalce.

»Kam me peljete?«

»Mi te nikamor ne peljemo,« mu je odgovoril Grohar, čigar visoka postava se je grozeče odražala iz mraka. »K nam bomo pogledali.«

»Pa zakaj k vam? Ali ne grem lahko, kamor hočem?«

Možu še zdaleč ni bilo do tega, da bi se delal orožnika ali sodnika. Skrbelo ga je le Tinetovo vedenje, ki je bilo, kakor da ni pri čisti pameti. Kdo ve, kaj še lahko naredi? Če ne komu drugemu, sebi. Ni ga kazalo puščati samega.

»Pojdi, kamor ti drago, a ne brez nas,« mu je rekel mirno. »Saj menda sam izprevidiš, kako je s teboj.«

Fantu se je krčevito streslo telo. Bilo je prvič, da se je jasno zavedel krivde in njenih posledic. Nehote se mu je izvil kratek, rezek smeh iz grla. Bilo je kazno, da se posmehuje usodi. V mislih se je odpovedal dekletu; pri tem se mu je stisnilo srce, kakor da se po sili odpoveduje življenju.

22.

Mohor je bežal od Frenconove hiše. Ko se mu je zdelo, da je že daleč od nje, je obstal. Vdihaval je zrak, kakor da ga duši, in si brisal pot s čela. Zavriskal je. Bilo je prvič, odkar je oslepel, da se je njegov vrisk razlegnil od bregov. Ni zaukal iz radosti; hotel je pretrgati tesnobo, ki ga je tiščala v prsih.

Hodil je naglo dalje in s palico trkljal po klancu. Zdaj pa zdaj mu je udarila noga v katero izmed mlakic med kamenjem, da ga je oškropilo. V vrhovih dreves je pošumevala sapa. Zdelo se mu je, da nekaj velikanskega, nevidnega diha v veje. Na tla so se otrešale debele deževne kaplje. Sveži zrak je hladil lica, prediral skozi obleko do kože. Na vrtilih so zopet cvrčale kobilice. V gozdu je pel čuk; njegova pesem se je zveneče odbijala od bregov.

Mohor je bil tisto noč preveč zamaknjen v čuda notranjih, miselnih in čuvstvenih svetov, da bi bil mogel dojemati prirodo. Imel je občutek, da se je otrešal težkega bremena, a se mu je drugo navalilo na pleča. V njem je vrelo in se prepletalo ko glasovi harmonike. Tuja pesem je bila to, ki jo sicer zna igrati, a ne razume besed.

Obstal je in posluhnil. Odnekod iz tihe noči je prihajal zategel, tožeč glas. Dvignil je obraz, mrtve oči so mu šle preko brega, kakor da se hoče prepričati, če v hišah še gorijo luči. Saj je slep. Tako se je pogosto pomotil pogreznjen v spomine na nekdanje dni. Bridko ga je zgrabilo za srce. Zdaj tudi tožečega glasu ni bilo več slišati. Morda so bili le glasovi notranjosti, ki so mu v živi domišljiji motili uho.

Pognal se je dalje. Čemu tako hiti? Saj se mu ni mudilo domov. Tisto noč sploh ni mislil na dom. Kam? Ni vedel določno. Vprašanja, ki so se mu venomer vrivala, je odganjal z roko.

Ob koritu je skozi curljanje vode razločno zaslišal korake; nekdo se je ustavil tik pred njim.

»Kod si hodil, Mohor?« se je oglasilo. »Povsod sem te iskala.«

Bila je mati. Fant se je sprva zdrznil, a nato se mu je razširil obraz. Ženi je trepetala plahost v glasu. Pričakovala je, da bo hud zaradi njene skrbljivosti. Toda v tistem trenutku mu je bilo le ljubo, da jo je našel.

Znova je prisluhnil v glas, ki je prihajal iz noči.

»Kaj je to?«

»Marjanca toži. Spremila sem jo domov. Pojdiva!«

Mohor se ni upiral, odšel je z materjo po klancu. Ta ga je hotela prijati za roko, a se ga je bala razburjati. Pa saj je hodil v temi varneje in nitreje kot ona. Morala se je truditi, da ga je dohitevala. Molče ga je opazovala v mraku, zdel se ji je spremenjen.

»Kje si bil?« se ga je slednjič upala vprašati.

»Pri Rozalki,« ji je odgovoril zamolklo. »Poslednjič,« je dostavil.

Poznal je materina čuvstva. Čutil je, da se je zavzela in da ji je hkrati z izrazom zadovoljstva legla neka skrb na obraz.

Sinu je za trenotek zastal korak.

»Kje je Tine?«

Misel na Tineta mu je ves čas tičala v podzavesti. Šele ko je odšel od Zalke, mu je njegova podoba jasno stopila pred oči in ga od takrat ni več zapustila.

»Pri Slivarju je bil. Zdaj so ga odpeljali h Groharju!«

»Kdo ga je odpeljal?«

»Moj Bog, ali sem mar rekla, da so ga odpeljali? Sam je odšel z možmi.«

Mohor je stopil s klanca na ozko stezo, tipal s palico ob njenem robu in molčal. Od množice občutkov mu je legala omotica v glavo in noge, v vse ude in ga mučila. Tako razburljivih trenotkov kot tisti večer ni doživel od takrat, ko se je zavedel svoje slepote. Misli so se mu pršile kot kapljice slapa. Iz njih se je jasno ločila le ena, ki mu ni hotela iz duše.

»Kje je moja harmonika?« je vprašal.

»Pa je menda ostala pri Mlakarju. Kaj bi?«

»Igral bi nanjo.«

Rad bi se bil rešil z godbo.

»Ali si mar ob pamet?« se je zavzela mati.

»Zdaj boš godel, ko pri Slivarju leži mrlič?«

Mohor je obstal in se zazibal na nogah.

»Ali je umrl?«

»Umr. Tam sem bila, ko sem te iskala.«

Fant je šel naglo dalje, kakor da beži pred nečim. Obšla ga je bila nenadoma tako čudna grenkoba in mu upijanila čute, da je zgrešil pot. Zadel je v breg in skoraj pal na obraz, le stežka se je ulovil na palico.

»Kaj ti je?« se je prestrašila mati.

»Nič,« je rekel nejevoljno. »Pustite me,« se je otresel z roko, ki ga je bila zgrabila.

Hodil je, kakor da stopa po misli, ki se mu je bila najtrdovratneje oklenila duše. Vso pot do doma nista več spregovorila.

Stoje pred hišo je Mohor z obrazom iskal mater, ki se je bila naslonila na vrata.

»Pojdite spat, mati!« ji je rekel.

»In ti, kam pojdeš?«

»H Groharju.«

»Po kaj h Groharju ob tej uri?« se je zavzela.

»Ob tej uri!« se je nejevoljno zgenil. »Zame je ob vsaki uri dan.«

Ni se mu več upala ugovarjati. Dolgo ni mogla odtrgati oči od njegove tenje, nato mu je voščila lahko noč, odšla v vežo in zaprla vrata za seboj.

(Konec prihodnjič.)

NOČ PO POGREBU

Matija Malešič

Gluha jesenska noč pritiska na hišo. Dež lije, lije, lije. Pusto je v vsaki hiši, odkoder odnesejo mrliča, v taki gluhi in deževni jesenski noči je še žalostneje.

»Da so oče tako tihi?« pove gospodar glasno svoje misli. Sede na postelji in prisluhne tja proti kamri.

»Čudno je res,« pritrди gospodinja. »Že ves dan so tako čudni in molčeči. Nisi opazil, solze niso potočili nobene niti ob grobu...«

»Nekatere ljudi mori žalost tem huje, če je ne morejo iztisniti iz sebe s solzami.«

Gospodar in gospodinja pomolčita, oba napeto prislušujeta proti kamrici. V njej pa grobna tišina, ko da tam ni očeta.

»Misliš, da spé?«

»Ne verjamem. Meni so bili le tašča, pa so mi tako živo pred očmi, da ne morem zatisniti oči. Oče so preživeli z njimi nad petdeset let.«

»Osem in petdeset!«

»Pa da bi prvo noč, odkar smo jo pokopali, lepo mirno zaspali?«

»Ta mir me skrbi. Misliš, da bi stopil pogledat?«

»Poglej, saj res, poglej! Vprašaj, če bi morda kaj radi.«

Gospodar vstane in prižge svečo. Sveč je pri hiši, kakor jih še nikdar ni bilo toliko. Od pogreba so ostale. Ko plane luč po temni sobi, dvigneta Minka in Rezika, ki spita ob vratih, skuštrani glavi. Janez in Jože si na postelji med okni za-

Repo spravljaajo. (Fot. Fr. Krašovec.)

Nagrobnik. (Arh. Makso Strenar.)

senčita oči, ki vanje sili močna luč. Ob peči se pretegne Matija. Tone na peči séde.

»Ne morete spati?« vpraša oče.

»Kdo naj spi?« skoro vzdihne na peči Tone.

»Molite za staro mater!« svetuje mati.

»Molim, pa le ne morem zaspati,« se oglasi Rezika.

»Bog jim daj večni pokoj! Meni se vse zdi, ko da so še tu pri nas!« pravi Jože.

»Pravijo, da hodijo razen na vse svetnike najrajši nazaj tisto noč po pogrebu... duše...« razloži Matija.

»Molite zanje, pa vas ne bo strah!« jih pouči mati.

Oče ob vratih v kamro postojí in prisluškuje vanjo. Tako tiho je v kamri, ko da res ni očeta v njej. Oče pritisne na kljuko in rahlo odpre vrata.

»Spite, oče? Tako tihi ste, da nas skrbi.«

Pod očetom zaškriplje postelja. Površno pogleda sina pa se obrne v steno. In sin se vrne s svečo v veliko sobo k ženi in sinovom in hčerkama.

»Kaj delajo?« je radovedna gospodinja.

»Ne spijo, menda premišljajo.«

»Morda jih je pa strah,« meni Jože.

»Kakor tebe, kaj?« je nejevoljen Janez.

»Danes nihče ne bo zaspal,« zavzdihne Minka.

»Če bi molili skupno in na glas...« predlaga Rezika.

»Tri rožne vence smo odmolili zvečer,« se boji Matija molitve.

»Vsak zase naj moli za dušo rajne matere!« odloči mati.

Osmim srcem v veliki sobi je tesno. Osem misli roma tja na pokopališče, kjer so danes dopoldne zagrnili nov grob. Meter in pol zemlje nad krsto ne brani duši, da ne bi pohitela po obisku na grobu še tja, kjer je osem in petdeset let prebivala.

Zunaj pada dež, pada nevzdržema. Stari oče misli, misli...

— Čemu me le moti? V skrbeh da je? Čemu v skrbeh, če pa nič ne tožim? Ali sem potarnal,

da me kaj boli? Pri miru naj me pustijo, da premislim do dna vse to... Saj do sedaj ni bilo mogoče, v miru vsega tega premisliti.

Odšla si torej, Ana! Niti na odru v veliki sobi te ni več. Pod zemljo si... —

Potiplje starec z roko proti mestu na postelji, kjer je prej ležala. Prazno je tisto mesto.

— Tam zunaj na pokopališču si, poldrug meter zemlje so nametali nate. Ali ti ni pusto in prazno sami tam na pokopališču med mrtveci? Kak strah si imela pred mrličí in pokopališčem vse svoje življenje! Zdaj pa si sama tam. In te ni strah?

Kako je le to, če je človek prvo noč tam zunaj med rajnimi? Ko duša še ni vajena vsega tistega, kar je na onem svetu? Ko srečuje duše, ki so bile prej odšle tja?

Ana, kako si prosila Boga, da bi umrla pred možem. Da bi ti bila prihranjena žalost za njim! Vse pripraviš, si rekla, in mi prideš nasproti...

Pripravljaš prostor zame, Ana? Dobra žena si bila, še na onem svetu skrbiš zame. Samo kako bo prvo noč tam zunaj med mrtveci, te je včasih že v mlajših letih skrbelo. Pozneje si mislila, da se duša privadi. Ta prva noč torej, Ana, to je bil tvoj strah. Vidiš, ali ne bi bilo boljše, da sem šel pred teboj, pa bi ti prišel naproti jaz in bi ti ne bilo to prvo, današnje noč tako pusto in prazno?

Dež pada na tvojo gomilo, kaplje polzijo med grudami, do krste se prerivajo, skozi tenki les silijo... Človeka strese, če samo na to pomisli, nikar, če leži sam v tesni krsti in sili mokrota vanjo. —

Starec se zavije v odejo. Tu je človek na suhem, na gorkem.

— Revica Ana! Prav prve noči si se tako bala na onem svetu, pa prav danes mora biti taka neprijazna noč, dež, vlaga in mokrota. Uboga Ana! —

Hipoma starca kljub gorki odeji strese po vsem telesu mraz. O Bog, o dobri Bog, kako je mogel pozabiti na to! Edina ženina želja za v grob neizpolnjena!

— Ana, kako pozabljivega moža si imela! In nehvaležnega, trdega, grdega, da ti niti skromne želje ni izpolnil! —

Davno je že tega, Ana je bila še mlada, ko je pripovedovala njena tašča o strašnem dogodku. Brala je, kako so roparji vlomili v grobnico bogate rodbine. Hčerki so dali starši v krsto ves njen nakit: zlato verižico okoli vratu, dragocene uhanke, zlato zapestnico, prstane z dragimi kamni. Roparji so mrtvi kar prste porezali, ker niso mogli hitro sneti prstanov z njih, z uhanji so odtrgali koščke ušes. Grozno in strašno! Hlapec, ki je poslušal, je menil, da so skrunstva krivi starši, ker so ji dali toliko dragocenosti v grob in s tem privabili roparje. Ana pa nato pokonci, kakor še nikdar: »Mrtvecu se mora dati v grob kaj takega, kar mu je bilo v življenju posebno drago in ljubo. Ali ne pripovedujejo o ljudeh, ki so jih žive pokopali? Če nesrečnež že priklicati ne more živih bitij, zgrabi v tistem strašnem boju vsaj po onem, kar je imel v življenju tako rad. Majhna tolažba je to v tistih strašnih trenutkih, a misel, da so njegovi živi sorodniki pri pokopu izpolnili njegovo željo, je človeku le v zadoščenje. Pa če človek niti ni živ pokopan! Nekaj, kar je imel v življenju rad, mora z njim v grob. Mora, mora! To se spodobi, to mora tako biti; zavest, da dobi nekaj s seboj, mora vzeti človek s seboj na oni svet. Niste brali, da še divjaki, pogani dajejo na grob svojih rajnih jedila? Mi, kristjani...« — Hlapec ni bil posebno pobožen, ali tedaj se je le domislil na dušo: »Mi kristjani pa ne smemo delati, kar počenjajo pogani! Duše imamo! Duša se loči od telesa in odhiti v nebo, telo, no, telo

Skupno grobišče ljubljanskih frančiškanov. (Arh. prof. Jože Plečnik.)

zgnije, ostudni črvi ga razjedo. Čemu naj bi tudi tista draga reč, ki sorodnikom lahko koristi, mrtvecu pa prav nič, čemu naj bi tudi tisti dragoceni predmet oglodali ostudni črvi? Ali pa vsaj oblizali in oślinili, če ga oglodati ne morejo?« — Ana pa svojo: »Mora, mora, mora dobiti človek v grob predmet, ki ga je v življenju imel posebno rad! To mora tako biti! To se spodobi! To zavest mora vzeti človek s seboj na oni svet!« — »Veš, kaj bi jaz rada v grob?« je rekla potem, ko ni bilo nikjer blizu ne tašče ne hlapca in je ni mogel nihče slišati. »Kaj govoriš, Anica! Zdaj misliš na grob!« »Ne mislim, ali dobro je, če človek pove, dokler je še živ in zdrav. Ko umira, nima po navadi več kdaj, drugih skrbi in nadlog je tedaj dosti...«

Starec se zavija v odejo. Ledeni mravljinici se mu sprehajajo po hrbtu, čeljusti mora stiskati, da mu ne drgetajo.

— Tako je, Ana, prav si povedala že tedaj, ko nisi bila še niti pet let poročena: »Ko človek umira, nima kdaj povedati... Umrla si, ne da bi naročila. Nihče se ni domislil, da bi ti dal v krsto nekaj, kar ti je bilo v življenju ljubo in drago. Tvojemu možu, ki je edini vedel za tvojo davno željo, tvojemu možu ni šinila v glavo misel, kaj se spodobi. Zagrebli so te brez vsakega spomina na svet, brez ljubega predmeta. In če pride tvoja duša danes, prvo noč po tvojem pokopu, obiskat svoje ubogo telo, kaj si bo mislila o meni, ki ti nisem izpolnil tvoje davne, edine želje? Ali mi boš zamerila? —

»Slišiš, ali niso oče zastokali?« se drami gospodinja v prvi sobi.

Gospodar prisluhne proti kamri, v kateri je tiho, tiho. »Sanjalo se ti je.«

»Ni se mi sanjalo. Razločno sem čula stok in vzdih.«

»Tudi jaz sem čula,« se oglasi Rezika.

»Čudna noč je danes, pa slišite, česar ni!«

»Bog daj tako, pa vendar...« se gospodinja znova pogreza v spanec.

— Ko si pospravljala po svoji skrinji, Ana, si vzela iz belega zavojčka v bel, židan papir zaviti poročni venec. »Glej, tega bi rada v grob! Druge poročni prstan, zlate uhane, dragocene verižice, jaz pa svoj poročni venec! Vsak ima svoje misli, svoje želje, svoje muhe... In si imela polne oči solz. Ana, Ana, kake so bile tiste tvoje solze! Kakor tisto noč po poroki, ko sva bila sama v tej kamri in si posegla z rokami po vencu v laseh. Kako so se bleščale tvoje solze tedaj! Ana, Ana, žena, najboljša na svetu, tega ti niti nikdar povedal nisem, kako so me genile vprav tiste tvoje solze na dan poroke, ko si segla po vencu na glavi. Kje je že vse to...? —

Kaj pa je to v očeh? Starec spusti z rokami odejo in seže proti očem. Solze lijejo iz njih. Ko je ležala žena na mrtvaškem odru, ni potočil nobene; ko so zabijali žeblje v pokrov na njeni krsti, so bile oči suhe; še ko so padale grude na njeno krsto in so jokali vnuki in vnukinje, ni bilo nobene solze iz oči. Ljudje so se kar spogledovali, kako trdega srca je. Sedaj, sedaj pa pri-tečejo, ko bi jih človek najmanj pričakoval...

— Ah, Ana, saj nisem namenoma pozabil! Glej, ves čas me je nekaj morilo in grizlo. Ves čas mi je prigovarjalo, da nekaj ni v redu, da moram nekaj storiti, da sem ti nekaj dolžan, da ne smeš od nas v grob prej, ko ti ne napravim nečesa... nečesa... Česa? Možgani pojemajo starcu! To je bila tista skrb, poročni venec bi ti bil moral dati v grob! Rekla si tedaj, pred leti: »Nikomur ne povej, sam stôri! Stisni ga kam pod obleko, v kako gubo ga zavij, da ga nihče ne opazi. Ljudje bi me imeli za čudakinjo, razumel ne bi nihče.« Skrb se je rila po možganih, vedel sem, da moram nekaj storiti, kaj, pa se mi ni posvetilo. Sedaj vem, sedaj, ko je prepozno...

In ti, Ana, ki si se tako bala prve noči na pokopališču, Ana, ki si si tako želela poročnega venca v grob, si danes sama, sama, sama v tesnem, mokrem grobu, poročnega venca pa nimaš v krsti... —

»Slišiš sedaj?« se vznemiri gospodinja v veliki sobi.

»Nekaj je, kajpak...« Gospodar vstaja.

»Ubuji kaj na noge in vendar poglej,« skrbi gospodinja in prisluškuje natančneje.

Zaškriplje postelj, na kateri spita Janez in Jože. Tam s postelje, kjer spita Minka in Rezika, prihaja pritajen šepet. Tone na peči in Matija ob peči se pretegujeta, da pokajo sklepi.

Gospodar se dotiplje do vrat v kamro. Prisluškuje, »Jočejo,« pove glasno. Oče so tako gluhi, da jim mora človek vpiti v uho, če jim hoče kaj dopovedati.

Jočejo stari oče... Vse te dneve se je torej nabiralo, sedaj, ko mislijo, da jih nihče ne vidi in ne sliši, sedaj jim vre bolečina iz srca.

»Bi jim kaj rekel?« vpraša gospodar. Pa mu nihče ne odgovori. »Oče,« nadaljuje, toda s takim glasom, da vsi vedó, kako ga oče pri svoji naglušnosti ne morejo slišati.

»Pa jih pusti! Izjočejo se, potem jim bo laže!« svetuje gospodinja.

Gospodar še postoji ob vratih v kamro. Ko da se ne more odločiti. Potem pa se le vrne na posteljo.

Kaj nocojšnjo noč res nihče ne zatisne oči v vsej hiši?

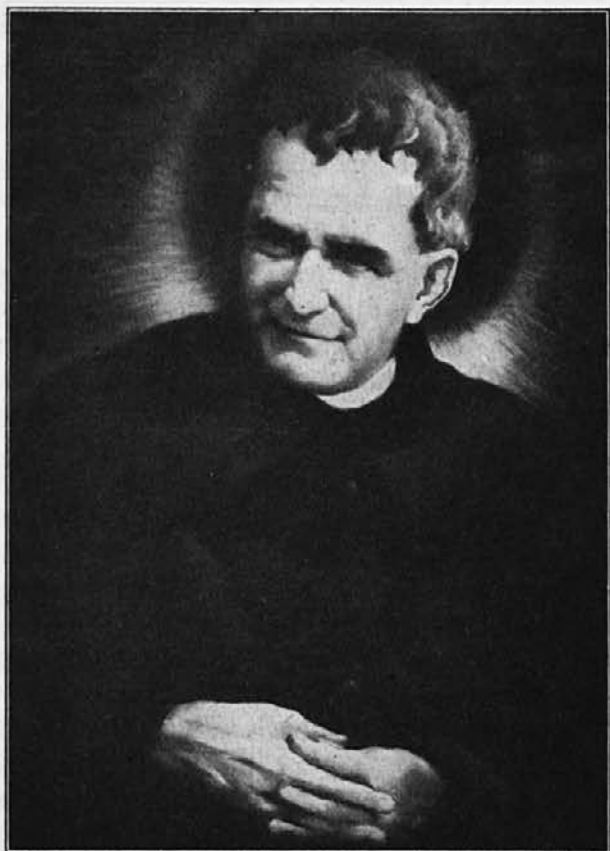
— Šla si, ne da bi ti bil izpolnil edino željo. Šla si pred menoj, da mi pripraviš prostor, jaz pa, jaz pa... Grd sem, tvoje ljubezni nisem zaslužil. Ali bi bilo težko skriti v tvojo obleko na mrtvaškem odru tisti tvoj venec? Taka malenkost — pa je nisem storil!

Greh je to, spovem se ga, ko pridejo zadnjič k meni z zadnjo popotnico, potožim ti tudi takoj, ko mi prihitiš naproti, prvo, kar ti povem, se ti obtožim...

Ali kaj vse to, Ana? Danes si sama, v krsti ni, ničesar, kar ti je bilo ljubo in drago v življenju... Tvoj poročni venec je ostal doma, v tvoji skrinji nekje je... —

Vrže starec odejo s sebe. Pritiplje se do mize, prižge vžigalico, prižge svečo. Pa oddrsi v kot k ženini skrinji. Orehovina niti v dolgih osem in petdesetih letih ni zgubila bleska. Tedaj neveste še niso dobivale omar, skrinje iz orehovine so bile njih bala. V tej skrinji je hranila svoje obleke, pod oblekami in perilom na dnu v levem kotu je skrivala štirioglat, bel zavojček. V njem je bil njen poročni venec, zaviti v bel, židan papir.

Pokrov rezko zacvili, ko ga odpira starec. Cviljenje pretrese vseh osem v veliki sobi. V tej temni in turobni noči je to cviljenje res ko tisti udarci kladiva po žeblijih v pokrov krste. Zjutraj

Don Bosco. (Pastel Bož. Jakca.)

že so slišali tiste udarce, pa jih še sedaj skelijo po mozgu in jim pretresajo kosti.

Kaj le je staremu očetu? In kaj počenjajo? Luč so tudi prižgali, skozi luknjico v ključavnici uhaja v veliko sobo.

»Pa jih je le strah, ker so tako sami...« pošepeče Jože Janezu.

»Nekaj iščejo,« meni gospodinja.

»Misliš, da bi pogledal k njim?« vpraša gospodar.

»Morda res kaj potrebujejo.«

Gospodar je naglo pri vratih v kamro, počasi jih odpre. »Kaj pa iščete, oče?«

Oče brska po materini skrinji. Tak je, kakor je planil s postelje. Noče sina niti slišati.

»Kaj ne more počakati do jutri, kar iščete? Prehladite se še, mrzlo je, pa taki!«

Oče pa z jezo strese z ramo, na katero mu je položil sin desnico. Le kaj ga moti; da mu ne dá miru!

»Pusti me! Kaj ti veš!«

»Jutri poiščete!«

»Nak, danes!«

»Pa kaj je tako nujnega in neodložljivega?«

»To je moja stvar! Prosim te, pusti me. Pojdi, pojdi!«

»Čudni ste.«

Sinu se nekam ne dá iz kamre. Oče je pa ne-strpen. Pusti iskanje po materini skrinji in tišči sina iz kamre.

»Sam hočem biti, mir hočem imeti!«

V veliki sobi so vsi radovedni, kaj išče stari oče po skrinji stare matere. Pa prav sedaj, ponoči! Kaj takega skrivnega naj bi le imeli stara mati v svoji skrinji? Denar? Pa kaj bi staremu očetu denar, ko jim pri hiši nič ne manjka? In če je denar, ali do jutri uteče iz skrinje?

Starec išče, išče, išče z vedno večjo vnemo. V levem spodnjem kotu skrinje tistega zavojčka ni zatipal. Tudi videl ga ni pri slabotni sveči. Pa je zmetal vso obleko iz skrinje. Gleda, otipava, stresa obleko, zavojčka nikjer.

— Za božjo voljo, kam si ga skrila, Ana? V krsti nimaš poročnega venca, a kar morem storiti, napravim že jutri. V tem dežju ne bo žive duše na pokopališču. Razgrebem moko prst za komolec, dva globoko in zakopljem na tvoj grob tvoj poročni venec. Ni tisto in tako, kakor si si želela, ali bolje je tako, ko da ostane tvoja velika želja čisto neizpolnjena. In človeku bo le malo laže pri sreč!

Kam le, kam le si ga skrila, poročni venec, da ga nikjer ni? Menda ti ga ni kdo brez moje vednosti položil v krsto? Nemogoče! Po tvoji skrinji ni nihče premetaval ves ta čas od tvoje smrti do pokopa. Da bi ga sama zavrгла? Še bolj nemogoče! Hranila si ga bolj ko poročni prstan. To je bila edina skrivnost tvoje skrinje, za katero ni razen moža nihče vedel, ki si jo pa tudi vsakikrat, kadar si premetavala skrinjo, pogledala ko svetinjo. Saj so bili tisti voščeni popki in vejice že čisto žolti, skoraj porumeneli, kaj bi ne požolteli in porumeneli v tolikih letih! Ali tako so bili lepi. Spomin so bili na tisti čas, ko si pred osem in petdesetimi leti stopila v to kamro... Ana, tiste tvoje solze bi spravile človeka ob pamet...

Ana, kam si vendar skrila svoj poročni venec, da ga nikjer ni? Ana, glej, kako mi je hudo, tam na onem svetu z lahkoto pomagate vsakemu, pomagaj mi, Ana, da najdem tvoj poročni venec! Glej, to je moja prva prošnja do tebe na onem svetu! Saj si tudi v življenju tako rada postregla. Pomagaj, Ana! —

Starcu drgetajo noge, roke in život v mrazu, na čelo pa silijo potne srage. Mrzlično otipava in stresa obleko rajne žene. Njenega orumenelega poročnega venca pa nikjer, nikjer.

— Tako si mi zamerila, da niti moje prve prošnje do tebe na onem svetu ne slišiš in ne uslišiš? Ana, Ana, Ana... —

Starcu omahnejo roke, sesede se ob skrinji. Duši ga v grlu.

— Hudo je človeku, glej, brez tebe, Ana. Če pa tega niti nočeš, da bi se kedaj pogovarjala v duhu, četudi si že tam, potem, Ana, mi sploh ni živeti... Da ne vidiš tega tam, kjer vse veste in vse vidite? —

Hipoma pa se stavec strese in hoče vstati. Široko odpre oči in zakrili z rokami proti postelji...

— Nisi umrla? So to le grenke sanje? Prav, prav, da nisi umrla. Veš, sedaj ne pozabim na tvoj poročni venec, dobiš ga v grob, kakor si želela. V teh sanjah so me tako pehali od tebe. Moja pamet pa je sedaj na starost počasna, saj veš...

Zakaj tako molčiš? Da, morda to le niso samo strašne sanje? Si res umrla, pa ti je, kakor si se bala, hudo prvo noč sami v grobu, ko nimaš poročnega venca s seboj? Si zato prišla pogledat, zakaj ti nisem izpolnil želje? Vidiš, da ni bilo namenoma. Si prišla, da se pogovoriva? Dobra si in usmiljena, kakor zmeraj, videla si, kako mi je hudo brez tebe. Si že pripravila prostorček zame? Tu je brez tebe puščeno in prazno, boljše in lepše je, da sva zopet skupaj? Če tu ne moreva biti, vsaj tam... —

»Misliš, da so našli, ker so tako tiho?« vpraša gospodinja moža.

»Kaj vem? Luči niso ugasnili, menda še niso našli.«

»Pa da so tako tiho. Te nič ne skrbi?«

»Če jih zmotim, bodo zopet nejevoljni in sitni.«

V kamri tišina, tišina ko v grobu. Skozi špranje pri podbojih in skozi luknjico pri ključavnici sili v veliko sobo luč.

»Morda so pa zaspali in pozabili ugasniti svečo. Poglej, da se kaj ne vžge!«

»Sitnarili bodo!«

»Gluhi so, ne bodo slišali, če previdno odpreš vrata.«

Gospodar previdno odpre vrata. Oče na tleh ob skrinji res ne sliši škripanja vrat. Res je zaspal kar na golih tleh in v sami srajci. Mrzlo je, prehladijo se, starost je občutljiva.

»Oče!«

Hip nato gospodar presunljivo krikne.

Gospodinja plane s postelje. Janez in Jože, Minka in Rezika planejo iz prvega sna in so vsi zmešani. Tone skoči s peči na sredo sobe, Matija vstaja s klopi ob peči.

»Marija, kaj pa je?«

»Oče so mrtvi... Za materjo so odšli...«

»Jezus, Jezus, Jezus...«

Noge odrevenijo, strah se razleza po žilah. Potem pa le nagrmijo iz temne sobe v razsvetljeno kamro.

Staremu očetu ni videti, da bi bili mrtvi. So, ko da spijo mirno spanje. Prav nič jim ni videti, da bi bili bojevali kak smrtni boj.

Ko poklekajo k molitvi, sili Reziko, da bi rekla, ali bi ne bilo prav, če bi že prej poslušali njen nasvet in molili v tej čudni, turobni noči? In Jože hoče povedati, da mu je nekaj ves večer pravilo in je čutil, kako so prišli stara mati po starega očeta. Pokoj na obrazu mrliča pa brani Reziki, brani Jožetu, da bi rekla kako nepotrebno besedo.

Pa pravijo, da je težko umreti! In da je smrt strašna!

O Č E

Vinko Beličič

V svojih otroških letih nisem živel v taki samoti kot zdaj, temveč v bližnjem podeželskem mestecu, ki ima kljub nekaterim novim zgradbam po dvajsetih letih še vedno isto lice. Hišo, ki je zdaj več ni, smo imeli ob glavni cesti. Bila je nizka in krita z deščicami, ob pricestni steni je stala klopica. Bog sam ve, koliko ljudi je posedelo na njej in opazovalo mimoidoče od nog do glave pa se zaupno in važno porazgovarjalo o raznoterih malenkostih tega in onega, ki je bil količkaj znan. Na tistem mestu stoji danes visoka hiša brez klopice.

Takrat je bila vojska. Kot trileten otrok v zamazani srajčki sem seveda živel ves v svojem kraljestvu, nič nisem pogrešal. Sedel sem na pragu in gledal dolge vrste vozov, ki so bili vanje vpreženi beli voli s sila velikimi rogovi. Ob njih so šli možje v enakih sivih oblekah. Večkrat je pridiral mimo lepo opravljen človek na belem konju. Začuden sem ga spremljal z očmi, dokler ni izginil za prvim vogalom. Nekoč je sedel na našo klopico eden izmed onih številnih in izvlekel iz torbe nekaj krompirjev. Pokazal jih je materi in nečesa boječe prosil. Mati jih je vzela, mu jih skuhala in zabelila. Ko je pojedel, se je s solznimi očmi zahvalil in se zgubil v množici enakih brezdomec. Takrat je bila vojska in tega nisem niti malo trpko občutil. Kar sem videl, je bilo vse tako samo ob sebi umevno.

Domačih nas je bilo dosti v hiši, poleg tega pa so se še pri nas zbirali nekateri sosedje in znanci, sami fantje. Ob večerih so kvartali, jaz sem pa čepel pri peči in s spoštovanjem gledal velike postave, ki so se pošastno odražale na be-

lih stenah. Pod stropom je na kavlju visela svetilka. Tisti kavelj je bil moj največji strah. Ko so se odrasli naveličali igre, so se spomnili name, ki sem bil v hiši najmanjši. Moral sem ustreči tej ali oni hudomušni želji. Ako se jim je zahtevalo, sem moral peti: »Po nebu grmi in se bliška, moj fantič pa po polju vriska...«

Potem me je včasih ta ali oni brez povoda dvignil na močnih rokah visoko pod strop, da mi je vse zaplesalo pred očmi in da sem med navdušenimi, pol resnimi, pol šaljivimi klici: »Na kavelj z njim, kar na kavelj!« začel tako obupno klicati, da je prihitela mati iz kuhinje in me rešila, očita je jim otročjost in porednost.

Nekega oblačnega dne se je proti večeru nabralo toliko ljudi, da je bila soba polna. Za mizo je sedel mož v sivi obleki, oprt ob komolce, okrog njega se je vse gnetlo, vsi hkrati so govorili. Z materjo sem sedel pri peči, oblečen v prve hlačice in obut v čeveljčke, ki so me na moč stiskali. Plaho sem gledal neznanca, ki je trudno in počasi govoril in se zdaj pa zdaj ozrl po meni, dokler ni končno utihnil, vstal in se približal, velik in tenek. Spomnil sem se na kavelj, popadel me je strah in začel sem močneje sopsti. V zadregi se je nasmehnil:

»No, no, kanalja ti moja, kaj se me pa bojiš! Na, uro ti bom dal, pridi k meni!« Tudi mati me je izpodbujala: »No, ne boj se atka, pojdi k njemu!« Skobacal sem se s klopi in obstal, oče pa me je vzel v naročje in me stisnil k sebi. Spet je sedel na stol ob mizi, me položil na kolena in me zibal. Mrki, blede obraz se mu je raznežil, oči so se mu vlažno zableščale, jaz pa sem ogledoval verižico, ki mu je visela na prsih. Ljudje, ki so bili v sobi, so se smehljali, govorjenje je utihnilo, na stropu se je včasih zarisala nejasna senca človeka, ki je urno koračil po cesti, in izginila v drugem kotu. Potem je oče nenadoma pričel peti z močnim glasom: »Kaj nam pa morejo, morejo, morejo...«, drugi pa so še predčasno udarili vmes: »Nič, nič nam ne morejo...«. Samo to dvojje se je slišalo. Mislim, da razen mene ni bil nikdo brezskrbno vesel. Ko je oče prenehal, me je spustil na tla, se sklonil k oknu in se zazrl na cesto. Rame so se mu začele tresti, izvlekel je ruto. Mati me je odvedla iz sobe, tudi drugi so se kmalu razšli.

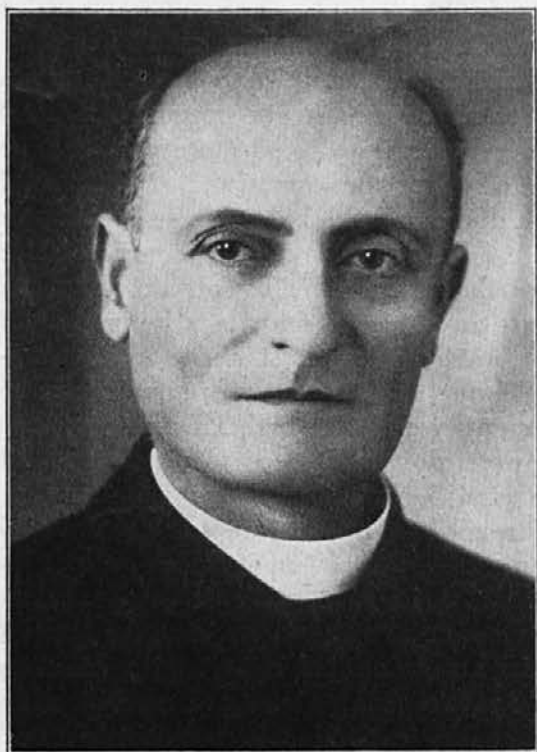
Ne vem, koliko dni je bil doma. Ko je odhajal, je bil sončen nedeljski popoldan. Kostanji in lipe ob cesti so skoraj že zgubili listje, zrak je bil toplo meglen. Z materjo sva spremljala očeta na postajo. Držala sta me vsak za eno roko. Od časa do časa je na zahodni strani zamolklo

zabobnelo kot oddaljen grom, da se je streslo ozračje. Oče se je vsakokrat zganil in premolknil. Ko je prišel vlak, dolg in poln ljudi, me je spet stisnil v naročje: »No, ti, porednež mali, da boš priden!« Poslovil se je od matere in stopil s kovčegom v vagon. Lokomotiva je puhnila kolobar črnega dima, orjaška kolesa so se začela pomikati, vlak je odhajal. Ob oknu se je v gneči med drugimi prikazal tudi očetov obraz, dolga roka je krčevito in vztrajno mahala z belim robcem, dokler se ni za ovinkom vse skrilo in drdranje utihnilo. Od one strani je znova zagrmelo, daleč daleč za rumenimi gozdi in hribi. Z materjo sva počasi odšla proti domu. Mestece je bilo mirno, zdelo se je še manjše kot sicer, ceste napol suhe, ljudi malo, rdečkasto zahajajoče sonce je zlatilo okna in stene, z drevja je šumé padalo poslednje listje.

Mati se je spet gnala z delom, ostali prav tako, vsak po svojih močeh. Jaz sem hodil k sosedom in kot lajna pel o »vinarjih za zmago« in še to in ono, kot so me pač naučili. Meseci so hiteli, prišla je pomlad in poljska dela so se nakopičila. Jemali so me na njive, kjer sem letal med belorumenimi ivanjščicami, ki jih je zibal veter, sam nisem bil nič večji od njih. Ko smo se nekoč vrnili, si je mati med krčevitim ihtenjem pritiskala na oči ruto, sestre in brat so si brisali solze; mati me je potegnila tesno k sebi in komaj izjecljala: »Atek je... u, u... mrtev...« Kot da bi me nevidna roka zgrabila za grlo, sem lovil sapo in iz oči so mi privrele grenke solze v napol odprta usta.

Čas beži, leta se naglo vrstijo: dvajset jeseni je skoro poteklo, odkar se je oče za zmerom poslovil. Ne bi ga več poznal. Kar nas je bilo v hiši, smo se raztepli kot ptički iz gnezda, vsakdo živi, kakor pač more in kjer more. Tudi jaz, najmlajši, odhajam. Bolj med tistimi sem, ki nimajo nikjer dolgega obstanka, še zlasti ne v tišini. Svet je prelep, da bi ga človek občudoval samo v tistih okoliščinah. Stara teta mi je nekoč rekla: »O, že vem, nikdar ne boš imel mame najrajši, preveč si že videl sveta.« O pojem »svet«, kaj vse kriješ v sebi! To vem: zdaj bo mati ostala sama. Ne bom slišal več tihega joka ne videl več drobnih solz, ki se bodo ustavljale na gubastih licih.

Fr. Ks. Meško ob šestdesetletnici.

KSAVER MEŠKO ŠESTDESETLETNIK

Jože Pogačnik

Paul Bourget je nekje zapisal, da mora vsakdo izmed nas, če stopi v globino svoje vesti, priznati: ne bi bil prav isti, če bi tega ali onega dela ne bral.

Tako priznanje dolguje ves naš mlajši rod našemu Ksaverju Mešku. Drugi, ki poznajo tega sina Slovenskih goric, Meška človeka, duhovnika in narodnega trpina, bodo pisali ob njegovi šestdesetletnici kaj mnogo. Skrbni slovstveni pisci so že in bodo še zbirali vse, kaj je skromni, a duhovno veliki Meško napisal in kaj so drugi izrekli ob njem. Tod pa naj za ta dragoceni jubilej izpovemo, kaj je bil Meško onim, ki so se mu bližali s preprostim, naivnim srcem. Ta vrednota Meškovega obširnega dela bo pač vedno ostala.

Najprej smo od vseh obsežnih Meškovih spisov dobili v roke toplo knjigo Mladim srcem. Menda ni človeka, ki bi je ne bil bral, in v vsakega so te prečudne, pa tako domače zgodbe globoko posegle. V tistem Romanju na goro so nam bili znani vsi obrazi, kakor bi bili iz domače vasi, vse tiste doline so bile kakor pred našimi očmi. Vanček pa ni imel le mehkega imena in mehkega srca, ampak kakor najboljši prijatelj, kakor sosedov nam je bil. Tiste šantlove ilustracije so nam ostale v spominu do danes, posebno Vanček

na pragu romarske cerkve na Sveti Gori z bleščečo se svetinjico na prsih... Isto smo doživljali ob Poljančevem Cencku. Martinek pa, ki je iskal raj na zemlji, nam je bil že sama pravljica. Knjigo smo jemali otroci s seboj na pašo in brali, držeč jo na kolenih, kakor smo videli tudi na risbi naslovne strani. Rekli so, da smo vselej, kadar smo gnali past s knjigo v roki, dobro pasli. Morebiti je bilo to res. Morda smo postali dobri ob Meškovih ljudeh — kdo bi te srčne vezi dognal!

Dijaki pa smo brali, brž ko smo dosegli kako knjižnico, Meška na dušek. Črtice, ki jih je tedaj koroški Meško pisal pri Slovenski Matici, so spadale med najlepša doživetja tedanje mladine. Nisem mogel prebrati več ko po eno. Zaprl sem knjigo in dolgo zamišljeno taval po vrtu ljubljanskega Marijanišča in bil prav za prav drugod. Stvari kakor Izgubljena duša, Življenja večerna molitev, O človeku, ki se je vračal, Človek, ki stoji ob grobovih in plaka, so bile dozorevajočemu, nejasno hrepenečemu dijaku kakor najden pristan, kakor Itaka Odiseju. Zdi se mi, da smo prav ob Meškovih spisih — poleg Matičnih izdaj še posebno iz knjig Ob tihih večerih in Mir božji — hitro zoreli, prerasli šolsko obzorje, ki se nam je zdelo skoraj otročje, pa v njih tudi srkali in zalivali čisti idealizem, ki ga zmore samo srce, v katero svet še ni pljunil. Ko smo v šesti šoli brali s profesorjem visoko pesem domovinske ljubezni, roman Na Poljani, nam je bilo že vse znano, le Nandetov praznoverski stol za polnočno božično mašo je imel še čar novosti. Pač pa smo radi poslušali leta osemnajstega Slike, ki smo jih brali na glas pri večerji; tisti starec Matija, ki je nosil križ pri cerkvi sv. Urha in z njim padel v prepad pod cesto, nam ni šel iz spomina, preživa podoba je bil. In ko smo v osmi šoli prišli pri slovenščini do moderne, je bila vsaka ura praznik, čeprav smo že vse vedeli.

Vse to je bilo v času, ko je veljala literatura za najvišje na svetu, ko se dijaštva še ni oklenil sport in samo sport, v času, ko je slovenski ekspresionizem doživljal majsko pomlad — saj je cvetel tudi iz Meškovih tal — ko se je Podbevšek izbobnal, Pregelj lezel v višine, Lovrenčič postavljaj pesmi kakor težke kvadre, ko je Jože Piber vodil dijaško društvo Razor in postajal poet, Tone Vodnik začenal s presunljivimi verzmi (»Spomladi kakor v daljavi je vse — pesem piščali«, »Kako me gane violine plač«) in je Aljoša Tomazin pel o nageljnih, bogoslovec hribovec Okorn pa o sv. Tarziciju... In Meškov od vsega početka opiljeni, mehki jezik je vplival na tedanji rod z nič manjšo silo kakor videc Ivan Cankar, ki smo

ga prav leta osemnajstega spremili v grob in so mu prvi domači zrakoplovi metali venec na krsto.

Takrat bi dali vse, če bi ljubljene Meška mogli tudi videti. Kako nam je bilo potem hudo, ko smo v Koledarju brali, kako je leta 1919 v januarski zimi bežal čez Karavanke pred smrtjo...

Nekoč, ko smo se bogoslovci odpravljali baš v ljubo domovino po končanih izpitih, ki te izžmó, je bilo v veži bogoslovja v Innsbrucku nabito, da pride na duhovniške duhovne vaje one dni v zavod tudi Ksaver Meško, Pfarrer, Sela, Jugoslavija. Takoj sva ga šla s Slovakom dr. Jankom Briššákom, ki se je ona leta ob Meškovih knjigah učil slovenščine in marsikaj njegovega prevedel in priobčil v slovaških listih, obiskat. Bil je res tihi večer, ko smo govorili pozno v noč v napol prazni veliki hiši in nama je pripovedoval o svojem trenutnem literarnem delu in o prevodih, ki se pripravljajo, zlasti na Češkem. Težko je bilo verjeti, da je ta skromni, pa tako fini gospod sloveči pisatelj Meško, ki je pač izobličil vsaj en del najinih duš. Spoznala pa sva tedaj, da je ljubi Ksaver predvsem duhovnik, duhovnik, kakršnih je malo. To je oni Meško, ki govori v njegovih pesmih vseskoz prav do zadnjega časa.

Tako je Meškovo delo dragocena narodova lastnina, pa ne mrtva, spravljena morda nekje v arhiv za dokument naše samobitne kulture, temveč razsejana po srcih vseh onih, ki so jo sprejeli kakor seme, iz katerega raste naša sodobna kultura in si oblikuje svoj lastni obraz kakor pšenično zrno obraz Gospodov. Meško pomeni velik kamen v naši kulturni stavbi, da, vsaj en vogal današnje kulturne plasti podpira in sega vanjo.

Zato nam je v teh hudih dneh, ko se odpirajo teden za tednom grobovi in požirajo naše najboljše može in delavce, Brejce, Sattnerje, Sušnike, Maistre in dobre Golobiče, v času, ko se zdi, da so Bogu bolj potrebni narodni priprošnjiki kakor delavci, v dobi, ko je tudi mnogo živih od hudega ali od dela duhovno pomrlo, in še v onem letnem času, ko romamo samo na grobove in se pogovarjamo z vernimi dušami — v teh težkih dneh nam je Meškova šestdesetletnica tembolj dragocena. Tam na skromnih Selah pri Slovenjgradcu še vedno živi in opravlja naporno službo človek, ki je ljubil, delal in trpel vse svoje življenje, človek, o katerem bo mogla pisati zgodovina z njegovimi besedami: »Izmed tistih je bil, ki jim je vse: Bog, ljudstvo, domovina« (Na Poljani). Ohrani nam ga Bog — za živ simbol naših upov in sanj!

*

Meško je veliko deloval pri Družbi sv. Mohorja. Pisal je pesmi in prozo, tako v Koledar

od leta 1898 dalje (povesti, črtice, pesmi, grobni napisi) kakor v Večernice (Petelin in gosak 1900, potopisa: Slovenci v Lurdu 1909, Po stopinjah Gospodovih 1912; Kobilice 1914). Mladim srcem je izšlo pri Družbi v treh zvezkih: I. 1911, II. 1914, III. 1922 kot redna knjiga. Leta 1908 je Družba izdala njegovo dramo Na smrt obsojeni, letos pa božičen misterij Henrik gobavi vitez. V Mladiko je pisal Meško, ko je izhajala še v Gorici, in potem skoraj vsa leta (največ pesmi, pa tudi proza: Legenda o deklici, ki je rada plesala 1924, Legenda o sv. Agnezi in Legenda o sv. vitezu Juriju 1925, dramatična pravljica Mati 1927, sebeopisna Mladost 1928, Marija Magdalena 1929, Sv. Frančišek 1930, Pismouk 1932 itd.).

IZ ZGODOVINE SLOVENSKEGA CERKVENEGA SLIKARSTVA

France Stelè

Značilna za pojav in umetnostni organizem gotskega slikarstva kakor srednjeveške umetnosti v splošnem je končno posebno vloga umetnikove osebnosti v njem. Srednjeveška umetnina je z redkimi izjemami brezimna; za njen umetnostni pojav je vprašanje umetnikove osebnosti le drugovrstnega pomena. Kot je umetnik del trdno povezanega družabnega reda, prav tako je njegovo delo, umetnina, samo proizvod družabno in proizvodno trdno zasidrane, urejene delavnosti, katere pojavi so enakovredni, kakor so vsaj po načelu, vzgoji in znanju enakovredni ljudje, ki jo izdelujejo. Važno je, da srednji vek ne razlikuje med umetnikom in rokodelcem ter v svoji organizaciji uvršča umetnike v skupne edinice z rokodelci in obrtniki. Šele ob koncu srednjega veka se začne pod vplivom renesanskega humanizma priznavati poseben značaj umetniku kot umetniku na eni strani, na drugi pa umetniku kot osebnosti. V pozno srednjeveškem družabnem organizmu je umetnik zasidran v rokodelskem ali obrtniškem cehu, bratovščini. Poleg stanovskih zadev ureja ceh v veliki meri tudi njegove socialne in verske zadeve. Najvažnejše pa je, da je bila po cehovski organizaciji, ki se je razvila v zadnjih srednjeveških stoletjih v ozki zvezi z izgraditvijo uredbe mest in meščanskega življenja, urejena učna pot rokodelca in umetnika. Ceh je tako posredoval tisto najmanjšo stopnjo strokovnega znanja, ki je značilna za srednjeveško rokodelstvo in umetnost in tako bistveno odlikuje takratni čas od našega. Le po cehu in po točno

Sl. 42. Muljava, glava angela v sliki Oznanjenja. Slikal Janez Ljubljanski leta 1456. Glava je značilna za izrazito lepotne brezbrade obraze Janezovih oseb.

predpisanih formalnostih je mogel postati izučeni obrtnik ali rokodellec mojster, to je glava najvažnejše srednjeveške proizvodne edinice, delavnice. Le po sprejemu v ceh in meščanstvo se je mogla v kakem središču uveljaviti nova moč, le v okviru ceha je mogla vztrajati in napredovati. Kakor pri rokodelstvu in obrti splošno je bilo tudi pri slikarstvu. Delo je izvrševal mojster z vrsto pomočnikov in učencev po strogo določenih načelih in pod avtoriteto cehovske organizacije, ki je nadomeščala današnje komisije strokovnjakov. Ponekod je izdelek celó označevala s svojim znakom in mu s tem dajala potrdilo dozorelosti, drugod pa v spornih primerih nastopala kot razsodnik.

V delavniški izvršitvi, kjer je razumljivo, da je na enem delu udeleženih več delavcev, se čisto naravno zabrisuje pomen dela ene moči v primeri s celotnim izrazom izdelka, ki nosi predvsem značilni pečat delavnice. S svojo »zadnjo roko« je mojster končno še bolj zabrisal morebitne razlike

in s tem poudaril izdelek kot proizvod svoje delavnice. Ta mojster je bil posebno proti koncu srednjega veka pogosto bolj podjetnik kakor lastnoročni izvršitelj in je tako srednjeveški umetniški izdelek tembolj dobil značaj v delavniški skupnosti in enakomerni delovni izvežbanosti zasidranega pojava.

Kdor se je bliže bavil s srednjeveško umetnostjo, vé, kako težko, ako ne skoraj nemogoče je v njenih proizvodih zasledovati pojave ustvarjajoče umetnikove osebnosti. Izvrševavca ni vezala samo delavniška, skupna izvršitev izdelka, ki že sama zapostavlja pomen osebne izvršitve, ampak predvsem tudi vsa, po vzgoji v mojstrovni delavnici in pozneje po izročilu v posameznih starejših delavnicah nabrana vsota zakoreninjenih navad in načinov. Vezale so ga dalje v okviru njegovega ceha uveljavljene posebnosti, v cerkveni umetnosti pa še prav posebej ikonografsko izročilo, od katerega se ni smel preveč oddaljiti. Kljub temu pa bi bilo napačno, če bi iz razprave o gotskem slikarstvu kar kratko izločili slikarjevo osebnost. V vodilni umetnosti velikih središč je to sevé temmanj mogoče kakor v njenih podeželskih pojavih. V vsej gotski likovni umetnosti je namreč stalno napredovala kot važna sestavina narava, ki je postala stalen vir novih likovnih pobud. Po njej je dobila umetnikova osebnost eno glavnih možnosti, da se uveljavi v doslej kolektivno izvrševani umetnosti. Opazujoč njo je mogel umetnik izročnim sestavinam svoje umetnosti stalno dodajati nove, katere je tudi z vso pravico lahko imel za lastno pridobitev, in proti koncu srednjega veka večal svoj osebni ugled s tem, da je idealno resničnost izročene umetnosti čimbolj predelaval v »naravno« resničnost realističnega, otipljivi stvarnosti sorodnega izraza. Ohranjeno gradivo nas jasno poučuje o tem, kako je proti koncu srednjega in posebno na začetku novega veka narasla umetniška samozavest. Zunanje se to kaže v tem, da se v teku 15. stoletja množijo poprej redki podpisi umetnikov, posebno pa tudi v tem, da podpisani umetnik izrečno poudarja duhovno in delovno lastnino v svojem delu.

V podeželskem slikarstvu sevé samostojno sprejemanje in predelavanje pobud iz žive narave ne prihaja neposredno v poštev. Kakor v vseh dobah, so tudi takrat v tem bili prvi svobodnejši duhovi v vodilnih središčih. Njih pridobitve pa so se razmeroma naglo širile v podeželje in tako postajale sestavina kolektivne stvariteljnosti in najvidnejši znak njenega razvoja in napredka. V slogovnem razvoju našega cerkvenega slikarstva, kakor smo ga zgoraj označili, se prav jasno vidijo

stopnje tega napredka, od idealistične, na neosebne stalne oblike izročila vezane do precejšnje vsakdanje resničnosti izraza ob nastopu renesanse. Napačno pa bi bilo, če bi ta relativni napredek v svojem gradivu pripisovali delovanju samostojnih osebnosti. Nasprotno moremo po tej in sploh po umetnostno stvariteljski plati vse svoje gotsko slikarstvo brez izjeme uvrstiti v kolektivno proizvodnjo posameznih delavnic. Kolikor pa sicer ne moremo v domačem gradivu iskati samostojno ustvarjajočih, za napredek umetnostnih nalog pomembnih osebnosti, prav toliko bi bilo napačno temu gradivu odrekati sploh vsako osebnost. Posamezna osebnost se namreč tu umika delavniški osebnosti, katere nositelj je njen mojster. Posebno iz zgodovine postanka krilnih oltarjev, ki so bili skupen izdelek podobarjev, mizarjev in slikarjev, vemo, da je mojster oziroma podjetnik celotnega dela stremil za tem, da mu z dokončujoč lastnoročno potezo čopiča ali rezila dá tisto »zadnjo roko«, tisti zadnji, vsaj simbolično enotni značaj »lastnega« izdelka, ki se mu je zdel potreben. V tem smislu ga je tudi pogosto podpisoval.

Ni dvoma, da je bil tako pri podobarskih kakor pri slikarskih delih mojster delavnice nosivec in določevavec osebnostnega značaja izdelkov svoje delavnice. Tudi naše izrazito podeželsko gradivo nam je zadosten dokaz za to in čeprav bi si ne upali v njem točno opredeliti osebnega dela posameznih slikarjev, ni prav nobene zapreke za ugotovitev izdelkov posameznih delavnic. Raznovrstnost izdelkov dokazuje predvsem, da je pri postanku teh del sodelovalo veliko število domačih in mogoče tudi popotnih tujih delavnic. Če je določitev delavnice razmeroma lahka, njena osebnost torej tudi v tej kolektivni umetnosti in obrti zadosti izrazita, je važno predvsem, v čem se ta osebnost javlja. Da se ne javlja v ikonografski sestavini del, je jasno, ker je bil glede te srednjeveški slikar po izročilu tako vezan, da je imel izbiro samo v majhnem številu že izdelanih predlog. Iz položaja našega gotskega slikarstva v slikarstvu takratne srednje Evrope spoznamo dalje, da tudi v razvoju njegovega sloga in umetnostnih problemov, kolikor se zrcali v njem, ne moremo iskati sledov domačih umetniških osebnosti. Nedvomne pa so tri sestavine tega gradiva v katerih, če ne ne upoštevamo tudi kake čisto tehnične posebnosti, nedvomno lahko zasledimo »roko«, okus in osebno posebnost naših podeželskih slikarjev: v risbi namreč, v barvnem sestavu in v tipu obrazov njegovih ljudi. Kakor pri pisavi je tudi pri slikanju poteza roke, ki se javlja v

Sl. 41. Visoko pod Kureščkom, glava apostola. Slikal Janez Ljubljanski leta 1445 Glava je po tipu in risbi značilna za izrazito lepотно zasnovane obraze Janezovih oseb.

risbi in potezi čopiča, vselej osebna zadeva izvrševavca, in sicer tako osebna, da je učenec po učitelju nikdar ne more popolnoma posneti. Okus umetnikov se javlja v vselej osebni nagnjenosti za barve ali njih sestave. Medtem ko eno in drugo učenec ali pomočnik v delavnici kolikor toliko zataji in se podredi okusu mojstra, se takoj, ko sam začne izvrševati svoje izdelke, prav v teh dveh potezah poosebi in po njih dá pečat svoji delavnici. Tudi glede tipa obrazov velja isto. Vsak umetnik nosi namreč v sebi nevedé in nehoté neki osnovni tip, v okviru katerega ustvarja. Ta vezanost na osebno tipiko gre tako daleč, da je celó slikarji portretov ne morejo nikdar popolnoma zabrisati, tem manj malo osebnostno stremeči umetnik srednjega veka. Iz svojega lastnega gradiva imamo dosti zgovornih primerov za povedano. V sliki 38 smo priobčili nekaj glav iz pasijona v cerkvi Svetega Duha v Slovenjgradu. Slikar Andrej iz Ottinga je v tem delu, v katerem je našlikal na stotine glav v najraznovrst-

nejših položajih in izrazih, podal v okviru lastnega, prej grdega kakor lepega obraznega tipa toliko raznih oblik, da nas more popolnoma prepričati o povedanem. Slikar Janez Ljubljanski ima lasten, lepотно mil tip obraza, po katerem ga spoznamo na prvi pogled v vsakem njegovem delu (sl. 41 in 42). Če risbo njegovih obrazov primerjamo z risbo obrazov Andreja iz Ottinga (sl. 38), s katerim sta sodobnika, nam je tudi glede osebnostne poteze v risbi in plastičnem oblikovanju takoj jasno, kaj mislimo. Z nekaj energičnimi, prijetno zaokroženimi črtami je orisal Janez svoje renesansko milino napovedujoče obraze, katerih osnovo je prejel v delavnici svojega očeta Friderika Beljaškega, ta pa preko koroških in severnoitalijanskih delavnic iz domovine renesanse, Italije. Odločni severnjak, ki mu ni veliko do izrečne lepote in miline, Andrej pa se trudi, da s precéj trdimi, gosto zbranimi potezami čim bolj individualizira izraz za plemenitejša čuvstva ne prav posebno pripravnega obraza. Zanimivo je, da je učinkovita izrazitost obrazov pri njem kljub temu neprimerno globlja kakor pri Janezu.

Da je tudi takratni slikar prav obraz imel za nekaj sebi lastnega, nam dokazuje posebno slikar cerkve na Mačah iz leta 1467. Na zunanjščini je ta slikar, kakor smo že omenili, posnel sliki sv. Krištofa in križanja po grafičnem listu Mojstra E.S. Toda čeprav je imel očividno namen, posneti (kopirati) predlogo, je vendarle izpremenil obraze in jih priličil idealno milim obrazom, kakršne je slikal drugod.

Nobenega dvoma torej ni, da so se tudi v našem podeželskem slikarskem gradivu uveljavile osebnosti, in sicer v okviru, ki smo ga pravkar označili. Da so to »delavniške« osebnosti in ne čisto osebni pojavi, je pač očividno. Razlikovati posamezne sodelavce v tem delavniškem okviru pa je nemogoče. Ti mojstri, voditelji delavnic, so se tudi pri nas že razmeroma zgodaj zavedeli svoje osebnosti in jo izpričali s podpisi na svojih delih. Prvi med njimi je Janez Akvila iz Radgone, ki je zapustil podpisana dela v Velemérju, Turnišču in Martjancih (sl. 43) v Prekmurju. Deloval je v zadnjem četrstoletju 14. stoletja in je bil tudi stavbar. Drugi je ljubljanski meščan Janez, sin slikarja Friderika iz Beljaka, ki je slikal in podpisal sredi 15. stoletja dela na Visokem pod Kureščkom, na Muljavi in na Kamenem vrhu. Njegov sodobnik je iz petdesetih let 15. stoletja Andrej iz Ottinga (doslej pomotoma brano Ottog in Ostrog: Stegenšek in Stelè) s svojim pasijonom v podružnici Svetega Duha v Slovenjgradcu. Leta 1453 se je podpisal neznan slikar v cerkvi v

Crngrobu pri škofji Loki. Sledi mu s hrvaško-slovenskega mešanega ozemlja s slikami iz leta 1473 v cerkvi Marije Device na Škrilju pri Bermu Vincenc iz Kastva. Vrsto naših imenoma znanih slikarjev gotske dobe pa zaključuje umetnostno malo pomembni, a bogato z deli iz prve polovice 16. stoletja na Gorenjskem in severnem Goriškem zastopani Jernej iz Loke. Zanimivo pa je, da sta ostala brezimna osebno najmočnejša med našimi slikarji poznega srednjega veka, slikar prezbiterija cerkve sv. Urha na Križni gori nad Staro Loko iz časa okrog 1500 in slikar cerkve sv. Primoža nad Kamnikom iz dobe okrog 1520 (sl. 44).

Enotna umetnostna kultura gotske dobe, ki se nam tako jasno izraža tudi v našem slikarstvu, ustreza enotni strukturi vsega takratnega življenja. Ta enotnost se razteza prav tako na družabni ustroj, svetovno nazorno miselnost in čuvstvovanje kakor na verstvo. Razkroj tega idealnega organizma, ki ga je povzročil filozofski humanizem, pa pomenja tudi razkroj slogovne in vsebinske enote takratne umetnosti. Novo naziranje je postavilo predvsem tudi umetnike v novo, samostojnejše razmerje do družbe in do umetnosti. »Delavniško« umetniško osebnost začne v 16. stoletju tudi pri nas izpodrivati individualna osebnost umetnikova. S to izpremembo pa se kljub temu, da cehovski okvir še ne propade, močno razširi kakovostna lestvica izdelkov ter se odpira vedno večji prepad med poljudno in »visoko« umetnostjo, med kolektivno občuteno in ustvarjeno ter med individualno, iz vse globine osebnega znanja in prepričanja zajeto umetnino. (Dalje prihodnjic.)

O Č E T O V A S K R B

Janez Rožencvet

Dobil je bogat človek v veselje in srečo sina in z njim nove skrbi. A te skrbi mu niso bile več težke in nadležne kakor prejšnje. Lahko jih je prenašal, z veseljem se je trudil noč in dan. In vsak dan si je nalagal še novih, zakaj vsa njegova misel je bila, da pripravi sinu srečno, prijetno in brezskrbno življenje.

Sadil je oče sadno drevje in mislil: ko bo rodilo, bo imel moj sin najzlahtnejšega sadja na pretek. Dokupil je mlad gozd in računal: ko bo moj sin mož, bo gozd dorasel in brez truda bo sin za les iztržil težke denarje. Zamenjal je njive v logeh in lazih za boljše, varne pred poplavo in prehudo sušo. Vesel je bil, da bodo te njive sinu zmeraj bogato rodile in da ne bo nikoli belega kruha stradal. V svoji veliki očetovski skrbi se je

lotil tudi zidanja nove hiše in ni mu bilo pri tem mar velikega truda in dela. Čemu bi se moj ljubi sin ubijal z zidanjem in prepiral z rokodelci, naj najde že vse pripravljeno — je menil.

In sezidal je oče nov dvor s svetlimi in prostranimi sobami, bahato vežo in globokimi kletmi, ki jih je polnil z žlahtnim vinom in suhim zlatom. Moj sin ne sme pogrešati prav nobene dobrote v življenju, si je oče dan na dan ponavljal in neumorno pridobival in skrbel zanj.

Tako je bil sin še deček, ko je oče rekel: »Tudi če bi nesreča hotela, da zdajle umrjem, zanj sem poskrbel, kakor ni še nikoli poskrbel oče za sina.« Nato se je spomnil, da mora vsak človek umreti in da bo njegov sin tudi.

»Za življenje sem mu vse poskrbel, a na njegovo smrt še nisem pomislil. Treba je, da mu zagotovim tudi lepo, prijetno in lahko smrt,« je dejal. In šel je oče po svetu iskat smrt, da bi tudi pri njej kar najbolje uredil za svojega sina, kakor je uredil zanj pri ljudeh. Povpraševal je po njej in rekli so mu: »Steci konec vasi, tja je šla pravkar obiskat občinskega reveža.« Požuril se je oče in uzrl smrt, ki je vsa sključena stopila iz koč.

»Moj Bog!« je vzkliknil, »nikoli ne smeš priti po mojega sina ti, ki si tako revna in sključena!«

Smrt je odgovorila: »Ne morem biti drugačna, ker sem pač beraška smrt! Če si tako srečen, da si za sina lahko izbiraš vse po mili volji, pojdi na bojišče! Tam srečaš mojo sestro, junaško smrt. Ta stopa ravna.«

Šel je oče na bojišče in srečal junaško smrt, ki se je vračala iz bitke. V železnem oklepu je stopala vzravnanana, na rami je nesla veliko krvavo koso, desnico v železni rokavici je imela položeno z laktjo čez kosir in od njenih težkih stopinj je odmevala veličastna groza.

»Ne, tudi ti ne smeš priti po mojega sina, bal bi se te,« krikne oče.

»Gotovo bi se me bal sin, če trepetal pred menoj njegov oče. A če ti nisem všeč jaz, ki me slavé in poveličujejo pesniki vseh narodov, pojdi v mesto! Tam najdeš mojo sestro, smrt velikašev in bogatašev, in priporoči ji svojega sina!« — dé junaška smrt.

Šel je skrbni oče v mesto in izvedel, da čaka smrti imenitnik, ki je imel veliko oblast v rokah. Pomešal se je med ljudi, ki so stali pred palačo, in čakal z njimi vred, zakaj govorili so, da mora smrt vsak čas priti. Res je kmalu prišla in že od daleč so jo vsi spoznali.

V bogat plašč zavita in z rokavicami na rokah je stopala dostojanstveno. Levico je imela

uprto v bok, z iztegnjeno desnico je prestavljala srebrno koso na dolgem kosirju, kakor bi imela za oporo slavnostno banderce. Pred njo so godci trobili na pozavne, poleg nje so šli strežaji z zlatimi našivi na suknjah in vihteli kadilnice, ljudje pa so se odmikali, da je bila pot prosta.

Lepa se je zdela očetu ta smrt in sklenil je, da ji priporoči svojega sina. A smrt je prišla bliže in bliže in začutil je, kako veje od nje pri vsem slavnostnem trobentanju in kajenju ledeni dih. Ko je bila prav blizu, je očeta zazebló do kosti. Stopil je iz vrste prednjo in dejal: »Ne, ne želim, da bi kedaj obiskala mojega sina, ker je vse tvoje ponašanje slepilo, ki naj zakrije strašni hlad.«

Smrt je postala in odgovorila: »Čudim se, da ti nisem všeč jaz, ki me tisoči in tisoči želé. No, pa če za sina lahko vse izbiraš, pojdi v hribe! Tam najdeš mojo sestro, staro kmečko smrt, ki ni prav nič mrzla.«

Smrt je krenila v imenitnikovo palačo, oče pa je odšel v hribe in vprašal v prvi vasi: »Kje imate smrt?«

Rekli so mu: »Pri nas je že dolgo ni bilo in težko, če nas letos obišče. Ampak pri hiši v onem bregu jo pričakujejo.«

Oče je šel po stezi, ki so mu jo pokazali, in dohitel staro, dobrovoljno ženo. Šla sta v pomenku skupaj in povedal ji je, da izbira pripravno smrt za svojega sina.

»Izberi si mene!« dé žena.

»Kaj si ti tudi smrt?« se začudi oče.

»Stara kmečka smrt sem,« potrdi žena in sede na parobek, da si oddahne.

Oče jo je gledal, premišljal in dejal: »Ne rečem, prijazna si in nič nimaš strašnega na sebi. Vendar pomisli, sezidal sem svojemu sinu nov, gosposki dvor, zbral sem zanj premoženje, da se bo vse življenje kosal z največjimi imenitniki in bogataši, a ti si tako preprosta. Ne spodobiš se za mojega sina in nočem, da bi ti prišla ponj!«

Kmečka smrt je dejala: »Sto nas je sestrá smrti in vse smo božje dekletke. Če bi rad izbiral med nami za svojega sina, pojdi na ono goro, kjer so blizu nebeška vrata, in prosi Gospoda Boga, na ti nas pokaže vse in dovoli izbirati.«

Šel je skrbni oče na visoko goro, pokleknil na vrhu in prosil: »Gospod, usliši me! Sina imam, ki ga ljubim nad vse. Poskrbel sem za njegovo življenje, kakor sploh more oče, in zdaj bi mu rad izbral še lepo in srečno smrt, da bi ne imel zanj nobene skrbi več. Gospod, usliši me!«

Angel je odprl nebeška vrata in dejal:

»Zaradi tvoje velike očetovske skrbi ti Gospod Bog usliši prošnjo. Pokažem ti vseh sto božjih

dekel, sester smrti, in katerokoli si izbereš za sina, ta pride ponj.«

Angel se je umaknil, pred nebeška vrata je priplaval velik oblak in nanj so stopale druga za drugo sestre smrti. Z onimi vred, ki jih je že poznal, jih je bila dolga vrsta, malokatero so si bile podobne. Vsaka je pogledala očeta, ko je stopala mimo, in vsako si je oče natanko ogledal. Bile so revne in bogate, strahopetne in junaške, strašne in vesele, velike in neznatne, nekatere pa žalostne, da se ne dá dopovedati. Skrbni oče je pregledal vse in pri vsaki mu je bilo, kakor da je zadel, a za nobeno se ni mogel odločiti. Predzadnja ga je pogledala svetniška smrt, velika, resna in milobna. Skoraj bi bil to izbral, a za njo je šla še deklica, lepa in blažena kakor angel z naročjem belih rož.

»Si tudi ti sestra onih, ki gredo pred teboj?« je vprašal oče.

»Tudi jaz sem njih sestra,« je odgovorila.

»Potem moraš ti priti po mojega sina, kadar mu bo smrt usojena!«

Sl. 44. Sv. Primož nad Kamnikom, slika Marije pri delu v templju, iz okrog leta 1520. Primer dela enega najboljših naših slikarjev na prehodu v novi vek. Po svoji stvarni resničnosti imamo tu podobo iz resnične sodobnosti; obenem je to skrajni višek, do katerega se je razvilo naše srednjeveško slikarstvo.

»Zgodilo se bo, kakor si izbral,« je dejal angel in zaprl za njo nebeška vrata.

Oblak je odplaval, skrbni oče si je otiral pot od prestane groze in se odpravil z gore. Spotoma mu je postalo laže, ko je pomislil, da se bo odslej sina brez skrbi veselil, ko je storil zanj vse, kar je mogel, in mu zagotovil prijetno življenje in lepo smrt. Žuril se je po dolgi odsotnosti domov. Postal je šele, ko je zagledal novi dvor, sezidan za sina.

Srečen in ponosen je gledal novo poslopje, visoke hleve, kašče, pode in kozelce, cvetoče vrtove, obširne sadovnjake, bogate njive, prostrane travnike in košate gozdove. Pri toliki sreči v srcu in tolidem trdnem bogastvu pred očmi ni zapazil deklice, ki mu je prihajala po poti nasproti. Šele ko je bila pred njim, jo je zagledal in spoznal v njej smrt, ki jo je bil na gori izbral sinu. Dobrohotno jo je pozdravil in vprašal, kod je hodila.

»V novem dvoru sem obiskala tvojega sina,« je odgovorila.

»Za božjo voljo, kako si se drznila, kdo te je klical!«

»Storila sem, kakor si si sam izbral. Jaz sem otroška smrt.«

Prepadel je stekel oče domov, odprl v novem dvoru vrata in na pragu odrevenel.

V sobi je mrtev ležal med belimi rožami njegov sinček in skrušena mati mu je prižigala mrliške sveče.

JUDITA

Janez Rožencvet / Ob zgodbi svetega pisma

III.

Judita pa je šla s svojo deklo Abro skozi vrata in gredoč molila. Ko je proti jutru prišla pod strmine, so jo srečali asirski ogleduhi. Prijeli so jo in vprašali: »Odkod si prišla in kam greš?«

Ona jim je odgovorila: »Hebrejcev hči sem in zbežala sem od njih, zakaj spoznala sem, da vam bodo v plen izročeni, ker so vas zaničevali in se vam niso hoteli radovoljno vdati na milost. Zato sem po svojem premisleku sklenila, da stopim pred poveljnika Holoferna, mu izdam njih skrivnost in pokažem, kako jih lahko premaga, ne da bi tvegale le enega moža svoje vojske.«

Ko so možje slišali njene besede in videli njen obraz, so ostrmele njihove oči, zakaj silno so se čudili njeni lepoti. In rekli so ji: »Svoje življenje si rešila, ko si se to domislila. Vedi pa, da boš zelo ljuba njegovemu srcu in ko boš stala pred njim, ti bo izkazal svojo dobrotljivost.«

In peljali so jo v Holoferново taborišče ter jo oglasili pri poveljniku.

Komaj je Judita stopila v šotor, je njena lepota ujela Holoferнове oči. In njegovi dvorjani so rekli: »Kdo bi zaničeval hebrejsko ljudstvo, ki ima tako lepe žene, da se je že zaradi njih vredno vojskovati.«

A ko je Judita videla Holoferna sedeti pod komarnico, tkano iz škrlata, vezeno z zlatom in okrašeno s smaragdi in dragulji, mu je pogledala v obraz in se vrgla pred njegovo veličastjo na tla. Holofernovi služabniki so jo dvignili, kakor je ukazal njih gospod, in tedaj ji je rekel vojvoda asirski:

»Bodi mirna in ne boj se v svojem srcu. Nikdar še nisem storil žalega človeku, ki je hotel služiti Nabuhodonozorju Asarhadomu, in tudi zoper tvoje ljudstvo ne bi bil vzdignil sulice, da me ni zaničevalo. Zdaj mi pa povej, zakaj si šla od svojih in zakaj si pribežala k nam?«

In rekla mu je Judita:

»Sprejmi besede svoje dekle, zakaj če se boš po njih ravnal, ti bo Gospod dopolnil tvoje delo.

Naj živi Nabuhodonozor, vladar vse zemlje, in slava njegovi móci, ki je zbrana v tebi! Ti pokoriš duše, ki so v zmoti, in po tvoji zaslugi ne služijo Nabuhodonozorju samo ljudje, ampak tudi vse živali. Delavnost tvojega duha slovi med narodi in vsemu svetu je znano, da si ti najmočnejši, a tudi najboljši knez v njegovem kraljestvu, zakaj tvoje naredbe hvalijo v vseh deželah.

Vem, kaj je govoril Ahior in kaj se mora po tvojem povelju zgoditi. Vem pa tudi, da je naš Bog tako z grehi razžaljen, da je po svojih prerokih ljudstvu naznanil pogin. In ker se Izraelovi otroci zavedajo, kako so svojega Boga razžalili, imajo velik strah pred teboj. Vrhtega je prišla nadnje lakota in ker jim je tudi voda pošla, se skoraj štejejo med mrtve. Sklenili so že, da pokoljejo svojo živino in pijejo njeno kri, kar jim naša postava prepoveduje. In sklenili so celó, da porabijo za svoj živež žito, vino in olje, ki je bilo Gospodu posvečeno, ko bi se vsega tega niti z rokami ne smeli dotekniti. Če to store, je gotovo, da bodo pogubljeni.

Jaz, tvoja nevredna dekla, sem te spoznala. Zbežala sem od njih in Gospod me je poslal, da povem vse tebi, zakaj jaz, tvoja dekla, hočem tudi pri tebi služiti svojemu Bogu. Tvoja dekla bo hodila pred šotorišče in molila svojega Boga, ki ji bo povedal, kdaj povrne mojemu ljudstvu pregrehe. Takrat ti sporočim in zmagal boš brez boja.«

Sl. 45. Martjanci, sv. Martin deli z beračem plašč. Slikal Janez Akvila iz Radgone leta 1592. Slika je po kompoziciji, ki upošteva vplive Giottovega nasledstva, in po okorni oblikovanosti značilna za tega slikarja.

Všeč so bile te besede Holofernu in njegovim dvorjanom. Čudili so se njeni umnosti in si dejali: »Ni ji na zemlji žene, enake po postavi, po lepoti in po pametnih besedah!«

Holofern pa jim je ukazal, naj ji odkážejo stan v njegovi zakladnici, in določil je tudi, kaj naj ji dajejo od njegove mize. Tedaj je rekla Judita: »Zdaj ne bom mogla jesti tega, kar si mi ukazal dajati, da se ne pregrešim. Jedla bom, kar sem s seboj prinesla.«

Holofern jo vpraša: »Ko ti poide, kar si s seboj prinesla, kaj naj ti dajemo?«

Judita pa odgovori: »Gospod moj, kakor resnično živi tvoja duša, tvoja dekla ne bo použila vsega tega, dokler ne stori Bog z mojo roko, kar sem se namenila.«

In peljali so jo služabniki v šotor, ki ji ga je bil vojvoda odkazal. Ko je šla vanj, je še prosila, naj bi ji bilo dovoljeno, hoditi ponoči in pred zoro iz šotora molit in prosit Gospoda. In Holofern je ukazal svojim hišnim, naj ji ne branijo hoditi noter in ven, molit svojega Gospoda, kakor jo je volja.

Tedaj je hodila Judita ponoči v dolino pod Betulijo in se je umivala v studencu, da je po

postavi ostala čista. In ko je hodila, je prosila Gospoda, Izraelovega Boga, naj ji uravna pot k rešitvi njenega ljudstva.

*

In zgodilo se je, da je četrty dan napravil Holofern večerjo svojim dvorjanom in rekel Vagotu, svojemu skopljencu: »Pojdi in pregovori ono Hebrejko, naj pride radovoljno v moj šotor stanovat, zakaj ne spodobilo bi se asirski časti, da bi žena zasmehovala moža.«

Tedaj je šel Vagao k Juditi in ji rekel: »Dobra deklica naj se nikar ne boji priti k mojemu gospodu, da bo počaščena pred njim in bo z njim jedla in v veselju vino pila!«

Judita mu je odgovorila: »Kdo sem, da bi odrekla svojemu gospodu! Storim vse, kar se njegovim očem dobro in najboljše zdi. Kar bo njemu všeč, bo tudi meni ljubo vse dni mojega življenja.«

In je vstala, se ozaljšala s svojim oblačilom in nakitom, šla z deklo v Holofernov šotor in stopila pred njegovo obličje. In srce Holoferново je bilo presunjeno, ker je njena lepota ujela vso njegovo dušo. Njene opanke so mu zameglile pogled in zagorel je v poželjivosti do nje. In rekel ji je: »Zdaj prisedi in pij v veselju, zakaj našla si milost pred menoj in nad vse si ljuba mojemu srcu.«

Judita je dejala: »Pila bom, gospod, zakaj vse dni svojega življenja še nisem bila v časti, v kakršni sem danes.«

Sedla je ter jedla in pila pred njim to, kar ji je bila njena dekla Abra pripravila. A potem je ukazala dekli, naj zunaj pred hramom stoji in pazi.

In dejal je Holofern Juditi: »Prav je storil Bog, ki te je pred ljudstvom poslal, da ga izročiš nam v roke.«

Judita mu je odvrnila: »Storim, kakor mi je ukazano po previdnosti božji. Ko te po zmagi popeljem po sredi Jeruzalema, dobiš v roke vse Izraelovo ljudstvo kakor ovce brez pastirja. Nihče več se ne bo ustavljal tvoji sili, ti pa boš imel prosto pot v egiptovske dežele in do mej Etiopije.«

Tedaj ji je zatrdil Holofern: »Ni je žene na svetu, tako blesteče se, lepe in modre v besedah kakor si ti! Tvoje obetanje je dobro in če mi ga izpolni tvoj Bog, naj postane potem tudi moj Bog. Ti pa boš imenitna v Nabuhodonozorjevi hiši in tvoje ime bo slovelo po vesoljnem svetu!«

In razvnel se je Holofern pri njej, da je spil toliko vina, kolikor ga še ni bil spil v svojem življenju.

Ko je bilo pa že pozno, so se pošlovili vojvodovi dvorjani in tudi služabniki so odšli v svoje šotore. In Vagao je zaprl vrata v hram in odšel, zakaj vsi so bili omamljeni od vina.

Judita je ostala sama s Holofernom v hramu, toda asirski vojvoda je ležal na postelji in spal od prevelike pijanosti.

Ko ga je Judita gledala, se je zgrudila pred posteljo in tiho molila v solzah: »Okrepi me, Gospod, Bog Izraelov, daj mojemu srcu stanovitnost, da ga zaničujem, in moč, da ga pogubim! Ozri se v tej uri name, slabotno in omahljivo, da poveličaš svoje mesto Jeruzalem, in da dopolnim, kar sem v svoji veri mislila, da s tvojo pomočjo lahko storim.«

In tako dolgo je molila, da je postala dekla Abra pred vrati nestrpna. Pogledala je v hram in dejala: »Gospodarica, kaj čakaš?« In ker se Judita ni zgenila, je dekla za seboj zaprla vrata in stopila k stebri, kjer je pri vzglavju postelje visel vojvodov meč. Snela ga je in potegnila iz nožnice.

Judita je planila s tal in stegnila roke v prestrege, a dekla jo je pogledala, da je odpor gospodarice splahnil. Obotavlja se je segla Judita v lase Holofernovе glave in mežé vzdihnila: »Okrepi me, Gospod, v tej strašni uri.« Abra pa je dvakrat silno udarila z mečem po Holofernovem tilniku in odsekala njegovo glavo.

Nato je snela s stebričev postelje mrežo, zvalila obglavljeno truplo na tla ter potegnila čezenj in čez posteljo preproge. A Judita ji je dala Holofernovо glavo, ki jo je Abra z mrežo vred spravila v svojo vrečo.

Potem sta obe odšli iz šotora, kakor da gresta po svoji navadi k molitvi. Šli sta skozi taborišče in zavili mimo straž v sotesko med strminami, odkoder je vodila pot do mestnih vrat Betulije.

(Dalje prihodnjič.)

OTOŽNOST

V moji tihi sobi
zakajena luč brli,
kakor s kisom napojena rana
tvoj spomin skeli.

Nocoj je tvoja lepa duša
se k meni od nekod sklonila
in z žalostjo neizmerno
mi srce je napolnila ...

Ivan Čampa.

TEREZIJA NEUMANN V KONNERSREUTHU

Pavel Slapar

Malo jih je, ki bi jim bile besede Konnersreuth in Terezija Neumann neznane. Saj se po svetu o njej piše že kakih osem let. Prvotno je bila Terezija Neumann senzacija. Danes pa se motri resno in vprašanje se v glavnem vrti okoli tega, ali je mogoča naravna razlaga, ali pa je verjetno, da so to nadnaravna dogajanja.

Vedeti je treba, da gre končna sodba o dogodkih v Konnersreuthu katoliški Cerкви in da torej ni stvar posameznih kristjanov, o tem končno veljavno odločati. Vse zasebne sodbe so le verjetnostne in veljajo toliko, kolikor dokažejo. Končne sodbe pa Cerkev do danes še ni izrekla. Glavni razlog za to molčanje in odlašanje je pač v tem, ker Cerkev ni odvisna od takih izrednih dogajanj in z njimi ne stoji in ne pade.

Življenje Terezije Neumannove.

Terezija Neumann se je rodila leta 1898 v Konnersreuthu na Bavarskem v zdravi in številni družini. Ima pet sester in štiri brate. Njena mladost je potekala naravno. Bila je versko dobro vzgojena, po značaju resna in mirna, a brez pretirane pobožnosti. Med vojsko je radi pomanjkanja delovnih moči opravljala moška poljska dela. Važno je, da se opisovavci njenega življenja ujemajo v opisu njenega značaja, kar je za razlago poznejših dogodkov njenega življenja posebnega pomena. Slikajo jo kot preprosto kmetsko dekle s precejšnjo mero naravne šegavosti in z zdravo pobožnostjo. Terezijina zgodnja želja je bila, da bi postala misijonska sestra med črnci. V ta namen je zbirala prihranke, da bi mogla prinesiti doto s seboj v samostan. Leta 1918 je Terezija pomagala gasiti pri nekem požaru. Pri podajanju vode je začutila ostro bolečino v hrbtenici. Od takrat se je začela njena bolezen. Iskala je zdravja v bolnišnici, a se je vrnila kot neozdravljivo bolna. Pozimi leta 1918 je popolnoma obležala. Meseca marca leta 1919 je oslepela. Terezija je sicer potem še vstala, a za težko delo ni bila več. Pri vsakem težjem delu se ji je stemnilo pred očmi.

Konnersreuthska dejstva.

Na Tereziji Neumannovi se že več let opažajo pojavi, ki vzbujajo pozornost v svetu. Dne 29. aprila 1923, ko je bila Terezija Deteta Jezusa proglašena za blaženo, se je Tereziji nenadoma povrnil vid. Dve leti pozneje, ko je bila mala cvetka prišteta svetnikom, je Terezija brez predhodnih pojavov ozdravela, tako da je lahko zapustila postelj.

O ljudeh, ki prihajajo k njej na obisk, sliši dostikrat glas, ki ji razodeva podatke o njihovem prejšnjem življenju. Ta glas razodeva take stvari, da spravlja prizadete v veliko začudenje.

Značilna za Terezijino življenje so tudi številna videnja. Predmet videnj je navadno vsebina evangelija onega dne, odlomek iz življenja svetnikov ali verska skrivnost istega dne. Ta videnja so silno jasna in točna ter se po mnenju strokovnjakov strinjajo z znanstvenimi izsledki. Vsako videnje traja 5–10 minut, nakar Terezija zapre oči in se zgrudi, kot bi jo neka višja moč zapustila.

V noči od četrтка na petek, to je od 4. do 5. marca 1926, se je pojavila pri Tereziji zaznamovanost (stigmatizacija). Kaj je to? Terezija je dobila na svojem telesu rane, kakor jih je nosil Odrešenik. Ti pojavi trajajo do danes. Opaža se krvavenje iz oči, rane na rokah in nogah kot vbodi žebeljev, na desni prsni strani velika rana v smeri proti srcu. Na tilniku ima osem manjših ran (trnjeva krona). Po hrbtu se opažajo proge od udarcev in na desni rami velik, krvav žulj. Zdravniki, ki so rane preiskali, trdijo, da so rane resnične. Dosedaj se še nikomur ni posrečilo, da bi jih mogel zaceliti v času videnj, ko krvavijo. Rane krvavijo vsak petek, ko Terezija zamaknjena gleda v številnih videnjih trpljenje Gospodovo. V drugih časih so rane prevlečene s tenko, rdečo kožico.

V času zamaknjenosti ima Terezija tudi posebne zmognosti, ki jih je naravno pač nemogoče razložiti. Terezija namreč loči blagoslovljene stvari od neblagoslovljenih, prave relikvije od nepravih; spozna duhovnike, čeprav pridejo k njej preoblečeni, celó odpadle duhovnike prepoznavajo.

Od božiča 1922 Terezija ne uživa nobene trde hrane več. O božiču 1926 je Terezija opustila vsako hrano razen žličke vode, da bi laže použila sv. hostijo. Od leta 1927 tudi tega več ne uporablja. Terezija torej ne je in ne piše. Če bi se silila, bi morala bljuvati. Zdravniki, ki so preiskovali njeno drobovje, trdijo, da je popolnoma zdravo. Terezija tudi silno malo spi. Njeni znanci pripovedujejo, da kvečjemu dve do tri ure na teden. V času od 14. do 28. julija 1927 so Terezijo na pobudo škofijskega ordinariata opazovale štiri zaprisežene sestre usmiljenke pod vodstvom zdravnika. Niti sekundo ni bila Terezija sama. Vsaka goljufija je sedaj po mnenju resnih opazovavcev izključena. Toda kljub brezživežnosti ima Terezija ves čas isto telesno težo.

Terezija trdi, da živi od sv. obhajila. Njeno razmerje do sv. obhajila naj pojasni naslednji primer, ki ga opisuje Helmut Fahsel, kaplan iz Berlina, kakor ga je sam doživel: »V petek dopoldne, 26. junija 1931, je prišla Terezija ob tri četrti na enajst v župnišče. Bila je silno slaba in utrujena. Zvedeli smo, da je pred kratkim trpela za nekega umirajočega, da bi s svojim trpljenjem njemu odvzela muke. Prosila je župnika, da bi ji podelil sv. obhajilo. Šel sem tudi jaz z njima v zakristijo. Vstopili smo in za seboj zaklenili. Omahovaje je šla Terezija v klop pred oltarjem. Župnik me je prijazno vprašal, če ji hočem jaz podeliti sv. obhajilo. Z veseljem sem pristal. Odmolil sem s ciborijem v roki običajne molitve in se nato ustavil približno en meter pred Terezijo. Opazil sem z začudenjem, da se Terezija ni obrnila k meni, ampak se je držala kakor vsakokrat, kadar je že sprejela sv. hostijo. Za-

čuden sem pogledaval župnika in zapazil, da dela z obema rokama odklonilne kretnje. Nisem takoj razumel, da se moram obrniti in oditi, marveč sem mislil, da morda Terezija ni zamaknjena in da ji bo treba odlomiti prav majhen košček sv. hostije. Kajti v naravnem stanju takrat ni mogla použiti cele hostije. V tem trenutku je prišlo gibanje v njeno telo. Obrnila se je z zaprtimi očmi proti meni, dvignila glavo in odprla usta. Tedaj sem zagledal na njenem jeziku belo hostijo. Zdaj sem šele razumel: Terezija je sveto obhajilo sprejela na skrivnostni način. Hostijo, ki sem jo držal v roki, sem spustil v ciborij in se vrnil k oltarju. Župnik je šel z menoj.

Ko sva se skupno vračala proti zakristiji in sva šla mimo Terezijine klopi, je odprla usta, ne da bi se sama kaj premaknila, in zaslišal sem besede: 'Pridi, razloženo ti bo, kaj se je zgodilo, da se ne boš bal.' Oba sva stala tiho in slišala naslednje besede: 'Terezija je bila silno slaba in si je Zveličarja zelo želela. Zunaj sta bila dva, ki sta sv. obhajilo sramotila.' To je Terezija vedela in še bolj po Zveličarju hrepenela. Onadva sta hotela v zakristijo, tedaj si je Terezija še bolj želela Zveličarja. Zato je sam prišel k njej.' Spomnil sem se, da je, preden smo šli k oltarju, nekdo močno stresal kljuko na zakristijskih vratih.◀

Sodba o konnersreuthskih dejstvih.

V Konnersreuth so posebno v začetku trumoma prihajali ljudje. Danes je število obiskovavcev omejeno, ker mora vsak imeti posebno dovoljenje od pristojnega škofijskega ordinariata, sicer ni sprejet. Družina Terezije Neumannove obiskom ni naklonjena. Ljudi, ki so prihajali Terezijo gledat, lahko delimo v štiri vrste: radovedneži, časnikarji, zdravniki in duhovniki. Razumljivo je, da si je vsak skušal ustvariti sodbo o vsem, kar je videl. Zasebne in nestrokovne sodbe ne pridejo v poštev pri resnem razmotrivanju. Ozirati pa se je treba na izjave in razlage zdravnikov, ker spadajo konnersreuthska dejstva deloma v njihovo področje, in važne so tudi razlage duhovnikov, ker imajo konnersreuthska dejstva izrazito versko obeležje.

Zdravniki, ki so Terezijo vestno preiskovali, se razen nekaterih izjem postavljajo samo na znanstveno stališče. In priznati je treba, da so v svoji hladni stvarnosti priznanja vredni. Držijo se strogo mejá, ki so njihovemu znanju odmerjene. Na ta način skušajo posamezne pojave Terezijinega življenja razumeti.

Ni dvoma, da bi se nekatere podrobnosti Terezijinih pojavov dale naravno razložiti s pomočjo zdravniške vede. Toda v celoti te razlage ne zadovoljujejo. Zdravniki trdijo, da je Terezijino hipno ozdravljenje nekaj izrednega, a ne vsebuje notranje neskladnosti. Njena brezživežnost je sicer v tem obsegu edinstven primer, a ker ne poznamo vseh možnosti, je verjetno, da se mora ta edinstveni primer pripisovati doslej še neznanim možnostim, ki jim zdravniška veda še ni poiskala zadostne utemeljenosti. Zdi se, da premalo upoštevajo razliko med možnostjo in dejstvom. Saj je tudi možno, da bi kak človek skočil 20 m v višino. Če skoči 1 m, ni notranje neskladnosti, da ne bi skočil tudi več metrov. In vendar vemo, da je taka možnost, kjer ni notranje neskladnosti, različna od dejanske možnosti in zato kljub možnosti ne more postati dejstvo. Poleg tega je nerazumljiva še cela vrsta pojavov, ki jim z medicino ni mogoče priti blizu, a se vendar na

Tereziji nesporno pojavljajo n. pr. ločitev blagoslovljenih stvari od neblagoslovljenih, ali pojav s sv. obhajilom, kakor je bil zgoraj opisan. Zato je končna sodba ta, da je po izkustveni poti nemogoče priti do zadovoljive razlage.

O čudežnih pojavih velja v bogoslovni vedi načelo, naj se nobena stvar ne razlaga nadnaravno, dokler se dá razlagati naravno. Kljub večletnemu opazovanju so pri Tereziji Neumannovi naravne razlage ostale delne in nezadovoljive. Ali je torej varno, zateči se k nadnaravni razlagi? Za to govorijo negativni in pozitivni razlogi.

Negativni: ne samo Terezija, ampak vsi njeni opazovalci izključujejo namerno goljufijo. Pojavi se ne dajo razlagati s sugestijo (vplivom od drugih) ali samoprevaro, ker pri Tereziji ni predhodne koncentracije (pažnje). Sugestivni pojavi so drugačni in so nezmožni privedi do razlikovanja blagoslovljenih stvari od neblagoslovljenih. Kdor bi si hotel pomagati s sugestijo, bi ravnal neravno, ker bi dve vrsti pojavov, ki sta si od daleč in le delno podobni, združeval nasilno in brez podlage.

Pozitivni: Terezijino življenje in Terezijini pojavi imajo izrazito versko obeležje. Sama živi globoko verno in je stalno združena z Bogom ne samo po veri in molitvi, ampak tudi po zakramentih. Mnogi obiskovavci so prišli v Konnersreuth kot radovedneži in brezverci. Vrnili so se kot verni kristjani, dasi to ni bil njihov prvotni namen. In vera ni samo stvar razuma in volje, marveč je istočasno tudi dar milosti. Nemogoče je, da bi Bog samo na naravne pojave navezoval nadnaravne darove notranje milosti. Prav tako je nemogoče, da bi tajne (okultne) naravne sile imele moč na posvečene stvari, posebno na skrivnostno prejemanje sv. obhajila. Ta trditev ni apriorna, ker pridemo do izvestnosti vere in njene vsebine po drugi poti. Po vsem tem je, bogoslovno govorjeno, izključeno, da bi Bog dopustil naravnim silam oblast nad nadnaravnimi.

Terezija ni osamljen pojav v zgodovini katoliške Cerkve. Terezijini pojavi so se v celoti že opazovali v zgodovini, in sicer v tako veliki meri, da je nastala posebna veda v bogoslovju, ki se imenuje mistično bogoslovje. Učitelji mističnega bogoslovja razlikujejo *redno* pot milosti, ki je v vedno večji svetosti posamezne duše, ki je združena z Bogom, in *izredno* pot milosti, ki spremlja redno pot. Ta izredna pot ni za nikogar nujna, zato po njej Bog vodi, kogar sam hoče. Je pa v toliko odvisna tudi od človeka, v kolikor se svobodna volja vedno lahko upira delovanju milosti božje in zato vedno lahko zaide na pot greha. Redna pot milosti temelji na posvečujoči milosti. A prav tako ima tudi izredna pot za svoj temelj posvečujočo milost. Obe poti torej nista dve ločeni smeri, ampak je ena smer z dvema cestama. Izredna pot se samo v toliko loči od redne, v kolikor ni nujna in ima poleg osebnega posvečenja izrazit socialni poudarek. (*Gratiae gratis datae sunt gratiae aliis datae* = zastonj podeljene milosti so posebno glede na druge podeljene.) Reči je treba, da Terezija z vsem, kar uči mistično bogoslovje, ne stoji v opreki, ampak se z njim ujema in ga lepo potrjuje. Končna sodba torej ne bo pre nagljena, če rečemo, da so konnersreuthska dejstva po vsej verjetnosti nadnaravnega značaja in da je v ozadju vsega dogajanja Bog.

Fizični red, ki vlada v stvarstvu, se vrši po določenih naravnih zakonih. Slučaje pozna človek, ki ne more najti vmesnih zvez med vzrokom in učinkom. Toda izkustvo nas uči, da so možne tudi izjeme, preko katerih ne more nihče, kadar so očitno in neizpodbitno v opreki z naravnimi zakoni. Take izjeme pa ne ostajajo v mejah naravnega reda, temveč so kot neke nadnaravnega reda. Kadar to poseganje v naravni red prihaja od Boga, imenujemo to izjemo čudež. Kristus je nastopil s premnogimi čudeži, ne zato, da bi popravljaval zakoniti red v stvarstvu, ampak da bi opozoril na izvensvetovno silo, na obstoj nadnaravnega reda, da bi izpričal vero v svoje božanstvo in božje poslanstvo. Prvi časi krščanstva so polni čudežnih dogajanj. Ko se je pa vera utrdila, ko se je Cerkev na zemlji med narodi usidrala, čudeži niso bili več tako pogostni. Redna organizacija Cerkve je v rednih razmerah nadomestila izredno opozarjanje Boga nase. Zadnji pomen vseh čudežev je potrdilo nadnaravnega reda. Bog hoče ljudi opozoriti, da je poleg čutno otipljivega sveta tudi duhovni svet. Božji namen čudežev je torej ta, da bi ljudi po izredni poti spet pripeljal do vere, ker se ljudje po redni poti nočejo več potruditi, da bi Boga priznavali. Čudežni pojavi so torej za nekatoličane in mlačne katoličane opomin. To je poskus božje ljubezni, ki je spoznala, da je za mnoge ljudi redna pot do vere odpovedala, ker so preveč zašli v ozračje dvomov in nevere. Zato sega Bog po izrednih potih in sredstvih, da bi ljudem pot olajšal. Smemo reči, da ima Konnersreuth isti pomen kot Lurd. Oba sta potrdilo ne osebne svetosti, ampak potrdilo vere v nadnaravni red in s tem izredna pomoč rednemu delovanju Cerkve.

Zdi se, da še na nekaj Terezija s svojim življenjem stalno opozarja: moderni človek je izgubil smisel za Kristusovo trpljenje in za trpljenje s Kristusom. Pozabil je, da se duše rešujejo s trpljenjem, da je treba predvsem moliti in trpeti, ne pa samo organizirati.

Drugo, kar modernemu človeku manjka, je smisel za skrivnost. Skrivnosti je sicer na svetu še veliko, a smisla za skrivnost v zracionalizirani pameti ni. Tako usmerjeni duh hoče z merili vseznalosti meriti tudi krščanstvo. Praktično so nekateri gledali krščanstvo bolj samo kot zaključni sistem in organizacijo. Pri tem pa je izpadla bistvena resnica naše vere, da je krščanstvo skrivnost. Le kdor se v svetem strahu in ponižnosti bliža tej skrivnosti, le tisti prinese prave usmerjenosti za dobro in celotno pojmovano krščanstvo. Zato je tudi v tem pogledu Konnersreuth šola za modernega človeka.

Moglo bi nastati vprašanje, zakaj Bog take izredne pomoči ne nudi v vsakem kraju. Toda tu stojimo pred skrivnostjo: usodepolna je lastna človekova krivda, ki je vzrok, da se človek brani zveličanja po redno nakazani poti; stojimo pa tudi pred skrivnostjo božje ljubezni, ki kljub rednim sredstvom človeka dviga še z izrednimi sredstvi. Iskrenim in odprtim srcem je na ta način dana možnost premišljevanja in iskanja. Kdor stori vse, kar je možno, temu Bog ne odreče milosti. Toda ljudje še vedno ostanejo svobodni in Bog nikogar ne sili. Zato tudi konnersreuthske pojave mnogi gledajo, pa ne vidijo, poslušajo, pa ne slišijo.

† LOJZE GOLOBIČ

Dne 28. septembra je nenadoma umrl urednik kulturnega obzornika pri dnevniku »Slovincu«, skrbni sotrudnik Mladike in Mohorjeve družbe, Lojze Golobič. Toliko mladih so nam že vzela zadnja leta in tudi Lojze Golobič je bil še mlad, komaj dva in tridesetleten, ko je odšel. Bil je doma iz Bele Krajine, dežele, ki je še tako naravna in neoskrnjena od zapadnjaštva kot nobena druga slovenska pokrajina. Tam je pesem doma in vinogradi so zdaj dozoreli in ljudje nosijo srce kakor na dlani. Tudi Lojze Golobič je bil pesnik. Poznal sem ga še v šentviških zavodih, med nami je imel glas pesnika in odličnega predavatelja. Po maturi je odšel v Gorico v semenišče, da bi se tako mogel popolnoma žrtvovati najbolj trpečemu delu slovenskega naroda. Takrat je bil v mojih očeh največji. Tedaj je tudi začel kot novelist in člankar polniti predale naših mesečnikov s toplimi, majhnimi črtami in novelami, ki so najpogosteje zvene kot lirčna pesem. Ta lirčna pesem je velikokrat žalostno pela, pa še celó v veselih je trepetal mol. Iz Gorice je šel na Reko, bil prefekt v dijaškem semenišču, a je moral kmalu oditi, ker tuji niso mogli strpeti med seboj takega Slovenca. Končal je potem filozofske studije na zagrebški univerzi in zadnji dve leti tiho in pridno deloval kot urednik pri »Slovincu«. Njegovi članki in novele so raztresene po mnogih časopisih: v »Slovincu«, v »Vigredi«, v »Orliču«, v »Mladosti«, v »Kresu«, v »Bogoljubu«. Pri naši »Mladiki« je sodeloval z novelami in ocenami.

Mogoče taki mladi, dobri ljudje umirajo kot za poroštvo, da Bog vendarle ne bo sveta preklel. Žalostno je v deželi pod Triglavom. Pri Sv. Križu nad Krekovim grobom sta onemela velikana. Kdaj bomo nad grobom spet mogli zaverovati v lepše zarje, ko bodo veliki možje ravnali veliki čas... Da bi se to kmalu zgodilo — radi smrti naših najmlajših, najboljših! S. V.

Z LJUBLJANSKEGA POKOPALIŠČA

Kakor lani in že prej nekajkrat, objavljamo v tem mesecu, ki je posvečen spominu na umrle in ki je ves kakor eno samo dolgotrajno in otožno slovo od poletnega sonca in veselja, nekaj najlepših izmed spomenikov, katere postavljajo na ljubljanskem pokopališču svojci dragim umrlim v spomin. Razen dveh so to sama nova, pravkar izvršena dela, ki so po svoji umetnostni pomembnosti vredna, da jih pokažemo bralcem.

Preprosto, pa vendar — ali prav zato — veličastno je skupno grobišče očetov frančiškanov pri Sv. Križu. Sredi zelenice stoji močan slop v obliki križa, ki nosi na prednji strani vzvišen, plastičen frančiškanski grb. Pod njim je v kamen vklesan pomemben napis, odlomek iz svetega pisma. Okrog križa so razvrščeni

v več vrstah grobovi, ločeni med seboj in omejeni hkrati s kamnitimi ploščami. Običajnih grobnih gomil ni, le ob zglavju vsakega groba je kamen z imenom pokojnika. Vsak grob sam je porasel z nizkim, gostim zelenjem. — Celota tega grobišča ustvarja strogo resnoba, pravo redovniško skromnost, pa je vendar hkrati pristrčna in plemenita. Ustvaril je to zares vzorno skupno grobišče prof. Jože Plečnik, ki je zasnoval že vrsto odličnih nagrobnikov na ljubljanskem pokopališču. Enega teh, ki stoji že nekaj let, prav tako objavljamo. Z mehko mahovino je pokrit grob, ograjen s kamnitimi ploščami, ob njem stoji pa iz čudovito živega marmorja izklesana majhna kapelica, ki se zdi na prvi pogled kakor igračka. To je kakor prisposoba tistega zadnjega tihega domovanja, ki čaka vsakega izmed nas. Ta pritlikava hišica je kakor simbol ničevnosti vsega ustvarjenega, zadnji tihi domek človekov.

Prav lep je tudi nagrobnik, katerega je zasnoval nedavno arhitekt Makso Strenar. S skromnimi, zgolj čisto arhitektonskimi sredstvi je dosežena iskrena in topla domačnost. Pred steno, sezidano iz neoklesanih, neenako velikih kamnov, ki je pokrita z bobrovci, slonečimi na leseni gredi z napisom, je ustvarjen zelen vrtec, kjer med skalami raste večno zeleno grmičevje. Na obrobnem zidcu stoji na stebru kovana svetilka.

Nežno občuteno delo je »Brezmadežna«, katero je zasnoval akademski kipar Boris Kalin. Madona stoji na zemeljski obli in sklepa roke v ponižni in vdani molitvi. Sloka postava z nežno in poduhovljeno glavo izraža milino in globoko pokojnost. Soha iz belega marmorja stoji na krepkem barvastem podstavku. S tem kipom je kipar Kalin podal eno svojih najboljših del, ki jih je že mnogo pri Sv. Križu in katerih smo doslej objavili že dolgo vrsto.

Krepka in mogočna je naturalistična kamnitna soha Belokranjice, ki zamišljena v globoki žalosti stoji ob družinski grobnici, kakor da ji šepetajo ustnice pristno belokranjski zadnji pozdrav: »Bog daj duši lahko...!« Akademski kipar Fran Gorše je tudi s tem svojim umotvorom dokazal veliko znanje in zmožnost globokega včutenja. Preprosta, življenjsko resnična, kar nič idealizirana postava prav zato učinkuje res neposredno in toplo čuvstveno.

Res dobro delo je tudi družinski nagrobnik, ki predstavlja Madono z Detetom. Marija dviga na rame Jezuščka, ki z desnico blagoslavlja gledavca. Bronasta skupina se z okusno leseno mrežo, ki z zelenjem tvori ozadje, zliva v krepko umetnostno celoto. Nagrobnik sodi med najboljše, kar jih je na ljubljanskem pokopališču. Bron sam že deluje zaradi svoje zlahtnosti, pa tudi skupina je posrečeno postavljena in živahno razgibana. Ustvaril je ta lepi spomenik akademski kipar Peter Loboda.

Še več je umetnostno visoko vrednih in res lepih novih spomenikov na ljubljanskem pokopališču, pa vseh ni mogoče hkrati objaviti. Izbrali smo le nekatere, ki morejo biti za zgled, kakšni naj bodo sodobni nagrobniki, da bodo njim, ki jih postavljajo, v čast, tvorcem pa v ponos, hkrati pa dokaz resničnega spoštovanja in ljubezni do umrlih. Samo resnična umetniška dela ostanejo živa in ohranijo svojo lepoto tudi tedaj še, ko se je naglo menjavajoča se moda že davno spremenila. Zato tudi na pokopališču prave umetnine nikdar ne zastaré, temveč ohranijo svojo notranjo ceno za vselej.

Mnogo je še pri nas ljudi, ki postavljajo svojim umrlim velike in bahave, zlasti pa drage spomenike. Naj bi se le-ti, preden naročé delo, spomnili vselej, da imamo Slovenci veliko umetnikov, ki jim morejo za razmeroma majhen denar ustvariti res okusne in lepe nagrobnike neminljive umetnostne vrednosti. D.

N O V E K N J I G E

Cvetje iz domačih in tujih logov. Prva dva zvezka.

Simon Gregorčič: Izbrane pesmi. Priredil dr. Iv. Pregelj. — »Goriški slavček« — naš Gregorčič je dobil izpod rok svojega rojaka odlično priredbo v izdaji Družbe sv. Mohorja. Prav s to knjigo je pričela Družba novo, prepotrebno in dolgo pričakovano zbirko za srednje šole in za inteligenco sploh ter jo nazvala po nekdanji Janežičevi zbirki: »Cvetje iz domačih in tujih logov«. Ponekod imajo še Medvedovo izdajo Gregorčiča, ki je izšla tudi pri Mohorjevi, splošno pa smo prirodno Gregorčičevo zbirko že zelo pogrešali. Pevec Gregorčič ostane poleg Aškerca in mojstrov Prešerna in Župančiča najboljši in zato najbolj deklamirani naš pesnik. Njegove blago zvočne rime dostojanstveno izražajo našo slovensko dušo, naše veselje in bol. Po pravici je zapisal Pregelj, da njih lepota »ne bo obledela«. Po jasnem in klenem uvodu, kot ga je znal napisati samo on (Pesnikovo življenje, Človek, Pesniško delo, Snovni motivi, Slog in pesniški izraz ter Slovstvo) in ki izborna prikaže pesnika, je izbral Gregorčičeve pesmi v štiri skupine (rodoljubne, etično miselne, osebne, lirično epične) pod primernimi gesli. Ta razdelitev je sicer subjektivna, a vsebinsko zelo primerna. Zastopane so najlepše. Za šolo bodo dobro služile tudi bogate opombe in vprašanja na koncu. Po knjigi bodo segali vsi, da osvežijo duha velikega pevca, čigar pesem je vedno lepa, pa jo beri kadarkoli. Za knjigo smo lahko hvaležni prireditelju kot založnici. Obsega 145 strani. E. B.

Fran Levstik: Martin Krpan. Priredil dr. Ant. Slodnjak. — Istočasno s Pregljevimi Gregorčičem smo dobili tudi to »cvetko iz naših logov«. S tem je Mohorjeva (urednik J. Šolar) določno nakazala, kaj je njen namen: nuditi šolsko poljudne zbirke in priredbe najpomembnejših del naših in tujih kulturnih tvorcev. Našemu povprečnemu izobražencu in dijaku kakor učitelju je storjena s takimi izdajami velika usluga, ker bodo te knjižice služile kot izboren priročnik pri razlagi in umevanju knjižnih del. Saj so nekateri naši pisatelji in pesniki še danes širšemu krogu premalo znani in dostopni, drugi pa so preobširni. Dr. Slodnjak, ki je že znan raziskovavec in tolmač našega Levstika, je priredil Martina Krpana s primernim uvodom in opombami na 46 straneh. Tako imamo vsak čas lahko pri rokah eno najznačilnejših naših slovstvenih spisov. Način izdaje je gotovo posrečen. Uvod razodeva globoko narodno čutenje, ki je bilo in je tako značilno baš za Levstika in pričujoče njegovo delo, ki ga Slodnjak imenuje »nesmrten zgled pravega ljudskega pripovedovanja v umetni povesti«. (Na strani 17. moti tiskovna pomota: »Okvir« je le odstavek pred uvodom, ne spada k vsej povesti.)

E. B.

Drago Ulaga: **Knjiga o sportu.** Mohorjeva knjižnica 71. Izdala Mohorjeva družba v Celju, 1954. — Zdi se, da Mohorjeva knjižnica vse bolj in vse izrazi-teje dobiva podobo zbirke, ki jo nujno potrebujemo. Zlasti zadnje čase, ko moramo med njenimi izdajami zaznamovati zgolj potrebne knjige, ki pa niso le trenotno pomembne in aktualne, marveč so v svoji idejni celotnosti podrejene skupnemu smislu našega slovenskega življenja: napredku in harmoničnemu, vsem stranem našega duhovnega in telesnega izživljanja odgovarjajočemu razvoju. Po tej svoji usmerjenosti, poljudni obliki in ceni je zbirka lahko zgled ter kažipot ostalemu našemu, tik pred krizo se nahajajočemu založništvu, ki je aktualno, potrebno knjigo zanemarilo, ali jo po obliki in ceni pomeščanilo, oddaljilo malemu človeku, ki tvori večino naroda. — Knjiga Draga Ulage, prvega našega absolventa berlinske sportne univerze, ki uživa svetovni sloves, je bila tako z idejnega kakor praktičnega stališča neobhodno potrebna. Kljub nepričakovanemu povojnemu razmahovanju in širjenju sporta med Slovenci nismo do zdaj imeli ne le nikake skromne ideologije našega sporta, marveč niti ne sportno vzgojne sistematike niti celó praktičnega priročnika. To pač po eni strani po krivdi naših telovadnih organizacij, ki so trdovratno vztrajale pri danes okorelem, duhovno v racionalizmu 19. stoletja temelječem sistemu telovadbe ter se odločno borile proti mnogo naravnemu, bolj estetskemu in duhovno-telesnemu idealu človeka mnogo bolj odgovarjajočemu sistemu telesno-kulturne vzgoje. Po drugi strani je bila krivda na organizatorjih in voditeljih našega sporta, ki so v sportu gledali zgolj nekaj zunanjega, samemu sebi odgovarjajočega, ki naj teši le človekov tekmovalni, borbni nagon in prazhahtevo človeške narave po igri. Duhovnega smisla v sportu niso iskali ne vzgojitelji ne sportniki; odtod izvira naravno odpor, recimo, kulturnih ljudi pri nas do sporta, kar je vsekakor nenaraven pojav, če se oziramo na veliki duhovni, dvigujoči smisel, ki ga ima prava sportna vzgoja, ker mora nujno težiti k prastaremu geslu: Zdrav duh v zdravem telesu. — Zdelo se mi je potrebno, da napišem ob prvi slovenski sportni knjigi te misli; tudi zato, ker spadam med kulturne delavce, ki so se sami udeje-stvovali v skoraj vseh panogah sporta, dokler niso zaradi zgoraj omenjenih razlogov začutili nujni odpor do takega sportnega vzgajanja in udejstvovanja pri nas, ki človeka oddaljuje od končnega smisla telesne kulture, ga sportno kvarja s pojavi, ki jih moramo v našem sportu nenehoma ugotavljati. Zdi se mi, da bo velika zasluga Ulageve knjige ta, da bo sport približala tudi našemu kulturnemu človeku, kar za trdno ne bo v škodo sporta. Za to mi jamči takó delo samo kakor avtor. Ulaga je po svoji telesno-kulturni orientaciji izšel iz skupine Akademskega Orla, ki ga moramo imeti za utemeljitelja novega pojmovanja telesne kulture in vzgoje pri nas (Pino Mlakar!). Njegova sportna orientacija je doma v berlinski visoki šoli za telesne vaje in pa v večletnem praktičnem udejstvovanju na raznih področjih slovenskega sporta, predvsem v plavanju in smučanju. Ta oznaka avtorjeve sportne in ideološke usmerjenosti je vidna tudi iz pričujoče knjige, katere prvi del so »Pota in cilji telesne kulture«, ki obsegajo v kratkih poglavjih vse potrebne idejne poudarke, dajejo točno definicijo sporta, opozarjajo ob primeru olimpijskih iger na ve-

liki smisel sporta, tekem, rekordov. Posebno poglavje je posvečeno vzgojnim nalogam slovenskega sporta in je v tem smislu nadvse pomembno; prav tako tudi zaglavje »Sport in žena«, ki v izčrpni obliki prikazuje razloge za smiselnost ženskega sporta. Ves ideološki del kaže ne le avtorjevo široko sportno orientacijo, temveč tudi njegovo tilozotsko in pedagoško globino. Drugi del knjige »Sport v praksi« zavzema večino prostora in nudi po svoji vsestranosti in izčrpnosti slovenskemu sportniku vse, česar potrebuje za svojo sportno prakso, za trening in napredek. V tem delu se kaže vse avtorjevo široko strokovno znanje in obvladovanje sportne teorije, ki jo povsod podpira s prepričujočimi zgledi. Vrstam sporta, za katerih uspešno gojenje se avtorju zdi, da imamo Slovenci fizične in geografske pogoje, je odmeril več prostora in več ljubezni kakor ostalim, ki za nas ne prihajajo toliko v poštev. Med prve šteje lahko atletiko, plavanje, smučanje in nogomet — torej vrste sporta, ki najbolj zadostujejo človekovemu teženju po harmoničnem gibanju, sproščanju v prostoru, po estetskem užitku in po borbi. Upošteva pravilno tudi sportne pomožne panno-gne: gimnastiko, prehrano, masažo; poudarja povsod fiziološko in zdravstveno utemeljenost tega in onega v sportu; se zavzema, kar je v našem sportu tudi novo, za sportni slog vsega življenja, ki naj vzgaja cele ljudi in gentlemane. Iz vsega dela veje ena vodilna in vzvišena misel: pravilna zgraditev slovenskega sporta in armade njegovih nosivcev. Zato je njegova knjiga ideološka, praktična in vzgojna ter zaradi svojega lepéga namena in pravilnega pojmovanja sporta v naši kulturni sedanosti na mestu ter kljub majhnim pomanjkljivostim, ki se jim pa tako delo pač ne more izogniti, popolna.

Mirko Javornik.

L. N. Tolstoj: **Vojna in mir.** Roman v štirih knjigah. Knjiga III. (str. 484) in IV. (str. 405). Poslovenil Vladimir Levstik. Izdala Slovenska Matica v Ljubljani 1954. — Z letošnjo izdajo dveh knjig imamo v rokah celotni prevod »Vojne in miru« in s tem reprezentativno delo ruske literature ter največji roman Leva Tolstega. Doba carja Aleksandra in Napoleona, velikih vojsk pred letom 1812 in po njem, francoskega pohoda v Rusijo ter njihovega umika, ves preživahni čas med leti 1805 in 1813 v Rusiji in v mnogóčem tudi splošno v Evropi, vse to je zgodovinsko pozorišče tega veledele. Vendar je »Vojna in mir« zgodovinski roman brez oficialnih junakov zgodovine, kot so n.pr. Napoleon in Kutuzov. Iz tega ozira sta prav zadnji knjigi zanimivi, ker tu podaja pisatelj svoje naziranje o zgodovini, o vlogi zgodovinskih »veličin«, ki zgodovino »delajo«. Prepogosto se pisatelj vpraša: »Kaj je sprožilo ta nenavadni dogodek? Kakšni so bili njegovi vzroki?« (III. 5.) Tako je n. pr. ves drugi del Epiloga kar filozofska razprava o smislu zgodovine, o pomenu osebnosti v toku dogodkov, o pravilnem opisovanju preteklosti itd. »Vojna in mir« je velikanska epopeja človeških življenj in smrti, po obliki kronika plemiških rodbin Bolkonskih, Rostovih in Bezuhovih, v bistvu pa tudi kronika ruskega mužika, ki ga Tolstoj nepopisno lepo in z veliko ljubeznijo predstavlja s Katajevimi. Prav ob njem Pierre Bezuhov ozdravi od notranje duševne bolezni, skepticizma in cinizma, ter se tako kot predstavnik ruskih generacij reši iz takrat vladajočih duševnih tokov v zdravje in življenje. Množice se prelivajo skozi pisa-

teljeve roke, vojak, ki pade ob topu v bitki pri Borodinu, je prav tak junak kot Napoleon, vse je le vrsta vzrokov in posledic, junakov ni, vsakdo je le drobec v velikem mlinu časa. A kdo vse to poganja, kdo vse to neodvisno ureja? Pisatelj Tolstoj priznava večno gibalno sveta, božanstvo. »Samo izraz volje Božanstva, ki ni odvisen od časa, se mora nanašati na celo vrsto dogodkov, ki se bo izvršila šele čez nekaj let ali stoletij, in samo Božanstvo, ki ga nič ne izziva, more zgolj po svoji volji določiti gibanju časa smer; človek pa dejstvuje v času in se sam udeležuje dogajanja« (IV. 577). — O prevodu ni mogoče drugega povedati, kot da priča o prevajalski spretnosti Vlad. Levstika: je lep, močan in samosvoj. Lev Tolstoj pripada zdaj tudi našemu slovstvu. S. V.

Miško Kranjec: **Pesem ceste**. Roman. Leposlovna knjižnica Jugoslovanske knjigarne 1954. Str. 181. — Brez dvoma pripada v naših dneh Mišku Kranjcu po notranji moči in po plodovitosti prvo mesto med našimi pisatelji. V svojih romanih in novelah nam je odkril v slovenskem slovstvu dozdej neznan svet, Slovensko Krajino, s posebno, izrazito samosvojo psiho pokrajine in ljudi. Na tem mestu smo že nekajkrat imeli priliko pokazati na njegovo delo. Zadnji njegov »roman« tudi govori o njegovi Slovenski Krajini. Mislim, da ni mogoče Kranjca razumeti, če človek ne pozna njegove pokrajine in ozračja, ki leži nad njo. Pokrajina onkraj Mure prinaša nekaj svojega v obraz naše Slovenije: ravnina, ki je ne mejé goré, plan, preko katere gredo, ne hité, ceste in topoli, odprta pogledom, ki na njej ne najdejo opore in negotovo plahutajo v daljah. Mogoče je pa tam zadaj nekje skrita njegova sreča, kot si jo človek predstavlja. O tem hrepenenju v daljo, po sreči poje pesem ceste, vanjo pada vonj po akacijah, samota marofov, klopotanje mlinov na Muri, jezen krik polgruntarjev nad cigani, harmonika na beraških svatbah. Ljudje te zemlje so kakor pokrajina: kot da so vsi enaki, vsem hite misli v daljave, vsi so nekako ravni, ne izstopajo iz planjave, vse življenje je široko, malo na zunaj razgibano, a svobodno, neutesneno, neuklenjeno. Tu živi posebna slovenska psiha. Zdi se mi, da naše pripovedništvo obvladajo hladni, razumarski gorjanci, v naši panonski pokrajini pa ni razumarstva. Nikjer na Slovenskem nista kak filozofski sistem ali Cerkev tako malo ali nič spremenila primitivnosti, neposrednosti ljudske naravne psihe kot na panonski ravnini. (Primerjaj n. pr. pojmovanje seksusa.) Nad vse zanimiv bi bil poskus, sociološko in geografsko opredeliti naše pisatelje, ker Finžgarjevi »Strici« in Jurčičev »Deseti brat« ali Kranjčeva »Pesem ceste« so med seboj pač tako različni, kot so različne pokrajine, iz katerih so zrasli. To se mi je zdelo potrebno povedati, da ne bi Kranjca moral dolžiti enostranosti. »Pesem ceste« je roman nezakonske matere s tropom otrok, zgodba ciganke, utelešenega nemira, kot ga je mogla roditi le panonska ravnina. Kranjec ima premalo umetniške discipline. Žal v njegovih delih zadnji čas ni videti napredka. S. V.

Dr. Karel Kašpar: **Vtiski iz Konnersreutha**. Po drugi, spopolnjeni češki izdaji prevedel Janez Oblak. Natisnila in založila Mohorjeva tiskarna v Celju 1954. Strani 142. — Uvod je napisal avtor, praški nadškof in primas češki sam. Knjiga, ki s stališča bogo-

slovno podkovanega vernika opisuje potek skrivnostnih dogodkov v bavarski vasi in jih skuša tolmačiti po naukih Cerkve ter jim dognati smisel, ki ga ima božja previdnost z njimi, nam je do zdaj še manjkala. Glasovi, ki smo jih slišali pri nas, so bili zelo maloverni ali pisani zgolj z zdravniškega stališča; bili so nezadostni. Knjiga je poljudna in namenjena ljudstvu. Lepo se v njej poudarja smisel križa in trpljenja, zato je knjiga v teh dneh kakor za spoznanje in tolažbo poslana. J. P.

Dr. Alfred Šerko: **O psihoanalizi**. Slovenske poti XIII. Tiskovna zadruga 1954. Str. 120. — Pisatelj, kakor sam pravi v Predgovoru, je bil naprošen, da za širše občinstvo napiše kaj o Freudovi psihoanalizi. Kdor pozna današnjo inteligenčno mladino in njena sodobna zanimanja, bo vesel, da smo dobili od strokovnjaka pisano razlago in kritiko psihoanalize — saj se danes celó srednješolci kaj radi navdušujejo zanj in mnogim je že zbegala glavo. Šerkova zasluga je, da je iz silno obsežnih Freudovih del podal kratek, a izčrpen oris psihoanalize, opis Freudovih teorij o podzavesti, spolnosti, nagonih, o kulturi in religiji, sanjah itd. Šerko priznava Freudove zasluge za moderno, globlje posegajoče dušeslovje, za znanost o duševnih motnjah in boleznih, za poznanje mladostne seksualnosti in tudi histerije — a to, kakor Šerko poudari, so sadovi Freudovega opazovanja resničnega življenja, ne pa psihoanalitične metode. Freudove domneve in nauke pa Šerko, kakor večina modernih psihiatrov, odklanja, ker so ne le nedokazani, ampak tudi nemogoči (absurdni) in ostajajo v bistvu le žongliranje (spretno igranje) s pojmi, kopičenje domnev v najslabšem pomenu besede brez vseh dokazov (89). Podlaga Freudovih hipotez je trditev, da človek svobodne volje sploh nima (determinizem) in da je vse doživljanje, stremljenje po vzvišenem, celó vsa kultura in religija — seksualnega razvoja (grobni panseksualni materializem) — seveda postavi Freud čudno enačbo: seksualno imenuje tudi vse, kar mi nazivamo altruistično ali socialno: sploh vse po njem izvira v bistvu iz spolnosti. Freudova teorija o izvoru religije ne pozna modernih znanstvenih izsledkov in še vedno postavlja danes zavrženo trditev, da se je človeško verovanje šele počasi razvijalo in spolnjevalo (evolucionizem). Za začetek religije postavlja — umor očeta, ki ga izvrše sinovi (»Ojdipov kompleks«), ta umor po njegovem »odmeva« tudi — v krščanski evharistiji. Vsa Freudova teorija o religiji je danes abotna in smešna. Tudi »krščanstvo, ta presilna kulturna potencia, z vsemi svojimi (ne njenimi!) etičnimi vrednotami, svojimi mučenci, z vsemi pobudami, ki jih je dala umetnostnemu udejstvovanju največjih umetnikov« (110) je po Freudu le plod seksualnega poželenja. Prav z isto samovoljno metodo je pa tudi Charles Maylan lahko dokazal, da je potem prav tako tudi Freuda vodilo le »sovrašтво do očeta; sovraštvo do papeža, ki ga identificira (istoveti) z očetom, in do krščanstva, čigar poglavar je papež; razžaljeno samoljubje, mržnja do oficijelne znanosti, ki ga ni hotela takoj priznati« (111). Pravilno avtor sklepa, da je že to dokaz nevzdržnosti Freudove metode. Šerkova knjižica bo svoj namen, poučiti širše kroge o psihoanalizi, lepo dosegla. Bila je potrebna. J. P.

O NEKATERIH JEZIKOVNIH GREHIH

Pierre Benoit: **Königsmark**. Zgodovinski roman. Poslovenil Boris Rihtaršič. Založil konzorcij »Nove Dobe« v Celju. 1935. Str. 207. — Po vojski pisatelj prav radi segajo po snovi, ki jim jo nudi minulo življenje zašlih dvorov, prepadlih aristokratov in odstavljenih vladarjev. V takih romanih leži nekaj stremljenja po senzacionalnosti, nekaj sentimentalnosti za zašlo lepoto in nekaj romantičnega razočaranja, da je ta pesem parkov, lesketajočih se zrcal po dvorinah in sladko trpne ljubezni res že izzvenela. S takimi mislimi človek bere tudi pričujoči roman, prevod iz francoščine. Odigrava se na enem od številnih nemških dvorov neposredno pred svetovno vojso ter govori o knežni Avrori, skrivnostni usodi njeneža moža in o ljubezni mladega francoskega visokošolca, domačega učitelja na tem dvoru. Knjiga je čista in lepa, tudi prevod je prav dober. Dober zabavni roman, ki ima svojo resnost in svojo globino in je res lepo pisan. Pierre Benoit, pisatelj »Königsmarka«, je namreč član Francoske Akademije. S. V.

G. H. Wells: **Boj z marsovci**. Prevel Boris Rihtaršič. Založba »Priatelj«. Ljubljana 1934. — Angleški pisatelj Wells slovi zlasti po svojih fantastičnih romanih. Vsebinsko in obliko romana mu narekuje zgolj domišljija in pa njegov evolucionistični nazor, ki je pa tudi fantazija. V pričujoči knjigi pripoveduje, kako marsovci prilete v svojih raketah na zemljo, kako morijo s plini in z vročinskimi žarki, skoraj razdenejo London, potem jih pa slučajno uničijo neznane bakterije. Marsovci predstavljajo Wellsu ljudi stroje, kakršni naj bi po toliko in toliko letih razvoja postali tudi mi ljudje. Človek ne bo več odvisen od narave, tudi sebe se bo znebil na ta način, da bo od celega človeka ostalo le še kos možgan, ki bodo upravljali svoj lastni stroj. Taka nekako je fantastična zamisel Wellsa o človeku stroju. Wells ima časnikarski, skoro dolgočasen način pripovedovanja, vendar bo s to knjigo marsikdo uspešno preganjal svoj dolgčas. J. V.

Vladislav Vančura: **Beg v Budin**. Prevel dr. Fr. Bradač. Založba »Priatelj«. Ljubljana 1934. — Vančuro bi v nekem oziru smel primerjati našemu Seliškarju. Seliškarjev slog v prozi je bolj epičen, Vančurov pa liričen, vendar pa sta si pisatelja v pojmovanju in naziranju življenja in ljubezni precej podobna. Vančurov »junak« se zaljubi v pošteno dekle, poroči jo, a svoji ljubezni potem prepusti svobodno pot, konča v naročju vlačuge, zadnjo besedo spregovori samokres. Sicer je samo zgodba, vendar pa v njej ne najdemo nič globljega, niti tiste etike, ki jo zahteva narava, ne najdemo ljubezni, ki bi svoj ljubljene predmet spoštovala. Brez spoštovanja pa ni ljubezni in zato ljubezen, ki jo najdemo v romanu (ki hoče biti »knjiga ljubezni«), ni ljubezen, marveč slepa, nenasitna strast. Ima pa Vančura izklesan slog, močno besedo, ki je ohranjena tudi v prevodu. J. V.

Stefan Zweig: **Oči večnega brata**. Legenda. Iz nemščine prevedel Mirko Ferenčak. »Mlada založba«. Str. 48. — Težka miselna stvar, razglabljanje o odgovornosti, ki jo čuti človek do svojega dela in radi svojega dela, o svobodi, o vezanosti na svet, o njegovem mestu in o tej zemski skupnosti. Filozofija v rahli legendarni obliki. Prevod je včasih neroden. S. V.

38. »Ne vem, kaj to pomenja«; »to bi pomenjalo kršitev premirja«.

V obeh stavkih mora stati glagol *pomeniti*, ki je *nedovršnik*, ne pa *dovršnik*, kot mislijo ljudje, ki pišejo prisiljeno »pomenjati«. Slovenščina ima namreč nekaj nedovršnih glagolov IV. vrste (-im, -iti), ki so izvedeni iz samostalnikov, zloženih s predponami *po-*, *ob-*, *pre-*, *za-*: *pomen-iti*, *pokor-iti* se, *pokoj-iti*, *prevor-iti*, *obraz-iti*, *zasluž-iti*, *oblač-iti*... iz zloženih samostalnikov *po-men*, *po-kora*, *po-koj*, *pre-vor* (= *praha*), *ob-raz*, *za-sluga*, *ob-[v]lak*... Po Navratilu (»Beitrag zum Studium des slavischen Zeitwortes«, Wien 1856, str. 31.) spada semkaj tudi *razum-eti* od *raz-um* (glagol III. vrste).

39. Na njenih rdečih ustecah.¹

Majhna mesta, gnezda, jetra, pljuča, drva, telesa itd. se imenujejo *mesteca*, *gnezdeca*, *jetrca*, *pljučca*, *drvca*, *telesca*... Ker so to samostalniki *srednjega* (ne ženskega!) spola, jih moramo sklanjati kakor mesto oziroma polje; torej v množini: *rdeča usteca*, *r-ih ustec*, *r-im ustecem*, *r-a usteca*, pri *r-ih ustecih*, z *r-imi usteci*. Pogosto se še bere: v jetrah, s pljučami, kar pa ni pravilno.

40. Ladjina ograja, ladjini boki, parnikov rob, cigaretin ostanek, peronov strop, premogov smrad, nasipov greben, vlakove razvaline, stavbina notranjost, na otokovem robu, avtova vrata.¹

Vse te barbarske svojilne pridevnike je treba *namoestiti* z *rodilniki*: *rob parnika*, *ostanek cigarete*, *strop perona*, *greben nasipa*, *vrata avta* (ali: pri avtu), *na robu otoka* itd. Zakaj? Ker se obrazilo *-in* *pri* *tika* le imenom žensk in živalskih samic (sestrina knjiga, mačkini kremplji; izjeme gl. v § 289. Breznikove slovnice!), *-ov* pa le imenom moških in živalskih samcev in pa nazivom rastlin, rudnin, kemičnih snovi in blaga (bratov vrt, žrebčevi uhlji; lipov les, vodenčev sulfid, atlasova obleka; izjeme gl. v zgoraj navedenem paragrafu).

41. »Potniki s kovčeki«; »v ukradenem kovčku«.

Pravilno se glasi: *potniki s kovčegi*, v ukradenem *kovčegu*. Če že moramo za vsako ceno »olepšati« knjižni jezik s srbskimi izrazi (ki so pogosto vzeti iz turščine, madžarščine ali nove grščine), jih vsaj ni treba pačiti. Srbski *kovčeg* (bolg. *kovčég*), ki je najbrž iz bizanškega *kavkion* ali novogrškega *kavki* (izg. *kavčí*) in pomeni skrinjo ali zaboj, so začeli rabiti v slovenskih knjigah šele po letu 1870. namesto besede *kofer* (kufer).² Ker ima v drugem zlogu čisti e (ne polglasnika) in na koncu *g*, ne more biti *rodilnik* niti *kovčeka* niti *kovčeka*. Po Škrabcu in Pleteršniku se sklanja: *kovčéga*, *-égu*...

¹ Seliger: »Ugrabljeni milijoni« 1927.

² Cigale 1860: »popotna skrinja«.

42. »Proga, kakoršna je od N. do M.«¹

Kdor tako piše, misli, da je pridevnik izveden iz prislova kakor (ki je nastal iz kako-že). V resnici pa je stvarjen oziralni kakršen iz vprašalnega kakšen, prav tako kakor oziralni kdor, kogar, komur, koder, kjer, kedar, kar, česar, kolikršen itd. iz vprašalnih zaimkov in prislovov kdo, koga, komu, kod, kje, keda (pozneje kedaj), ka (pozneje kaj), česa, kolikšen...

43. »Vojak je ječaje obležal«; »Nekaj žensk je kričaje begalo po peronu«²

Od glagolov ječim, -ati in kričim, -ati je tak deležnik nemogoč, čeprav ga je Janko Kersnik pogosto pisal. Kakor imajo glagoli molčati, držati, klečati, režati, bučati, spati... sedanjik molčim itd., prislovni sed. deležnik molcé itd., tako imata tudi ječati in kričati prisl. sed. del. ječé in kričé — ne kričaje, ječaje!

44. »Zavrtal se je v nič, vlečoč za seboj letalo«¹

Tako groznega deležnika že dolgo nisem bral v knjigah in časopisih! Morda so pisca zmotili deležniki išoč, vežoč, plešoč od glagolov V. vrste iščem, vežem, plešem — iskati, vezati, plesati? Očividno ni vedel, da se tvori pridevni sed. deležnik iz 3. množ. osebe, ki se je nekdanj glasila vlekó, rekoó, tekó, mogó... od nedoločnikov vleči, reči, teči, moči itd. — torej vlekoó, tekoó, rekoó, mogoó...

45. »Obstala sta med vratmi«; »zima je pred vratmi«.

Vrata se sklanja kakor mesto ali leto, torej je množinski orodnik: med (pred, za) vrati, mestnik: pri vratih, dajalnik: k vratom.

46. »Mesto, kjer je Jack obiskal gimnazijo«¹

Seveda je hotel pisatelj povedati, da je fant šolo nekaj let obiskoval, ne pa le enkrat obiskal. Nekateri bi rajši rekli: posečal ali pohajal, češ, da je obiskovati posnetek nemškega glagola besuchen (kar je res).

47. »Da se izogneta vsakršnim nepravilnostim«¹

Treba je pisati in govoriti vsak [r]šen (s trdim n-om), kakor pišemo tudi kakšen, kakršen, takšen, tolikšen, dobršen, velikšen itd. Vsi ti pridevniki in pridevniški zaimki so izvedeni z obrazilom -šen iz pridevnikov in pridevniških zaimkov. Takih tvorbo nimajo drugi slovanski jeziki, pač pa imajo Čehi in Poljaki podobno pripono brez n: č. jin-ši = jiný, p. inszcy, pierw-szy = iny, pierwy. Od -šen je pa treba dobro razločevati obrazilo -šnji, ki se pritika le krajevnim, časovnim in načinskim prislovom: tukaj-šnji, včeraj-šnji, precej-šnji. Enako v stari slovenščini, srbohrv. in ruščini; v češčini in poljščini pa brez n: č. včejší, p. wczorajszy i. dr.

48. Prebrisanejši, umazanejši, najučenejši.²

Prav je: bolj prebrisan, bolj umazan, najbolj učen. Pridevniki, ki so po svojem postanku deležniki (z obrazili -č, -l, -n, -t), se stopnjujejo opisovalno (bolj, najbolj), torej: bolj vroč, bolj gnil, bolj potr.

Koštial.

¹ Seliger: »Ugrabljeni milijoni« 1927.

² V raznih knjigah.

ZDRAVSTVENA VPRAŠANJA ZA DRUŽINO IN DOM

Dr. Malka Šimec

Prestiljanje bolniške postelje je lahko delo, če je bolnik toliko krepak, da more zapustiti posteljo, bodisi sam ali z našo pomočjo. Drugačna je stvar, če je naš bolnik tako oslabiljen, da si sam ne more pomagati. Tedaj ne preostane drugega, kot da ga prenesemo. Za take primere je potrebno, da imamo v sobi še eno posteljo ali divan, kamor položimo neboljčenca za čas prestiljanja. Za bolnika je najugodnejše, če ga prenaša samo ena oseba. Z eno roko ga primemo pod hrbtom, z drugo pod stegni, bolnik pa se nas oprime okrog vratu. Ko ga nosimo, se nagnemo nazaj, da nam more nasloniti glavo na prsi. Pri spuščanju na posteljo je treba pazljivosti, ker nam zlasti pri težjem bolniku prehitro popuste roke. Zato je dobro, če nam kdo pomaga; stoji naj z druge strani postelje in poprime, da spustimo bolnika počasi in narahlo na sveže prestlano ležišče.

Če hočemo pomagati bolniku, ki bljuva, ga moramo posaditi in podpreti njegovo glavo na ta način, da mu držimo čelo z roko. Tudi v hudem napadu kašlja dajmo, da bo bolnik naslonil glavo na našo roko. Bolniku, ki ne more sedeti, moramo obrniti glavo v stran, da ne pridejo delci izbljuvanega v dušnik in pljuča. Pri legi vznak se to lahko zgodi; nevarno pa je radi tega, ker more povzročiti pljučnico. Pljučnica pomeni nevaren zaplet vsake bolezni, življenjsko nevarna pa je zlasti izčrpanim bolnikom in starim ljudem.

Pri boleznih z vročino dajemo bolnikom ovitek. Ni je skoro bolezni, kjer bi pri vročini nad 38 stopinj ne smeli dati ovitka. Zmotna je ljudska vera, da radi ovitka bolezni »udari na znotraj«. Če postopamo previdno in ne prehladimo bolnika, mu bo ovitek prinesel samo korist, brez vsake, tudi najmanjše škode. Ovitki so ali prsni ali križni; prsni so tisti, ki ovijajo oprsje do pazduhe, križni pa ovijajo poleg oprsja še pleča in ramena. Njihovo delovanje je blagodejno, v več ozirih; vplivajo pomirjevalno na živčevje, pospešujejo znojenje, zmanjšujejo vročino in olajšujejo miren počitek. Pravilen prsni ovitek napravimo, če zložimo rjuho štirikrat po dolgem; polovico jo zmočimo v mrzli vodi in dobro ožmemo. Druga polovica ostane suha. Potem jo zvijemo, in sicer začeni od suhega konca. Bolniku slečemo srajco, vzamemo zvito rjuho v roke tako, da primemo z levo roko konec mokrega dela in ga položimo na bolnikovo oprsje pod desno pazduho; desna roka drži zviti del rjuhe in ga ovija okrog telesa. Paziti moramo, da leži zvitek na zunanji strani, tako da ga odvijaja palec, medtem ko

so ostali štirje prsti spodaj, med rjuho in telesom. Če leži zvitek obrnjen proti telesu, ga ne moremo odvijati dovolj hitro in ročno; pri takem delu pa je hitrost prvi pogoj in tudi za bolnika najbolj ugodna. Za križni ovitek rabimo dve manjši, tanki rjuhi. Obe zložimo kot v prvem primeru. Eno zmočimo in ozmemo, druga ostane suha. Zvijemo vsako posebej in potem ovijemo bolnika najprej z mokro in potem s suho. Zopet začnemo pod desno pazduho; potem poševno preko prsi in leve rame na hrbet, od tu preko hrbta pod desno pazduho in okrog telesa do hrbta; od hrbta poševno navzgor preko desne rame in preko prsi pod levo pazduho — nato zopet okrog telesa. Prav tako ovijemo suho rjuho. Ovitek pustimo približno dve uri; če je bolnik medtem zaspal, ga nikar ne budimo. Spanje je zanj tako krepčilno in zdravilno, da ga ne smemo motiti niti radi ovitka niti radi hrane ali zdravil, razen če je zdravnik to izrečno naročil. Če spi bolnik ob zdravnikovem obisku, prepustimo njemu, da odloči, ali naj bolnika zbudimo ali ne.

Med posameznimi ovitki mora biti vsaj eno do dve uri odmora, da se koža osveži. Natančneje določbe glede ovitkov dá zdravnik za vsak posamezni primer.

Kličimo zdravnika dovolj zgodaj. Nikar ne poskušajmo sami svoje »umetnosti« nad bolnikom, dokler niso izčrpane zaloge domačih sredstev in postrežljive sosede ne vedo nobenega sveta več. Naša naloga je nega, zdravljenje je stvar zdravnika! Kaj vse se pod vidom zdravil vliva v bolnika! Kapljice in čaji vseh vrst, mazila in obliži, vse pride na vrsto, če ni drugače, kar vse hkrati. Ubogi bolnik požiraj in uspevaj, če moreš, ob takem ravnanju. Nočem odrekati vrednosti domačim zdravilom; toda ob vsaki priliki in pri vsaki bolezni ne morejo biti učinkovita. Kako kritični smo nasproti zdravilom, ki jih je predpisal zdravnik! Ali bodo res pomagala? In če ni takoj pričakovanega uspeha, kako hitro zabavljamo nanje. Svoja domača sredstva presojava zelo obzirno, češ, tako hitro kot bi odrezal, ne gre; imeti je treba trdno zaupanje, pa bo pomagalo itd. Ali ne vidite dvojno mero? K bolniku kličemo zdravnika, kateremu zaupamo, potem pa mu tudi skazujemo svoje zaupanje s tem, da se ravnamo po njegovih navodilih. Ne presojava zdravnikovih odredb pred bolnikom; poleg predpisanih zdravil ne uporabljajmo domačih sredstev, razen če jih je zdravnik odobril. Zdravila, katera je predpisal, dajajmo vestno in točno po njegovih navodilih, ker je tudi od tega odvisno, kako bodo učinkovala. Pazimo, katera zdravila so določena za zunanjo porabo: mazanje, izpiranje, obkladke, in katera so določena za notranjo porabo, za zauživanje. Škatlica oziroma stekleničica z zdravili za notranjo porabo ima nalepljen bel listič (etiketo); ona za zunanjo porabo je opremljena z rdečim lističem. Zdravila, ki jih moramo dajati bolniku po kapljicah, odmerimo natančno; da se omogoči štetje kapljic, dobimo taka zdravila v posebnih stekleničicah, katerih gornji rob je podaljšan v kljun. Če smo se zmotili v štetju, izlijmo zdravila in jih naštejmo znova. Pazimo tudi na to, ali je treba dajati zdravila pred jedjo ali po jedi, sama ali v kaki pijači. Zdravila, ki imajo zelo neprijeten okus, dajmo bolniku globoko v usta, ker mu bodo na ta način manj neprijetna. Praške dajemo navadno tako, da jih stresemo v žlico, v kateri je nekoliko vode; po zaužitju

ponudimo bolniku požirek vode ali čaja. Oljnata zdravila, zlasti ricinovo in ribje olje, vzame bolnik najlaže, če so redko tekoča, kar dosežemo s tem, da jih vlijemo na segreto žlico; poplaknejo naj se z vročim čajem ali s črno kavo. Po zaužitju nekaterih zdravil odredi zdravnik izpiranje ust, ki naj se vestno izvaja; so namreč zdravila, ki kvarno vplivajo na zobe.

Bolnik naj zdravil ne jemlje sam. Zato naj tudi ne stoji na nočni omarici, temveč nekoliko proč od postelje, na posebni mizici. Zdravila, ki so določena za zauživanje, skupaj; zdravila za zunanjo uporabo skupaj, toda na posebnem prostoru. Nikdar ne dajajmo zdravil v temi. Preden jih odmerimo bolniku, prepričajmo se, če so prava. Do kakšnih usodnih zamenjav more priti v temi in po neprevidnosti, naj vam pokaže primer, ki sem ga doživela na lastni koži. Ko sem ležala bolna za tifusom, sem prosila nočno strežnico, naj mi dá piti. Pripravila mi je malinovec. Toda mrak bolniške sobe in dremavost strežnice sta bila kriva, da mi je bila ponujena pijača čisto nekaj drugega, namesto malinovca mi je nalila v kozarec — lizola!

Pri otrocih je treba paziti tudi na to, da bodo zdravila res zaužili. Marsikdaj se namreč zgodi, da jih spretno prikrijejo v ustih, ko se obrnemo, pa izpljunejo. To preprečimo, če jim takoj po zdravilu damo piti ali jih kaj vprašamo; ako odgovore, je znak, da so zdravila odšla tja, kamor so bila namenjena.

Neporabljenih zdravil, ki ostanejo po bolezni, ne smemo stresti na ogenj ali v smeti; najprimerneje jih uničimo, če jih izlijemo oziroma iztresemo v stranišče.

Pravilno, redno in vestno podajanje zdravil je važen del bolniške nege. Skrbimo, da se bodo izvrševala tudi v tem pogledu zdravnikova navodila, tako kot so bila dana. Če imamo kake dvome ali pomisleke, ne razlagajmo jih pred bolnikom in obiski. Pomenimo se o njih z zdravnikom, ki nam edini more dati pojasnila in pomoči. Tudi spremembe, ki jih opažamo na bolniku, n. pr. naporno dihanje, morebitni krči, krvavenja, bljuvanje, nenavadna barva blata ali izpljunka, javimo zdravniku; sploh vse, kar bi moglo biti važno za presojo bolezni. V času njegove odsotnosti bodi strežnica oko in uho zdravnika.

O prehrani bolnika smo deloma že govorili. Poudarili smo, da shaja bolnik s polovično hrano zdravega človeka; zato ga ne silimo preveč k jedi in ne mučimo ga s prevelikimi deleži. Rajši malo, pa večkrat. Oslabljeni apetit skušajmo poživiti z okusno pripravljeno in vabljivo servirano hrano; če je bolnik zelo utrujen ali razburjen, počakajmo, da se umiri in odpočije. Kakšen vpliv ima osebnost negovavke na bolnika, vidimo najbolje pri podajanju zdravil in hrane; kar se eni ne posreči kljub vsemu prizadevanju, doseže druga igranje. Vprav v tem je umetnost, da si s svojim nastopom pridobimo popolno zaupanje bolnika, ki ga bo nagnilo k popustljivosti celó tam, kjer se upira narava. Najlaže je za bolnika, če more uživati hrano sedé. Povišajmo mu zgavje; če je treba, mu oblecimo preko srajce volneno jopico ali ga ogrnimo preko pleč in ramen, da ga ne bo zeblo. Potem pripravimo vse potrebno za jelo. Ker je postavljanje hrane na kolena za bolnika nerodno, mu delo zelo olajšamo, če postavimo na posteljo veliko, približno 55 cm visoko pručico. Pogrnmimo jo in miza je pripravljena. (Dalje prihodnjič.)

STAROMODNO, A PRAVILNO

Žena nižjega železniškega uradnika v majhnem podeželskem mestecu piše:

»Petero otrok imam, šestega pričakujem inosedje se že norčujejo iz mene. Kadarkoli grem po cesti s svojim drobižem, me v obraz prijazno pozdravljajo, za hrbtom pa se mi posmehujejo in si govore med seboj: 'Glejte, Šemetova koklja pelje svoja piščeta na pašo.' Še prav včeraj sem ujela tak posmehljiv pogled, ko sem se nenadoma obrnila na cesti. Pa vam rečem, da mi radi tega ni prav nič hudo in tistega priimka koklja me ni prav nič sram. Zares bi bila rada prav skrbna koklja in za svoje negodne tiče bi rada prav tako požrtvovalno skrbela kakor ta. Saj rada priznam: res je dela z otroki in križ je z njimi, posebno še, ker ne plavamo v izobilju, vendar pa se že kako prerinemo skozi tistih dvanajst mesecev, ki tvorijo leto. Nič ne zdihujem in ne tarnam, čeprav jemo večkrat močnik, ko se drugi v naših razmerah maste s pečenko. Ne pravim vam tega, ker jim jo morda zavidam, pečenko namreč, kje pa imam časa misliti na to? Saj mi je vsak dan prekratek in še za druge najnejše skrbi in misli. Ne morete si misliti, kako hitro mi mine sleherni dan. Ob šestih zjutraj že se začinja živ-žav po našem stanovanju in vse do večera ne pojenja. Seveda sem jaz ono središče, okoli katerega se vse vrti. Spočetka sem bila včasih malo nervozna, zdaj pa sem se temu privadila. Če se zjutraj drobiž prezgodaj ne zbudi, grem rada tudi k maši, ker se mi zdi, da mi je ob takemle delu malo božjega blagoslova prav potrebno.

Dva otroka hodita že v šolo, tri pa je treba ves dan doma zabavati. Ta naloga je precej težavna, posebno dokler se človek ne vživi vanjo in pa, ker je še toliko drugega dela v hiši. Kuhati je treba, prati, pospravljati. Moj Bog, včasih res ne vem, kje se me glava drži. Pa vendarle še vedno prebijem dan tako ali tako. Najhuje je v zimskih večerih dočakati ure, ko gredo otroci spat. Poleti že kako gre, ko jih lahko pošljem na dvorišče, da se igrajo, toda pozimi je stvar vse težja. Takole od pete do šeste ure postaja drobiž zaspan in je siten in se rad cmeri. Mala dva že še spravim ob tem času v posteljo, toda z večjimi to ne gre, treba je počakati večerje. Še lani sem bila strašno v zadregi, kaj naj v tem času počnem z njimi, letos pa sem jo že ugenila. Določila sem si to uro, da jo žrtvujem samo otrokom in tako jih vsak večer zberem okoli sebe, da sem res kakor prava koklja med piščeti. Posadim jih kar na tla, tako da se mi nihče ne more prevrniti, jaz pa se usedem na pručico sredi mednje in jim pripovedujem povestice. Pa ne tiste povesti, ki so si jih izmislili Bog ve kateri ljudje in smo jih k nam dobili iz večine iz tujine: o Rdeči kapi, o Trnjulčici itd. To je zelje iz tujega zelnika, pa meni ni prav nič všeč. Tudi se jaz v teh povestih nič kaj dobro ne spoznam in bi se mi lahko pripetilo, da bi jim kaj napak povedala pa bi bilo potem hudo, ko bi otrok dognal, kako se je povest v resnici vršila. Zato jim rajši pripovedujem povesti, v katerih se ne morem zmotiti in o katerih vem, da so do pičice resnične, ker sem jih doživela sama. Pripovedujem jim resnične zgodbe iz tistih časov, ko sem bila jaz sama še majhna deklica. O tej majhni deklici, ki sem bila

jaz, jim govorim, o domači hiši, v kateri sem živela, in še o dobri ženi, ki je takrat skrbela za vsakdanji kruhek v tej hiši in ki je bila moja mati. O njih starem očetu jim pripovedujem, o tetah in stričkih, o prababici in o klopi za pečjo, ob kateri je tako rada posedala in nas, svoje vnuke, učila moliti. O starem kolovratu jim govorim, ki je v zimskih večerih brnel v topli hiši, in o kužetu Paziju, ki mi je tako rad v naročju zadremal. In še o leščerbi, ki je visela na steni in jo je bilo treba zdaj pa zdaj »usekniti« in smo se otroci vedno potegovali, kdo bo to naredil.

Otroci me poslušajo z odprtimi usti in se komaj ganejo, medtem ko jim govorim. Moram že zelo zanimivo pripovedovati, da so tako mirni. Saj mi tudi gredo te povestice tako od srca, ker sem jih vse sama doživela. Res je bilo lepo tam na kmetih, koder sem bila doma, in sama ne vem, kako je prišlo, da sem se v mesto poročila. Ljubezen pač spelje človeka, kaj hočete, tako je na svetu. Pa ne mislite, da radi tega kaj tožim. Kaj še. Silno sem vesela, da sem preživela tako lepo mladost in zdaj lahko o njej govorim svojemu drobižu. Tako spoznajo moji otroci prav v potankostih svoje starše in svoje prednike. Povsem domači jim postanejo, del njih življenja so. Glejte, to se mi zdi, je ustno izročilo naše družine.

In ko potem moje deklice in fantiči zaspijo, se jim ne sanja o psoglavcih in ne straši jih povodni mož v sanjah. Ne, oni vidijo v sanjah svojo staro mamo v lepi beli péči s petelinčkom na glavi, kako gre praznični dan v cerkev, starega deda v toplem, vezinem ovčjem kožuhu vidijo, kako spremlja staro mater na poti in si otresa svoj vivček. In mene vidijo, kako sem kot majhna deklica šla v dolgem prazničnem krilcu prvič k svetemu obhajilu v majhni vaški cerkvi in kako silno srečna sem bila tisti dan, čeprav nisem nosila tenčice in me opoldne ni čakala torta na belo pogrnjeni mizi. In moje deklice sanjajo, da so tudi same take srečne deklice in bodo nekdanj tudi tako dobre in ljube mame kot sem jaz, zakaj za ta mlada srčeca sem jaz vendar najboljše in najpopolnejše bitje na svetu. In takale zavest, veste, je tudi nekaj vredna in obilo odtehta vse trpljenje in vse muke, ki jih je treba prenašati.

No, okoli osme zvečer naš drobiž že spi; navajeni smo hoditi zgodaj spat. Tudi kuhinja je do tedaj že v redu in zdaj je tudi meni napočil čas, ko ob šivanju in krpanju lahko živim za kratko uro sebi in možu.

Zakaj tudi moža imam, seveda ga imam. Čez dan sredi svojega drobiža res lahko pozabim nanj, toda zvečer se že vedno znajde, četudi ga čez dan večkrat tudi za hip ni na spregled in zaradi svoje službe niti h kosilu ne more priti. Zdaj pa zahteva tudi on svoje. Ni deležen vsega dela, ki ga imam jaz z otroki: ne umiva jih, ne kuha jim kaše, ne vodi jih na sprehod, ne koplje jih in ne pripoveduje jim povesti. Pa vendar se tudi on žrtvuje za svojo družino in zato se tako rada zvečer kaj pomenim z njim in tako rada mu pripravim kaj boljšega za večerjo, če le količkaj morem. Saj veste, na njem je, da preskrbi denarja za ves ta naš svet. Težko je to, dandanes zelo težko. Saj veste: pet otrok ni mogoče preživljati kar iz zraka. Pri petih otrocih je treba vsako reč množiti s pet: pet čepic, pet plaščkov, pet parov čevljev. Moj Bog, kako dobro sem se že naučila množiti s številom pet!

Nič ne razpravljam o tem, čigava naloga je težja: ali moja ali njegova? In čigava zasluga, da imava in da vzgajava teh petero mladih življenj, je večja: ali moja ali njegova? Kdo bi o tem razpravljal? Poklic matere s številno družino res ni zavidanja vreden. Toda prepričana sem, da poklic takega očeta ni ravno z medom pomazan.

Nekateri pravijo: Kadar ima človek družino, potem zase ne more več živeti.

To se pravi, da mora poslej živeti le še za svoje otroke. Toda jaz teh otrok, ki so kri moje krvi, ne ločim prav nič od sebe. Kar storim zanje, storim zase. Jaz sem njihova, pa tudi oni so moji. Prav resnično so del mene.

Zavedam se, da človek vsega ne more imeti. Vsakemu se je treba odločiti za to ali ono. Meni, ki sem mati peterih otrok, kmalu jih bo šestero, res ne preostaja ne časa ne sredstev za zabavo, ne za ples in ne za kino. Toda kateri ples je podoben temu divjemu plesu, ki ga vsak dan plešem s svojimi otroki?

Kar priznam: zelo prijetno mora biti, če lahko nosiš okoli vratu lepo biserno ovratnico. Toda meni je prav tako všeč teh deset majhnih, okroglih ročic, ki se stegujejo vame in se mi obešajo okoli vratu. Ali ni to najlepša ovratnica? Seveda je takole mišljenje starinsko, priznam. Naše stare matere so takole čuvstvovale. Ampak jaz sem svojo babico tako prisrčno ljubila.

In gledališča in kino? Seveda mora biti prijetno, če se lahko večer za večerom zabavaš v njih. Toda tudi jaz imam svoje gledališče. Ko stopim zvečer v spalnico in vidim svoje otroke, kako spe, ko vidim njih rdeča ličeca, polna spanja, njih kodraste svilene lase, pa se mi zdi, da je izmed vseh predstav na svetu ta še najlepša.

Res, življenje mi je bilo na izbiro dano in izbrala sem si. Svojim otrokom sem žrtvovala in žrtvujem iz dneva v dan vse, kar imam in kar bi lahko imela: biserne ovratnice in plesne veselice in gledališke predstave in kino; in še mir in svobodo in svoje zdravje.

Bog vé, če mi bodo za to kedaj hvaležni?

Nič ne sanjam v prazno in življenje gledam, kakršno je v resnici. Kar odkrito priznam, da na hvaležnost svojih otrok ne računam.

Najbrž bodo, vsaj upam tako, prav ljubeznivi z menoj, ko odrastejo. Ljubili me bodo, to že. Toda, da bi kedaj tudi kaj žrtvovali zame, tega pa ne pričakujem. Kar dajem zdaj svojim otrokom, jim dajem le radi sebe same. In to je povsem v redu tako. Ko bo prišla vrsta nanje, se bodo tudi oni, moji otroci, žrtvovali; pa ne zame. Žrtvovali se bodo za svoje otroke, ki jih bodo imeli. Jaz jim dajem sedaj le zgled, kako bodo to lahko storili, kažem jim pot. Nič ne tožim, da bodo nehvaležni, da ne bodo znali ceniti prejetih dobrot. Toda z dobrinami, ki jih jim zdaj izkazujem, in z žrtvami, ki jih zdaj zanje prinašam, je kakor z njihovimi plavimi lasmi in njihovimi sinjimi in sivimi očmi: z očetom sva jim jih dala, ko so se rodili, in ni bila to najina zasluga. Kaj bi torej mislila na te stvari? Tako je pač na svetu in tako bo ostalo enkrat za vselej: plave lase imajo in modre oči, in zdaj so ljubeznivi in na hvaležnost ne mislijo — in mislili ne bodo; pa še jaz ne mislim. Res, na hvaležnost ne računam pri svojih otrocih, vem pa,

da bodo vedno mislili name, koder bodo hodili. In čim večja bo stiska, ki jih bo težila, tem bolj bodo mislili na svojo mater in na svojega očeta. In ta zavest mi je sladka in v tej zavesti mi je vsaka odpoved in vsaka žrtev za moje otroke lahka. Kakšna dobrota pa je to, če človek ob njej že vnaprej računa s povračilom? To je samo posojilo, jaz pa svojim otrokom nočem posojati, jaz jim hočem dati. Življenje sem jim dala, pa je povsem naravno, da jim dam še vse drugo, kar je za to življenje potrebno.

Vojak, ki umira na bojnem polju in ga že obdajajo sence smrti, kliče: »Mama!« Tako kliče, čeprav ve, da mu mati ne more pomagati, da ga ne more braniti in ščititi. In vendar kliče v tej uri le svojo mater in nikogar drugega, ker noče umreti sam, zapuščen, in ker mu materino ime in slika, ki mu jo to ime kaže v duhu, oživlja tiho samoto v tej zapuščeni uri. Ve, da vsak čas lahko misli na svojo mater, da se njen duh vedno sklanja nad njim in bedi nad njim. Naj je daleč ali blizu, mati je vedno pri svojem otroku.

In prav tako tudi nič ne dé, ko se bodo moji otroci nekega dne ločili od mene. Vedno jih ne bom mogla imeti okoli sebe, to vem. Vendar bodo tudi potem, ko se bodo ločili od mene, morali misliti name, pa če bodo hoteli ali ne. Njih misel bo pri meni in nikoli ne bom sama, ker bom imela nje, in oni ne bodo nikoli sami, ker bodo imeli mene. Njih misel bo zvezana z mojo mislijo, kakor je njih kri moja kri.

Veste, prav zares se mi smilijo ljudje brez otrok! Vedno se povračam na to misel, kar obsedla me je, in prepričana sem, da le otroci dajejo življenju pravi smisel, to se pravi pomen in namen. In če mi kdo pravi, da je — če je brez otrok — prost vseh številnih skrbi in neštevilnih žrtev in odgovornosti, ki težé nas, ki imamo otroke, potem ga vprašam: »Hm, kaj pa tvoja sreča ali boljše tvoje veselje, če misliš kaj na čudno prihodnost, ki te čaka? Brez skrbi ste, pravite? Pa vas ni strah, starati se v samoti, umreti v samoti?«

Stari graščaki in graščakinje so si na svoje nagrobne spomenike dali kaj radi vklesati svojega lovskega psa, ki naj bedi nad njihovim grobom. Toda bolj ko na psa iz alabastra ali marmorja računam jaz na svoje otroke, na svoje vnuke in na otroke svojih vnukov, da bodo oni čuvali moj spomin. V njih bo živela misel name od roda v rod.«

Tako to lepo pismo.

K. H.

KUHARICA

Ječmenčkova juha za postni dan.

Namoči zvečer četrt litra drobnega ječmenčka, drugi dan ga prevri in takoj odcedi. Nato zalij ječmenček z dvema litroma zelenjadne juhe in ga kuhaj počasi dve uri. Nato prideni ječmenčku nekaj žlic kisle smetane in ko prevre, ga stresi v skledo, ki si v njej razmotala en sirov rumenjaka. Ako hočeš imeti juho za mesni dan, kuhaj v njem na listke zrezano meseno klobaso.

Zelje z rezanci.

Zreži veliko zeljnato glavo na široke rezance, deni v skledo in jo polij z vrelo vodo, nekoliko ohlajeno ožmi in stresi v kozo, v kateri si razgrela veliko žlico masti in v njej zarumenila dve žlici drobno zrezane čebule. Prideni velik ščep kumne, pokrij in duši, da se zelje zmehča, od časa do časa prilij žlico tople vode. Ko je zelje vso mokroto popilo, ga potresi s papriko (veik ščep), osoli in prideni mali krožnik širokih ali na četrtino zrezanih rezancev. Vse prav dobro zmešaj in postavi na mizo. Tudi lahko potreseš zelje z nastrganim sirom.

Zelenjadni riž.

Deni v kozo žlico masti, drobno zrezano čebulo, dva zrezana paradižnika, srednje debelo, na drobno zrezano korenje, žlico nastrgane zelene ali drobno zrezanega perja od zelene in petršilja in 10 dkg svinjskega ali telečjega mesa. Pokrij in praži počasi eno uro, da se zelenjad zmehča; med dušenjem prilij žlico tople vode, da se ne prismoji. Ko je zelenjad mehka in je vso mokroto popila, prideni $\frac{1}{4}$ l posebej, ne premehko kuhanega riža in vse skupaj duši še nekaj minut. Dobro premešano postavi na mizo.

Zelenjadni makaroni.

Napravi vso zelenjavo kakor za zelenjadni riž, posebej skuhaj 20 dkg makaronov in jih primešaj zelenjadi namesto riža. Postavi jih s solato na mizo.

Dušena endivija.

Endivijo operi in zreži na rezance. Razgrej za dve pesti endivije za pol jajca sirovega masla ali masti, prideni žličico drobno zrezane čebule in ko prav malo zarumeni, prideni špinačo, jo nekoliko posoli, pokrij in večkrat premešaj, od časa do časa prilij žlico vode. Ko se endivija popolnoma zmehča, jo postavi kot prikuho na mizo.

Pretaknjeni goveji jezik s sardelo in slanino.

Jezik primi za koničasti konec in ga ob desko dobro potolci. Nato ga s primerno krtačo dobro zdrgni in umij, deni ga v lonec in nalij toliko vode, da lahko vre. Ko zavre, mu prideni droben koren, korenino petršilja, nekaj zrn celega popra, nekaj koscev čebule, strok česna in lavorjev list, osoli in kuhaj do mehkega. Kuhanega olupiš in nadevaj z osnaženo, podolgem zrezano sardelo in slanino. Položi jezik v kozo, v kateri si razgrela žlico masti, in ga peci četrt ure, da po obeh straneh zarumeni, prideni nekaj žlic kisle smetane in juhe. Ko v tej omaki prevre, ga zreži ter obloži s praženim rižem in kislimi kumaricami.

Tirolski ponvičnik (šebrole).

Mešaj 4 dkg sirovega masla in 2 rumenjaka, nato prideni pol žlice drobno zrezane in v masti precvrte čebule, tri v vodi napojene in ožete žemlje, 2 do 3 žlice prekajenega, kuhanega svinjskega mesa. Vse narahlo premešaj, stresi na dobro pomazano pekačo in razravnaj prst na debelo. Pečen ponvičnik zreži na majhne poševne kocke in stresi v čisto govejo juho.

Mergina torta brez jajec.

Stresi v skledo 50 dkg moke, 10 dkg sladkorja, 10 dkg poljubne mezge, limonovih in pomarančnih olupkov, ščep cimeta, $\frac{1}{8}$ litra mrzlega mleka in cel pecilni prašek (pekin) in vse dobro stepaj 10 minut. Nato prideni 5 dkg drobno zrezanih fig in stepaj še nekaj minut. Nato stresi v dobro pomazano tortni model, razravnaj in potresi po vrhu žlico drobno zrezanih orehov ali lešnikov. Peci počasi v srednje vroči pečici tri četrti ure.

Ocvrt krompir.

Srednje debel krompir olupiš, operiš in zreži vsakega podolgem na štiri dele. Stresi ga v skledo in nekoliko posoli. Čez nekaj časa ga obriši s krpo in stresi v kozo, v kateri si razgrela za prst visoko masti. Ko krompir na eni strani zarumeni, ga obrni, da še po drugi strani nekoliko zarumeni. Postavi krompir kot samostojno jed ali prikuho s kislim zeljem ali solato na mizo.

Korenjev piré.

Skuhaj cel, opran, debel koren, kuhanega ostrgaj in na krušnem strgalniku nastrgaj, ga stresi v kozo, v kateri si razgrela 4 dkg sirovega masla in v njem prav malo zarumenila žlico krušnih drobtin, prideni žličico drobno zrezanega zelenega petršilja, nastrgano korenje, nekoliko soli in ščep sladkorja. Kuhaj vse skupaj nekaj minut in postavi piré z ocvrtim krompirjem na mizo.

Jabolčna-kutinova mezga.

Operi in obriši 1 kg kutin in 4 kg jabolč, odstrani muhe in vsakega prereži na štiri dele in odstrani peške, deni dele v lonec, prilij $\frac{1}{4}$ litra vode in pokrito kuhaj počasi, da se zmehčajo. Nato jih pretlači, stresi v kozo, prideni $1\frac{1}{4}$ kg sladkorja in kuhaj med večkratnim mešanjem 1 do 2 uri. Kuhani mezgi primešaj 1 g salicila, napolni še z gorko mezgo kozarce in ko je mezga popolnoma ohlajena, jo potresi po vrhu kozarca s salicilom in zaveži.

Prepečenec za otroke.

Napravi sneg dveh beljakov, primešaj 2 rumenjaka, žlico sladkorja in 2 žlici moke. Vse skupaj dobro premešaj in peci v podolgasti pekači. Drugi dan razreži na prst debele rezine, jih pokladaj na pekačo in postavi v pečico, da po obeh straneh nekoliko zarumené.

M. R.

† JOSIP NOVAK

Joj nam, same verne duše!

Tudi našega čarodeja in ugan-
karja ni več. Kar hipoma — res
po načinu čudotvorcev in zastav-
ljalcev trdih uganek — je na rožni-
vensko nedeljo, 7. oktobra, odšel
k Bogu, pripravljen, da dá račun
od svojega hiševanja. Skromen je
bil na zunaj, a velik po srcu in
neumoren delavec. Mož dela, vere
in usmiljenja — to je bil vse
življenje. Kdo ga nam bo nasli-

kal, kakor zasluži? Takih je namreč malo pri nas.

S koliko skrbnostjo in vestnostjo je urejal zadnja
leta naše uganke! Največ jih je sestavil sam. Mnogo
mnogo jih je priredil in zlikal, da so bile dovolj
trdi orehi za naše reševalce.

Z isto vestnostjo in ljubeznijo je zbiral in pisal
čarodejev kotiček. Prav letos je pripravljaval gradivo
za knjižno zbirko zabavnih in spretnostnih iger.

Josip Novak se je rodil v Ljubljani, bil učitelj
na Dobrovi, Brezovici in na rudarski šoli v Idriji,
potem šolski nadzornik v Kočevju in višji nadzornik
v Ljubljani, zadnja leta pa je živel kot upokojenec
v Vižmarjih pri Št. Vidu nad Ljubljano. Ko so ga ob-
jele hladne stene tesnega groba, so ga poslednjič
pozdravili šmarnogorski zvonovi...

Žalujemo za Teboj, naš dobri delavec! Pa ker
Ti je smrt oznanila samo počitek in plačilo, se bomo
tolažili s tem, da Ti je dobro.

Pokoj Ti, predobro srce!

★

ČARODEJEV KOTIČEK IN ZABAVNE IGRE

Vsakemu uganem po dve karti.

Preden boš pokazal svojim gledavcem to spret-
nost, se moraš sam prav dobro pripraviti. Zapomni
si moraš najprej tele štiri besede: p o t o k, r e p a r,
v i v e k, t a n i n. V teh štirih besedah je deset raz-
ličnih črk, vsaka po dvakrat. Če si si jih dobro za-
pomnil, boš vedno takoj vedel, kje sta n. pr. oba »p«
ali oba »o« itd. Ko si se z večkratnimi poskusi sam
dobro izuril, potem šele stopi s svojo spretnostjo pred
družbo.

V roko vzemi dvajset kart in jih razporedi po
mizi z licem navzgor po dve in dve skupaj, torej v
10 vrst. Nato naj si vsak izmed navzočih zapomni
dvojico kart, ne da bi ti jo kakorkoli pokazal. Ko

se je to zgodilo, zberi razpoložene karte zopet skupaj
in dobro pazi, da bodo ostale posamezne dvojice tako
skupaj, kakor so bile prej na mizi. Do tu ni bilo treba
še nobene spretnosti, pač pa odtod naprej. Predvsem
si moraš živo misliti, da imaš na mizi pred seboj na-
pisane zgoraj omenjene štiri besede, in sicer v prvi
vrsti »potok«, v drugi vrsti »repar«, v tretji »vivek«
in v četrti »tanin«. Vsako črko si misli tako veliko,
kakor je karta, da boš imel dovolj prostora za pola-
ganje istih. Nato začni polagati karte po mizi takole:
Prvo dvojico kart položi tja, kjer si misliš, da sta
zapisana oba »p«, drugo dvojico položi tja, kjer si
misliš, da sta zapisana oba »o«, tretjo tja, kjer sta
oba »t«, četrto, kjer sta oba »k« itd., dokler nisi raz-
poredil vseh dvajset kart. Za boljše razumevanje naj
sledi sledeči pregled (vsaka dvojica je zaznamenovana
z isto številko):

P	o	t	o	k
1	2	5	2	4
r	e	p	a	r
5	6	1	7	5
v	i	v	e	k
8	9	8	6	4
t	a	n	i	n
5	7	10	9	10

Ko so vse karte po mizi razpoložene, vprašaj pr-
vega, v kateri vrsti sta sedaj njegovi karti. Če odgo-
vori n. pr., da sta v prvi vrsti, sta mogoči le tisti dve
karti, ki sta tam, kjer si si mislil prej napisana oba
»o«, ker le ta črka je v prvi vrsti dvakrat. Mislil si
je torej tisti dve karti, ki sta zgoraj zaznamenovani
s številko 2, in mu jih takoj lahko pokažeš. Če ti drugi
odgovori, da sta njegovi karti v drugi in četrti vrsti,
moraš le hitro pomisliti, katero črka je v obeh teh
vrstah. V našem primeru je »a«; torej si je izbral tisti
karti, ki sta zaznamenovani s številko 7. Ko mu jih
pokažeš in potem še tretjemu in četrtemu itd., bo za-
čudenje med gledavci vedno večje.

★

Oče je zdaj 48, sinek pa dvanajst let star. Pred
koliko leti je bil oče desetkrat toliko star kot sinek?

Pred osmimi.

»Oče vpraša učenca: »Koliko vas je v šoli?« Ta
odgovori: »Ko bi nas bilo dvakrat toliko in pa še pet,
bi nas bilo toliko čez 40, kolikor nas zdaj do 40 še
manjka.« Koliko jih je bilo? 25.

Veliko imam oči, pa vendarle slep,
pri vsakem očesu požene mi rep.

Krompir.

Kdaj so drobne hruške najboljše?

Kadar debelih ni. Ali pa: Kadar so zrele.

Kdo pije vino, kadar ima vodó,
če pa nima vode, pa pije vodó?

Mlinar.

Poznaš orodje, katero godci rabijo,
nazaj me beri, v mejó me stavijo.

Lok — kol.

UGANKE

Angelski poljub.
(Radoš, Stari trg.)

Smrtna pesem.
(M. Mihelič, Sodeveci.)

Trs, gozd, Kajn, vile, šum.

15 + 55 + 12 + 11 + 41 + 15 + 44
+ 22 + 55 + 32 + 35 + 32 + 34 + 55
+ 44 + 54 + 52 + 51 + 22 + 15 + 52
+ 51 + 22 + 15 + 42 + 22 + 24 + 51
+ 12 + 52 + 55 + 52.

Besedna uganka.
(I. B., Radovljica.)

Telesce moje je šibko
in jako enolično
brez rok in nog in kar ravno,
po barvi pa različno,
na vrhu mala glavica,
to moja je postavica.
In če nezatna se ti zdim,
»Le pozor name!« ti velim.

Skakalnica.
(Natan, Celje.)

č b
i ! l o n e
k j s m o o
n i g e e a
e a * * n g
k o p o k i
o v a g m a
r i

Sestava kraljeve poti in konjička.

Rešitve je pošiljati do 20. vsakega meseca na naslov: Janko Moder, Dol pri Ljubljani. — Tudi vse rokopise za uganke pošiljajte zastavljavci ugank na isti naslov. — Lepo risane uganke bomo primerno nagradili.

Rešitev ugank v oktobrski številki.

Vremenska uganka za oktober. Mačeha, Ženeva, Morava, Padova, malina, pastir, hijena, drobiž, koleno, matica, nomadi, Ogrsko, trikot, Sodoma, beseda, mazilo, zamena, Božena, Dobova, vejica. — Če nerado listje obleti, marsikdo se zime že boji. Preštevalnica. Jemlji vsako tretjo črko, pa dobiš: Sreča in čast imata za naslednika zavist.

Enačba. Številke od 1 do 50 pomenijo, da namesto njih postavi črke, ki so pred oklepajem oziroma poleg številke. Tako dobiš:

Dolga se boj kot samega vruga,
dokler vztrpiš, ga goni od praga.

Spomenik.

(El Gej, Ljubljana.)

51
11 62 52
71 61 52
62 45 51
74 75 65
45 75 32 21 45
62 11 65 64 65 52 41

Vremenska uganka za november.
(Natan, Celje.)

N t n i i e n g s o č v j i v v h .
m g o e o b a a e u a e n r t o a o
g r p e e m l u a s l p r i r o o u
d i i v i l m l n r a i s r z . v č
b l p i n v n d v m a i d o i d i

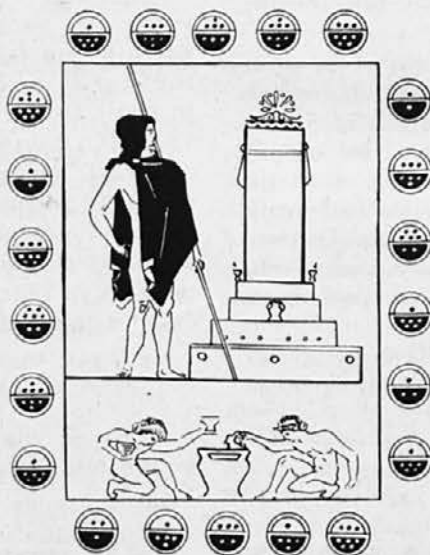
Črkovna številnica.

(R. K., Ljubljana.)

$\frac{2}{4} + \frac{4}{2} +$
— o — lep —
 $+ \frac{4}{4} + \frac{5}{2}$

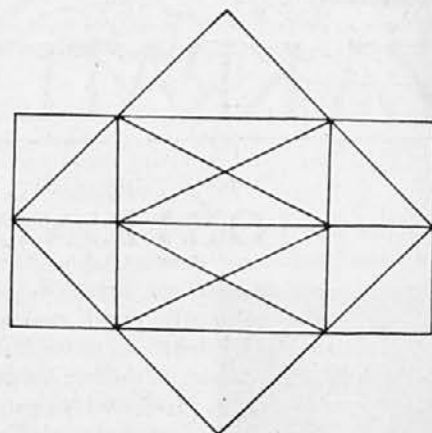
Nagrobni okras.

(Jože, Šmarje.)

V eni potezi.

(M—b, Ljubljana.)

Čaroben lik.

(M—b, Ljubljana.)

aaaa del voza,
aaaa povezek slame,
aaeee del pluga,
eghii zidivo,
jjkkk delavec,
llmoo del sveta,
ooppr nabožni skladatelj,
rrrrs kraj v gozdu,
tzzžž opojna pijača.

Vodoravno in navpično iste besede.

Dopolnilna uganka.

(R. Jagrovski, Ljubljana.)

. d o .
. r e .
. č p
. m i
. j a .
. z a .
. m i .
. i t .

Na mesto pik postavi črke: b, e, e, i, i, k, l, l, o, p, p, r, r, s, š, v, da dobiš rek.

Po svēt. Ključ je v desnem spodnjem kotu, ki ti pove: Vzemi vsako drugo črko od zadaj, da dobiš: Dober svēt je zaklad.

Zlogovna skladavnica. Zaznamuj posamezne predelčke s črkami abecedne vrste. Začni s »Kdor«; vsak naslednji zlog je v predelčku prve črke prejšnjega zloga; drugi je torej: »brac itd. Dobiš:

Kdor brani vsakega se dela,
pa tudi ne zasluži jela;
čemu bi jedni se potili,
a s potom drugi se mastili?

(Fr. S. Finžgar.)

Anamsko pismo. Postavi na mesto znakov v zadnji, predzadnji, drugi in prvi vrsti od desne proti levi abecedo ter s tem razvozlaj znake v sredi. Začni tudi tu na desni spodaj ter nadaljuj proti levi in navzgor, da dobiš: Sreča na razpotju sedi.

Naše gore. Vzemi vsako drugo dvojico črk, pa dobiš: Planine sončne, ve moj raj!

Vstavnicca. 1—2 slast, 2—3 Tomaž, 5—4 živež, 4—5 želod, 5—6 drevo, 6—7 oblak, 7—8 kotel, 8—9 locen, 9—10 navrh, 10—11 Herod, 11—12 druid, 12—13 delež. I—II: Strževo, III—IV: Brežice.

LISTNICA UREDNIŠTVA

Francè Arnšek. Ko bi imel priliko, da se uriš, bereš in duhovno živiš, bi menda znal nekaj napisati. Zdaj mnogo in večinoma brez lepote govoriš, pa nič ne sežeš v srce — to je dokaz, da to ni dobra pesem. Poj pa v slogu in miselnosti preproste, a globoke narodne pesmi, podobno kot v tehle dveh, ki kažeta zmožnosti, zlasti lepa je Lučke, in ki jih zato tu priobčujemo.

Lučke.

Zvečer, ko se lučke vžgó,
ko se plaho prikažejo misli moje,
zaplavajo tiho v srčeece Tvoje.

Zvečer, ko lučke žaré,
misli se vračajo, pa me zgrešé
in v daljni temi se nekje zgubé...

Ponoči, ko lučke umró,
misli vse trudne me najdejo
in plaho se v dušo mi skrijejo.

Oljka.

Na jugu, tukaj na jugu samotna
raste moja oljka.

Dolgo si jo iskala in našla jo
misel begotna.

Manjka ji vejica dvoperesna,
ki sem nekoč utrgal jo;
lepo mi raste kot duša človeška,
lepa, ponosna in resna.

Vejico dvoperesno, davno izgubljeno
pa ji poiščem jaz,
ko sebe najdem in Tebe,
srčevo svojo ljubljeno.

Frank Grady. Menim, da je zdravo in dobro jedro v tebi. Tvoje pesmi so bolj kratki, a izbrušeni izlivi kakor velika dognanja — pa kaj naj drugega bodo pri začetniku? Jesenska meditacija je dobra lirika, o priliki porabimo. Često pa zapišeš v naglici med dobre tudi marsikak plehek. Brezpomemben verz (Navadna zgodba, Kaj trepečeš?). Tale naslednja pa kaže mnoge pesniške vrline. Zato resno delaj in se še oglasi!

S tvojo lučko...

S tvojo lučko rdečo	Skozi temo
sem svečo	z noge blodečo.
prizgal, jaz romar,	z vero v srečo,
za na pot.	hodim z njo.

Góri, góri, luč rdeča,
da vzcnete mi sreča
nekoč.

Jože P. Naslednja pesem priča, da imaš čut za lep verz. Melodiko občutiš. Zato velja le: delaj! Vse drugo reši čas sam od sebe. Vprašanje, pri čem si, je odveč. Vse koristi k dobremu, čeprav je uspeh včasih drugod.

Najino žalostno slovo.

Nocoj so zaječale sanje,
nocoj so zaplakale dalje —
kot dolgo že ne.

Nocoj so zaplakale zadnjič —
v slovo...

Da bi veter bil,
bi se na tvoje okno ujel, —
nagelj poljubil,
ob rožmarinu vzdrtel —
zadnjič — v slovo.

Zdaj je jesenski čas.
Megla je legla na polje, na vse — na nas!

Zakaj si mi odtegnila roko,
da sva si v meglji zgrešila obraz?
O — zdaj bo obema hudo,
zdaj, ko bo prišel mraz.

P. P. »Pevec«. — Novela? Ne, to je komaj črtica. Motiv je neverjetnost: sedmošolec se zaljubi, dekletu ga ne mara, zato vse svoje življenje smatra za »zgrešeno«, ne dostudira in se kot pevec, prav za prav goslač potika po svetu. Oh, saj ni tako hudo s temi zaljubljenji! Človek se pa vendarle

tako hitro ne zgubi v življenju! Življenja vam še manjka, to je šele samo papir. Pisana pa je novela gladko in spretno. Vem, da se bomo še srečali.

Popravi v oktobrski številki str. 384, desni stolpič, konec prvega odstavka. Zadnji stavek o spletkah zoper Kreka se mora glasiti takole: Sam nam je pojasnil zadevo, ki je takrat vzbujala toliko zgražanje, a je bila zanj samo toliko kočljiva, kolikor je bil sam velikodušen in nežno obziren do drugih.

N A R O D N O B L A G O

Zahvalmo vsi Boga
ljubga svetga Janeza,
katerga nam je sam Bog dal
za enega patrona zbral.

Janez je velik korar bil
ostre pridige je učil,
skoz ostre pridige
je omečil grešnike.

Kraljica je v cerkev šla,
Janeza poslušala,
zvolila je Janeza
za spovednika svojega.

Ko pa kralj to zve,
kam kraljica k spovedi gre:
»Janez povej, povej,
kaj se kraljica spove.«

Janez pa mu odgovori:
»Od spovedi se ne govori,
rajši tud smrt storim,
kakor od spovedi govorim.«

Kralj pa se raztogoti,
reče Janeza usmrtiti:
»Vrzite Janeza
v reko Voltavo.«

Molila Podpeskarjeva mati na Bregu pri Preddvoru. Zapisal St. Umnik po pripovedovanju njenih otrok, Janeza in Francelja.

Pesem od jagra.

Kak lušno je pač za te mlade ljudi,
kateri po starših pošteno živi,
kateri po starših pošteno živi,
tistemu nič ne fali.

Po cesti je priša en jagerček mlad,
začaja je Katrico k sebi klicat:
Oj, Katrica, Katrica, daj mi sem luč,
boš vidla, kak temna je noč!

Saj bi ti posodla veselga srca,
pa še je lehternica čisto nova,
pa bi znala nesreča prirajmati se,
bi šajpce porupale se.

Po cesti je priša drug jagerček mlad,
začaja je Katrico k sebi klicat:
Pa Katrica, Katrica kaj bi jaz rad,
to rožco mi moraš podat.

Fantič neusmiljen, kaj to govoriš,
to rožico meni utrget želiš,
ta rožica še je za vtrgati ni,
ker zdaj še najlepše cveti.

Sem čula povedat te stare ljudi,
kaj posojilo nič prida ni,
sem enkrat posodla, dobila sem lon,
do smrti ga pomnila bom.

Pela Marija Vaupotič pri Sv. Marjeti nize Ptuja.

REŠIVCI UGANK V OKTOBRSKI ŠTEVILKI

Pavlin France (8), Šušteršič Franc (7), Bulovec Ivo (8), Demšar Viktor (8), Bufon Anica (8), Kumar Marija (8), Sodja Anton (8), Mlakar Jožef (8), Sodja Franc (8), Cesar Anton (8), dr. Knific Ivan (7), Bobnar Janez (7), Bobnar Marija (7), Kladenšek Jernej (7), Mikolič Silva (6), Bratulič Viktor (4), Zupanc Anton (1), Rotar Marija (8), Jeglič Stanko (8), Rakovec Josip (7), Lipoglavšek Slava (7), Tršinar Slavko (6), Samostan, Stična (7), Zorec Alojzij (7), Gole Anton (7), Golnar Franc (7), Petelin Mimi (7), Sancin Anton (8), Gradišnik Ivan (6), Finžgar Marija (7).

Imena ostalih rešivcev prinesemo v decembrski številki. Zaradi nenadne smrti g. urednika Novaka ni bilo mogoče vse pravočasno urediti.

Vsak reševavec naj z rešitvijo ugank te številke tudi sporoči, katero knjigo bi rad dobil za nagrado. Pri prvi nagradi naj pove, ali bi rajši Mladiko ali kako drugo knjigo. Kdor vnaprej ne ve, katere nagrade bo deležen, naj sporoči, kaj želi, če dobi prvo nagrado, kaj bi rad, če dobi drugo, tretjo itd. Po zaključku letošnjega letnika bodo nagrade izžrebane in odposlane.

Nove knjige založbe Družbe sv. Mohorja v Celju

H. V. HOFMANNSTHAL:

SLEHERNIK

70. zvezek Mohorjeve knjižnice. Ilustrirana knjiga. Uvod napisal Jakob Šolar. Naš besedni mojster Oton Župančič je prepesnil ta veličastni srednjeveški misterij tako mojstrski, da prevod celó prekaša izvornik po melodiki, zvočnosti, čistosti in preprostosti jezika.

Broširan izvod stane za ude Din 21.— (za neude Din 28.—).

V platno vezan izvod za ude Din 30.— (za neude Din 40.—).

DRAGO ULAGA:

KNJIGA O SPORTU

71. zvezek Mohorjeve knjižnice. Bogato ilustrirana knjiga, ki izpolnjuje veliko vrzel v naši strokovni literaturi. Vsak sportnik in ljubitelj sporta bo knjigo z veseljem pozdravil, saj je po izjavi kritikov to odlično delo vsakemu sportniku neobhodno potrebno. Najprimernejše darilo sportniku.

Broširan izvod stane za ude Din 55.— (za neude Din 44.—).

V platno vezan izvod za ude Din 42.— (za neude Din 56.—).

DR. KAREL KAŠPAR:

VTISKI IZ KONNERSREUTHA

je naslov knjigi, ki jo je pravkar izdala Družba sv. Mohorja. Poslovenil jo je župnik Janez Oblak. — Stvarno in preprosto opisuje nadškof svoj obisk pri Tereziji Neumannovi in nam živo predstavlja njeno življenje in trpljenje. Knjiga je izredno zajemljiva. Vsak jo bo bral z zanimanjem in je ne bo mogel pozabiti.

Broširan izvod stane za ude Din 9.— (za neude Din 12.—).

V platno vezan izvod za ude Din 15.— (za neude Din 20.—).

PROF. ANTON KROŠL:

ZGODOVINA TRGOVINE

Naša prva slovenska gospodarska zgodovina. Knjiga bo dobrodošel priročnik vsakemu javnemu delavcu, ki si hoče priti na kratek, sintetičen način na jasno glede vseh gospodarskih gibanj v preteklosti in tudi sedanjosti. Vsakogar bodo zanimale gospodarske teorije preteklosti in tudi vse narodno-gospodarsko važne teorije, ki vladajo našemu gospodarskemu življenju še danes. V platno vezan izvod stane Din 44.—.

Udje Družbe sv. Mohorja dobé knjige iz njene založbe po udninskih cenah tudi v Mohorjevi knjigarni v Ljubljani, Miklošičeva cesta 19 (palača Vzajemne zavarovalnice pri glavnem kolodvoru).

Nove knjige založbe Družbe sv. Mohorja v Celju